

การพัฒนาการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ปริญญาโท
ของ
สิริยา พันโล่

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2546

การพัฒนาการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ปริญญาโท
ของ
สิริยา พันโล่

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
กุมภาพันธ์ 2546
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

บทคัดย่อ
ของ
สิริยา พันโล่

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
กุมภาพันธ์ 2546

สิริยา พันโสรี (2546). การพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ.

คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์,
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็ก
ปฐมวัย ด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมว่ามีความแตกต่างของ
การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นอนุบาล อายุระหว่าง 5 – 6 ปี จำนวน 103 คน
กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนจะหลวย (กรป.กลางอุปกัมภ)
อำเภอจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับฉลาก 1 ห้องเรียนจากจำนวน
3 ห้องเรียนและจับฉลากห้องที่สุ่มได้ ใช้เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และกฎเกณฑ์การให้คะแนน
การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล
โดยใช้การวิเคราะห์ ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated-Measures ANOVA) และ t-test แบบ
Dependent

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ด้วยกิจกรรม
ศิลปะสร้างสรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยรวมแตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมและเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นตลอดช่วง 8 สัปดาห์
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .05$ และมีคะแนนเฉลี่ยรายด้าน คือ ด้านเส้น รูปทรง สี และกรอบแนวคิด
ของภาพ ทุกด้านแตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเฉพาะบางสัปดาห์แรกอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ $P < .05$ ส่วนสัปดาห์อื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเพียงบางด้าน

DEVELOPMENT OF YOUNG CHILDREN'S BASIC ART
EXPRESSOIN THROUGH CREATIVE ART ACTIVITIES

AN ABSTRACT
BY
SIRIYA PUNSOREE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
February 2003

Siriya Punsoree. (2003). *Development of young children's basic Art Expression through creative Art Actuates*. Mater thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Asst. prof. Dr. Sirimar Pinyoanuntapong. Assoc. Prof. Dr. Booncherd pinyoanuntapong.

The purpose of the research was to study young children's Basic Art Expression through creative art Activities before and during activities each week and to compare the difference and changing of young children's basic art Expression during each week.

The sample of this study were 103 kindergarten aged 5 – 6 year of second. Semester in academic year 2002 at Nachaluai School, Ubonratchathani. The Sample were selecting by simple random sampling teaching by, labeled one from three classroom and selecting fifteen students from the one classroom labeled as an experimental group which was carried out through creative art Activities for 8 weeks, 3 lessons per week and 50 minutes per lesson.

The instruments were lesson plan creative Art Activities and Basic Art Expression scoring rubric guides, which had reliability of 1.00 The One-way Repeated – Measures ANOVA and t-test for Dependent Samples were used for data analysis.

The finding was those young children's basic Art Expression through creative Art Activities was Significantly difference at .05 with the scores during activities higher than those before activity through 8 weeks – when analysis the changing of young children's basic Art Expression through creative Art Activities, the average of mean scores had been higher through 8 weeks.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะความกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ข้อคิดและการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีโดยตลอดมาในการทำปริญญานิพนธ์ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ และ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ กรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ที่เป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์, อาจารย์ศิริลักษณ์ ไทยดี, ดร.กชกร ธิปัตติ, อาจารย์เรไร ชนะการ, อาจารย์ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร โรงเรียนนาจะหลวย (กรป.กลางอุปถัมภ์) อาจารย์ประลอง ฉิมงาม, อาจารย์อโณทัย แสไพศาล ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ด้านสถานที่และอำนวยความสะดวกในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์แผนกการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้กรุณาประสิทธิประสาทความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จในการศึกษา ขอขอบพระคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท รุ่นที่ รุ่นน้องทุกคน ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และเป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณอีกหลายท่านที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชา แต่ พระคุณพ่อแม่ และ คุณแม่ทองม้วน สัตยากุล ที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้การศึกษา ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิประสาทความรู้ ให้โอกาสแก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงได้ประสบการณ์อันทรงคุณค่ายิ่ง

สิริยา พันโสรี

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	4
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
	กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	6
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ.....	8
	ความหมายของการรับรู้.....	8
	การรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ.....	9
	พัฒนาการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย.....	13
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ.....	19
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	21
	ความหมายของกิจกรรมศิลปะเด็ก.....	21
	ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	21
	พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย.....	24
	แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	29
	กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	32
	ทฤษฎีศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย.....	33
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	35
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	36
	การกำหนดประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง.....	36
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	37
	แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง.....	39
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4 (ต่อ)	ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาของการแสดงออกพื้นฐานทางศิลปะ โดยเฉลี่ยวรวม และรายด้านของเด็กปฐมวัย.....	44
	ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่าง และการเปลี่ยนแปลงของการแสดงออก ของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยวรวมและรายด้าน.....	46
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	51
	จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	51
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	51
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	51
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	52
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	52
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	52
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	53
	อภิปรายผล.....	53
	ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า.....	57
	ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	57
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย.....	58
	บรรณานุกรม.....	59
	ภาคผนวก.....	63
	ภาคผนวก ก.....	64
	ภาคผนวก ข.....	68
	ภาคผนวก ค.....	78
	ภาคผนวก ง.....	81
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	83

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แบบแผนการทดลอง.....	39
2	วันและกิจกรรมที่ทำการทดลอง.....	40
3	คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของ เด็กปฐมวัยโดยรวม ก่อนและระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	44
4	คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของ เด็กปฐมวัยแยกรายด้านก่อนและระหว่างการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	45
5	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของ เด็กปฐมวัยโดยรวม.....	46
6	การเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย โดยรวม.....	47
7	ความแตกต่างของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน.....	48
8	การเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้าน.....	49

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานศิลปะของเด็กปฐมวัย โดยรวม.....	47
2 เส้นภาพการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของ เด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้าน.....	49

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ ต่อเนื่องตลอดชีวิต และการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข อันเป็นความหมายและความมุ่งหมายของการศึกษา ที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (2543 : 3 –5) ซึ่งสอดคล้องกับบัญญัติ ภิญญอนันตพงษ์ (2544 : 1 – 2) ที่กล่าวว่า การศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนามนุษย์ให้ฉลาดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงควรมีการปรับปรุงให้เอื้อและส่งเสริมต่อเด็กให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคลให้มากที่สุด เพื่อให้มีผลการเรียนรู้ก้าวหน้าไปอย่างยอดเยี่ยม และก้าวหน้าไปบนเส้นทางที่คาดหวังไว้

การพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และการปลูกจิตสำนึก เป็นกระบวนการที่มีรากฐานเริ่มจากการที่บุคคลได้รับการศึกษาอบรมเลี้ยงดูและขัดเกลาในระยะปฐมวัย (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2540 : 43) สอดคล้องกับ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2544: 149) ได้กล่าวถึงเด็กปฐมวัยว่าเป็นวัยที่อยู่ในช่วงอายุแรกเกิดจนถึง 8 ปี เป็นระยะสำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม และบุคลิกภาพ เป็นวัยที่เรียกว่าช่วงพลังแห่งการเจริญเติบโตงอกงามสำหรับชีวิต ดังนั้นการให้การศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูในระดับปฐมวัย จึงเป็นความจำเป็นทั้งยังมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อที่ปลูกฝังและพัฒนาเด็กให้มีความก้าวหน้าและเติบโตทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมบูรณ์และเต็มศักยภาพ

การที่จะพัฒนาเด็กได้สมบูรณ์ครบทุกด้านนั้นมีความสำคัญ และต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่อยู่ระหว่างการพัฒนาและการรับรู้ ซึ่งนักการศึกษาต้องตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับการศึกษาปฐมวัยไม่ได้เป็นการศึกษาเพื่อการจัดเตรียมเข้าประถมศึกษาเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมและพัฒนาเด็ก เพื่อให้เจริญวัยสู่ความเป็นผู้มีความสามารถทางการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพในอนาคต (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2544 : 54) และการพัฒนาการรับรู้เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยได้มีความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส โดยเฉพาะการมองเห็น ในสิ่งที่ปรากฏเป็นเส้น รูปทรง สี และพื้นผิว ที่เด็กเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็กให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้การให้เด็กได้รับรู้สิ่งเร้าต่างๆ การให้เด็กมีประสบการณ์ที่กว้างขวาง การกระตุ้นและการตอบสนอง ความสนใจของเด็ก การให้โอกาสเด็กสำรวจ ตรวจสอบ ลงมือกระทำกับสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองช่วยพัฒนาเด็กให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การมองเห็น การฟัง การดม การชิม และการสัมผัส ช่วยให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ เกิดความเข้าใจและความคิดรวบยอดนำไปสู่การพัฒนาสติปัญญา (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2543 : 74)

ในกระบวนการพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กวัยอนุบาลนี้ ต้องอาศัยการรับรู้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากความสามารถในการเรียนรู้มีลักษณะจำกัด การคิดหาเหตุผลยังติดอยู่ที่การรับรู้ในสิ่งที่เห็นได้สัมผัสได้เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องฝึกทักษะการใช้ประสาทสัมผัสด้าน

ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยการจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้แก่เด็กเพื่อให้มีประสบการณ์ที่จะช่วยกระตุ้นความคิด รู้จักวิธีการเก็บใช้ข้อมูล การตีความ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญในอันที่จะช่วยพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญาขั้นต่อไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ฝ่ายวิชาการอนุบาลรักลูก. 2534) ด้วยสมรรถภาพทางการรับรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งต่อเด็กปฐมวัยในอันที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และสะสมประสบการณ์ที่ดี และสิ่งที่เป็นสื่อต่อใจสะท้อนหรือบันทึกพร้อมกับสนองตอบต่อพัฒนาการเด็กตามวัยคือการสร้างสรรค์งานศิลปะ ทั้งศิลปะของเด็กและของศิลปินก็ต้องเกี่ยวข้องกับศิลปะทั้งสองด้าน คือ การดูสิ่งแวดล้อม และดูงานศิลปะซึ่งขณะเด็กเขียนภาพหรือปั้นรูป ย่อมเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์รูปทรงที่ปรากฏให้เห็นได้แม้ช่วงแรกๆ รูปทรงต่างๆ จะมีสภาพเป็นนามธรรม หรือการรับรู้ไม่กระจ่างชัด เป็นการแสดงสัญลักษณ์สื่อสาระเฉพาะตัวก็ตาม รูปทรงเหล่านี้จะกระตุ้นเกิดการรับรู้ที่เป็นรูปธรรมขึ้น ซึ่งศรัลภรณ์ ศรีกมล (2537 : 137) กล่าวว่า ศิลปะแสดงถึงพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาเป็นสื่อในการเรียนรู้ ทั้งเด็กจะใช้ศิลปะเพื่อเป็นสื่ออธิบายถึงสิ่งที่เขาทำเห็น รู้สึก และคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่เด็กจะช่วยให้เด็กมีโอกาสค้นคว้าทดลอง และสื่อสาระความคิดความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวของเขาเข้าใจได้ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2537 : 136) และจะเห็นได้จากการแสดงออกของเด็กจากงานศิลปะในด้านความแปลกใหม่ของรูปแบบความริเริ่มของความคิด และการพัฒนาในเรื่องความสวยงาม โดยแสดงความสามารถในการรวบรวมความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับวัสดุ รูปทรง สี และพื้นผิว เป็นการกระตุ้นด้วยการสร้างสรรค์ตามวิถีทางของศิลปะเชื่อมโยงไปถึงการรับรู้ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ. 2537 : 189) จากงานวิจัยของกัลลัส (Gullas) พบว่า ประสบการณ์ศิลปะช่วยพัฒนาการรับรู้ของเด็กให้เจริญเต็มที่ และส่งเสริมพุ่มพักความเข้าใจในโมโนทัศน์ต่างๆ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2543 : 54 ; อ้างอิงจาก Gullas. 1991) ดังนั้นศิลปะจึงเป็นประสบการณ์ที่เหมาะสมและสนองต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่สื่อถึงการแสดงออกตามความรู้สึกความคิด ตลอดจนการใช้จินตนาการ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาการรับรู้ที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่โดยรอบตัวเด็กได้ดีขึ้น

ด้วยการที่เด็กทำงานศิลปะ เป็นความสุขจากการรับรู้และการสังเกตอันนำไปสู่การใช้จินตนาการคิดค้นทดลองกับวัสดุแปลกๆ เป็นการแสดงออกทางความรู้สึกของตนเองที่มีต่อโลกภายนอก (พีระพงษ์ กุลพิศาล. 2531 : 5) ซึ่งศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความสนใจ การรับรู้ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยที่การแสดงออกนั้นด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งผ่านวัสดุที่เหมาะสม และปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตา (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2532 : 311) และตามแนวคิดของดามิโอ (Victor D'Amio) เชื่อว่าประสบการณ์ศิลปะที่แท้จริงต้องมาจากงานบริสุทธิ์ของบุคคลหรือบุคคลแต่ละกลุ่มซึ่งเน้นวัสดุและวิธีการใหม่ และสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาการเรียนศิลปะของซีเซ็ค (Franz Cizek) หน้าทีของครูคือสังเกตดูความพร้อมของเด็กและช่วยให้เด็กได้พัฒนาไปตามวัย ในห้องเรียนของซีเซ็คจะเต็มไปด้วยวัสดุอุปกรณ์นานาชนิด เพื่อให้เด็กมีโอกาสแสดงออกในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้อย่างกว้างขวางที่สุด (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2542 : 3-4 ; อ้างอิงจาก Victor D'Amio และ Franz Cizek) และพีระพงษ์ กุลพิศาล (2531 : 30-31) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงกระตุ้นช่วยเด็กแสดงออกเป็นผลงานศิลปะ ด้วยการที่เด็กได้เห็นวัสดุเครื่องมือทางศิลปะหลายๆ แบบ จะทำให้เกิดความรู้ อยากทดลอง ถ้าครูจัดแสดงผลงานที่ใช้วัสดุและเครื่องมือเหล่านั้นด้วยเทคนิคต่างๆ ประกอบไว้ด้วย จะเป็นแรงกระตุ้นที่เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ เพราะเด็กได้มองเห็นความเป็นไปของสิ่งที่ตนพบเห็นการจัดกิจกรรมที่让孩子ใช้วัสดุเครื่องมือและเทคนิคแปลกๆ นั้น เป็นประสบการณ์ศิลปะของเด็กจะมีความตื่นตัวสนุกสนานได้ความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จึงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมและตอบสนองต่อ

พัฒนาการของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายพร้อมทั้งเกิดจากการใช้วิธีการต่างๆ ที่กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจที่จะทดลอง ค้นพบ ตรวจสอบ และเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนานมีความพึงพอใจอารมณ์ผ่อนคลายพร้อมสู่การเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการรับรู้ และแสดงออกทางศิลปะในผลงานศิลปะที่สื่อความหมายจากความคิดจินตนาการ เป็นรูปร่าง รูปทรงต่างๆ ทางศิลปะตามขีดความสามารถของเด็กแต่ละคน

การเรียนรู้ของเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อตัวเขาเองมากและจะมีคุณค่าขึ้นอีก ถ้าเด็กได้นำมาถ่ายทอดเป็นผลงานทางศิลปะยอมรับกันว่า การวาดภาพของเด็กๆ ก็คือการแต่งประโยคนั่นเอง ต่างกันแต่ว่าเป็นประโยคที่ผูกขึ้นด้วยองค์ประกอบทางการมองเห็น (Visual Element) (พีระพงษ์ กุลพิศาล. 2531 : 128) ซึ่งการมองเห็นในลักษณะนี้หมายถึงการดูผลงานด้านศิลปะทั่วไป การดูอย่างชื่นชมคิดวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์จะเป็นประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2532 : 260) และไวโกตสกี (Vygotsky) เชื่อว่าการสื่อสารช่วยขยายการเรียนรู้ที่จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ทางกายในสิ่งที่ป็นรูปธรรมในปัจจุบันไปสู่การเรียนรู้จากกระบวนการคิดในสิ่งที่ป็นนามธรรม และเป็นอดีตหรืออนาคต ในการสื่อสารเด็กจะต้องคิดคำพูด ทำทาง ภาพและสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายในขณะที่เดียวกันเด็กก็ต้องแปลความหมายของคำพูด ทำทาง ภาพ และสัญลักษณ์ของผู้อื่นในขบวนการสื่อสารนี้เองที่คนได้กลั่นกรองความคิดของผู้อื่นเป็นความคิดของตน ซึ่งยังผลให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปด้วย (ทิสนา เขมมณีและคณะ. 2536 : 82 อ้างอิงจาก Vygotsky) สอดคล้องกับวิรุณ ตั้งเจริญ (2532 : 312) ที่ว่าเด็กโยงความคิดจะเกิดจากการเสนอแนะการพูดคุย และการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งจากครูผู้สอน เพื่อนนักเรียนและตัวเด็กเองสำหรับศิลปะแล้ว เด็กสามารถที่จะตรวจสอบโลกภายนอกได้อย่างกว้างขวาง และสามารถพบเห็นข้อแตกต่างและข้อดีงามด้วยตนเองโดยวิธีการทางธรรมชาติ

ดังนั้น การจัดกิจกรรมศิลปะที่ให้แก่เด็กปฐมวัยได้มีโอกาสทำงานศิลปะด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายและด้วยวิธีการต่างๆ ที่ส่งเสริมทั้งเหมาะสมกับวัยของเด็ก เป็นการสัมผัสประสบการณ์ตรงเด็ก ได้ฝึกการใช้ประสาทสัมผัส สร้างสรรค์งานศิลปะปรากฏเป็นเส้นสี รูปร่างรูปทรงต่างๆ ที่ถ่ายทอดเป็นสื่อแทนความคิดที่เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ และจะส่งผลให้เด็กเกิดการแสดงออกทางศิลปะดียิ่งขึ้น ซึ่งตามแนวของ อาร์นเฮม (Arnheim) เชื่อว่าพัฒนาการของเด็กจะเป็นไปในลักษณะคู่ขนานกันระหว่าง ความซับซ้อนของรูปทรงและความสามารถในการรับรู้ และการเข้าใจความซับซ้อนของงานศิลปะ ซึ่งจะสัมพันธ์กับทักษะการจำแนกเรื่องเวลาและมิติ (Time and Space) คือ เมื่อเด็กได้เห็นงานศิลปะและสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งแวดล้อมตัวเด็กเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นหรือที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ทิวทัศน์ต่างๆ ในธรรมชาติ ของเล่น ของใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นศิลปะและสุนทรียภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็กชีวิตประจำวันของเด็ก หากเด็กมีประสบการณ์การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะที่ดีและเหมาะสมกับวัย เด็กสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์การแสดงออกทางศิลปะในรูปแบบต่างๆ และซับซ้อนขึ้น นำไปสู่การเรียนรู้ด้านต่างๆ จะส่งเสริมเด็กให้รู้จักสังเกต มองเห็นในรายละเอียดเพิ่มมากขึ้น อันนำไปสู่พื้นฐานการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ด้วยความสำคัญและคุณค่าของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อนำผลวิจัยไปเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม และพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะในเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม และนำผลการศึกษารั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ โดยเฉลี่ยรวมของเด็กปฐมวัย และรายด้านของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้านที่เกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ทางศิลปะ ได้แก่ เส้น รูปทรง สี และกรอบแนวคิดของภาพ ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์

ความสำคัญในการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้น สำหรับให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้ศึกษาระยะเวลา และความถี่ของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่มีผลต่อการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลากับความถี่ ในการจัดกิจกรรมและจะเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนนาจะหลวย (กรป.กลางอุปถัมภ์) ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนมีจำนวนทั้งหมด 103 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนนาจะหลวย (กรป.กลางอุปถัมภ์) ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 15 คน ที่ได้จากประชากร โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย(Simple random sampling)ด้วยการจับสลาก

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ทำการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน (วันอังคาร - พุธ และพฤหัสบดี) วันละประมาณ 50 นาที ช่วงเวลากิจกรรมสร้างสรรค์

4. ตัวแปรที่ศึกษา

- 4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
- 4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนนาจะหลวย (กรป.กลางอุปถัมภ์) ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

2. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง ประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ที่จัดให้เด็กปฐมวัยทำกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยเด็กสามารถสร้างผลงานศิลปะที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ ด้วยวิธีการต่างๆ นำมาผสมผสานกันในผลงานชิ้นเดียวกัน เช่น สีเทียน กลิ้งสีด้วยลูกแก้ว และปะติดเมล็ดพืช นำมาผสมผสานกันในผลงานชิ้นเดียวกัน

ในกิจกรรมเด็กแต่ละคนมีอิสระเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ โดยที่เด็กสามารถเลือกใช้วัสดุและวิธีการด้วยตัวเอง ครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำวิธีการใช้สี วัสดุ อุปกรณ์ และกระตุ้นให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อที่เด็กจะได้แสดงออกทางผลงานศิลปะอย่างเต็มที่

3. การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยได้ใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ในประสบการณ์ของการสร้างสรรค์งานศิลปะถ่ายทอดความคิด และจินตนาการเป็นการสื่อความหมายลงบนงานศิลปะและสามารถบอกรายละเอียดที่ปรากฏในภาพงานศิลปะ เกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ทางศิลปะ ได้แก่ ด้าน เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และกรอบแนวคิดของภาพ

เส้น หมายถึง โครงสร้างทางศิลปะที่มองเห็นและแสดงออกอย่างมีความหมาย คือ มีขนาดของเส้นทิศทางของเส้น ลักษณะของเส้น ชนิดและตำแหน่งของเส้น

รูปทรง หมายถึง โครงสร้างทางรูปทรงของงานศิลปะที่สร้างขึ้นเป็นรูปทรงด้วยหน่วยเดียวหรือหลายหน่วยรวมกัน มีทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ เช่น รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงอิสระ

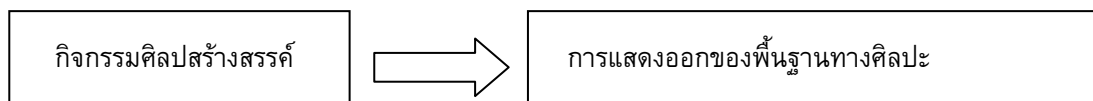
สี หมายถึง โครงสร้างทางศิลปะที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว คือมีความเป็นสีเช่น สีแดง สีเหลือง สีนํ้าเงิน และมีความเข้มของสี เช่นสีเขี้ยวแก่ สีเขี้ยวอ่อน

กรอบแนวคิดของภาพ หมายถึง โครงสร้างทางศิลปะที่เด็กแสดงออกที่สื่อความหมายตามความคิดจินตนาการในผลงานศิลปะ ปรากฏเป็นรูปภาพต่างๆ เช่น ต้นไม้ บ้าน คน สัตว์ ดวงอาทิตย์ เป็นต้น

ซึ่งเครื่องมือการวัดพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ คือ กฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของทางศิลปะของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 4 ระดับ คือ 0 - 3 คะแนน ดังแสดงในภาคผนวก

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แล้ว จะมีระดับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะแตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และกำหนดสมมติฐานเฉพาะดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีระดับพัฒนาการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะโดยเฉลี่ยรวมและรายด้านก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์ต่างกัน
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะโดยรวมและรายด้านก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

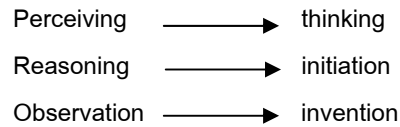
1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ
  - 1.1 ความหมายของการรับรู้
  - 1.2 การรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ
    - 1.2.1 ความหมายของการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ
    - 1.2.2 ความสำคัญของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ
    - 1.2.3 ทฤษฎีการรับรู้ทางศิลปะ
  - 1.3 พัฒนาการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ
    - 1.3.1 พัฒนาการเด็กปฐมวัย
    - 1.3.2 ส่วนประกอบพื้นฐานของการเห็นและการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะในงานศิลปะ
    - 1.3.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการมองเห็น
    - 1.3.4 การใช้บทสนทนาเพื่อส่งเสริมการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ
  - 1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
  - 2.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปะเด็ก
  - 2.2 ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
  - 2.3 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย
  - 2.4 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็ก
  - 2.5 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
  - 2.6 ทฤษฎีศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย
  - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

1.1 ความหมายของการรับรู้

มะลินันท์ เอื้ออนันท์ (2530: 30) การรับรู้เป็นกระบวนการภายในที่ทำให้บุคคลสามารถรับรู้สิ่งต่างๆ ในโลกโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน คือ ตา หู จมูก ผิวหนัง และลิ้น แต่การรับรู้ทางตามีอิทธิพลต่อคนมากที่สุดทางสุนทรียศาสตร์ ถือว่าการรับรู้ทางตาและหูเป็นการรับรู้ขั้นสูง เพราะสามารถเชื่อมโยงกับจิตและปัญญาได้โดยตรง

อำนาจ เย็นสบาย (2520: 18-19) ให้ความหมายของการรับรู้ว่าเป็นผลที่ประสาทสัมผัสกับโลกภายนอก คนสายตาดีก็รับรู้ทางการเห็น คนโสตสัมผัสดีก็รับรู้ทางหู ได้ยินแล้วก็เกิดความคิดจากที่ได้รับรู้นั้น และยอมรับว่าร่างกายและจิตใจ มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี และมีพฤติกรรมร่วมกันโดยอัตโนมัติ เมื่อร่างกายรับรู้ก็เกิดความคิด เมื่อรู้เหตุผล ก็เกิดความคิดแวบผุดขึ้น เมื่อรู้จักสังเกต ก็เกิดความคิดประดิษฐ์ตกแต่ง ดังนั้นเมื่อร่างกายรับรู้อะไร ก็ผลต่อจิตใจเสมอ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2532: 210) กล่าวถึง การรับรู้ หมายถึง ดวงตาจับภาพและถ่ายทอดภาพลงสู่แกน
 ศิลปะเป็นกระบวนการรับรู้ ข้อมูล การค้นคว้า ตรวจสอบ การเลือก การผสมผสานสัมพันธ์ และการตอบสนอง

สุชาติ เกาทอง (2536: 38) กล่าวถึง การรับรู้ทางการเห็นเป็นกระบวนการทางธรรมชาติของลักษณะ
 สัมผัสและประสบการณ์ของมนุษย์ต่อสิ่งเร้าภายนอก ก่อให้เกิดการรับรู้ภาพที่ปรากฏในลักษณะต่างๆ กันไป

สวนศรี ศรีแพงพงษ์ (2538:95) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง การที่บุคคลได้สัมผัสและที่ปฏิบัติ
 ตอบสนองต่อสิ่งเร้า ปกติเรารับรู้โดยผ่านระบบรับสัมผัสได้แก่ ระบบรีเซปเตอร์ในตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง และ
 กล้ามเนื้อ ข่าวสารที่รับสัมผัสจากสิ่งแวดล้อมจะถูกส่งต่อไปยังสมอง เพื่อเกิดความรู้สึก การได้เห็น การได้
 กลิ่น การได้สัมผัส ความรู้สึกร้อน หนาว เจ็บปวด ฯลฯ พฤติกรรมการรู้สึก เป็นการตอบสนองขั้นแรกสุดต่อ
 การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม สมองจะตีความสิ่งที่รู้สึกต่อไปอีกขั้นหนึ่งเป็นการรับรู้ (Perception) ว่าสิ่งที่
 เห็น ได้ยิน หรือรู้สึกนั้นคืออะไร

สุชาติ สุทธิ (2535 : บทนำ) ได้กล่าวว่า การรับรู้ทางการเห็นนั้น ตั้งอยู่บนกฎเกณฑ์คือเราเห็นทุกอย่าง
 ที่ปรากฏ แต่ไม่สามารถรับรู้ทุกอย่างที่เห็นพร้อมๆ กันได้ ซึ่งการรับรู้ทางการเห็นนั้นมีอยู่สองลักษณะคือ

1. ลักษณะของการรับรู้ทางการเห็นที่เป็นเจตนา หรือจำเป็นที่เกิดขึ้นกับตัวเราเองโดย สัญชาตญาณ
 ที่ใช้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตที่มีติดตัวอยู่แล้วโดยไม่ต้องฝึกฝน
2. ลักษณะของการรับรู้ทางการเห็นที่เกิดจากปรากฏการณ์ หรือมีสิ่งภายนอกมาดึงดูดความสนใจไป
 จากตัวเรา ซึ่งการรับรู้ลักษณะหลังนี้นอกจากจะต้องฝึกฝนให้เป็นประสบการณ์แล้ว ยังจะต้องเรียนรู้กระบวนการ
 ของมันอีกด้วย

ดังนั้น สรุปการรับรู้เป็นกระบวนการที่มนุษย์มีประสบการณ์กับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ ผ่านอวัยวะ
 รับสัมผัส เป็นการรับรู้ข่าวสารที่สมองได้รับและตีความ สื่อความหมายคืออะไร ซึ่งการรับรู้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ
 ของแต่ละคน คือ ระบบประสาทรับสัมผัส ประสบการณ์เดิม ความสนใจสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทำให้คนรับรู้
 แตกต่างกันไปแม้ว่าจะมีสิ่งเร้าอย่างเดียวกัน และการรับรู้ทางสายตาที่อิทธิพลต่อการรับรู้มากที่สุดทางด้าน
 ประสาทสัมผัส จะทำหน้าที่แปลความหมายหรือการสื่อสารข้อมูลจากการมองเห็นให้เข้าใจ ซึ่งจะมากน้อย
 เพียงใดอยู่กับศักยภาพ การรับรู้ และประสบการณ์ การเห็น เป็นปัจจัยพื้นฐาน

1.2 การรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

1.2.1 ความหมายของการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

โจนส์ (Jones.: 1992:2-3) กล่าวถึงการรับรู้และการมองเห็นว่า ศิลปะไม่สามารถแสดงออกได้ถ้า
 ปราศจากการบรรลุถึงความรู้สึกที่เกิดจากการมีประสบการณ์ ที่กระตุ้นการมองเห็นและรับรู้สิ่งต่างๆ คือ สีที่
 หลากหลาย รูปร่างต่างๆ เป็นสิ่งเชื่อมโยงสู่ความเข้าใจสิ่งแวดล้อม การเห็นนี้สมองจะแปลผลจากการสร้าง
 ความคิดในสิ่งที่เห็นสร้างเป็นความคิดจัดหมวดหมู่ ซึ่งแล้วแต่ขีดความสามารถของแต่ละบุคคล

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533 : 70) ได้กล่าวถึง การรับรู้ทางศิลปะ โดยเฉพาะทางทัศนศิลป์ หมายถึง
 การมองเห็นรูปทรงที่เป็นศิลปะและพยายามทำความเข้าใจกับรูปทรงที่มองเห็นนั้นๆ เป็นอาการที่ลึกซึ้งกว่า
 กระบวนการใช้สายตาตามปกติธรรมดาและยังเกี่ยวข้องไปถึงการทำงานของสมองและระบบประสาทของผู้มี
 ต่อบุคคลที่มองเห็นด้วยความมีชีวิตชีวาตามที่โอกาสจะอำนวยให้ การรับรู้ทางศิลปะของแต่ละคนจะสั้นมาก
 เนื่องจากขีดจำกัดทางประสาทสัมผัสและกลไกต่างๆ ทางจิตใจ เมื่อได้รับรู้แล้วการรับรู้ต่างๆ จะรวมตัวกันเป็น

การรับรู้สะสม (Funded perceptual)) ซึ่งจะแยกตัวออกจากกันเมื่อถึงเวลา และจะกลายเป็นประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Experience) หรือกล่าวได้ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ และเป็นกระบวนการของการตื่นตัวทางการสัมผัสและการสร้างความปรารถนาทางจิตใจ ซึ่งถูกปลุกเร้าให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้ดู โดยประกอบต่าง ๆ ที่รวมตัวกันอยู่เป็นรูปทรงที่มองเห็นที่เราเรียกว่า ส่วนประกอบที่มองเห็น (Visual Elements) ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่รวมตัวกันอยู่นี้สามารถรับรู้ได้ เป็นส่วนประกอบที่ก่อให้เกิดคุณค่าและความสัมพันธ์กันในส่วนรวม ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง ผิว น้ำหนัก สี เป็นต้น

สวนศรี ศรีแพงพงษ์ (2538: 94) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ทางศิลปะว่า หมายถึง การมองเห็นรูปทรงที่เป็นศิลปะ และพยายามทำความเข้าใจกับรูปทรงที่มองเห็นนั้นๆ เป็นอาการลึกซึ้งกว่ากระบวนการให้สายตามตามปกติธรรมดา รูปทรงที่มองเห็น คือ ภาพของผลงานศิลปกรรม อันเป็นผลที่ได้จากการจัดองค์ประกอบที่มองเห็นสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันแล้วเห็นได้ง่าย และเด่นชัดขึ้น

อำนาจ เย็นสบาย (2520: 120) กล่าวถึง การรับรู้ผลงานศิลปะที่มองเห็น คือ มนุษย์ตอบสนองผลงานศิลปะที่มองเห็นเป็นความรู้สึกตามปริมาณของรูปร่างระนาบผิว และมวลที่ปรากฏให้เห็น โดยที่รูปร่างระนาบผิวและมวลนั้นได้รับการจัดประกอบกันอย่างเหมาะสมสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งจะทำให้ความรู้สึกเบิกบานพอใจและความรู้สึกเบิกบานพอใจจากการจัดอย่างเหมาะสมนี้ คือ ความรู้สึกงาม (Sense of beauty) ความรู้สึกงาม อาจเกิดจากการรับรู้ตามคุณสมบัติของศิลปะที่มองเห็นนั้น เช่น มีน้ำหนักจริงหรือให้ความรู้สึกหนัก มีสัดส่วนขนาดแน่นอน หรือสัดส่วนขนาดตามความรู้สึกกินเนื้อที่โยกย้ายไปติดตั้งตามที่ต้องการได้มีความเคลื่อนไหวจริงหรือเคลื่อนไหวตามความรู้สึก เป็นต้น

สิ่งที่มนุษย์รับรู้จากผลงานศิลปะ ได้แก่

1. รูปแบบกายภาพ (Physical Configuration)
2. ลักษณะส่วนรวม (The Whole)
3. รูปทรงและเรื่องราว (Form and Content)
4. วัสดุและวิธีการ (Materials and techniques)
5. เวลาและบริเวณว่าง (Time and Space)

จากข้อมูล สรุปได้ว่า การรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ คือ การมองเห็นรูปทรงที่เป็นศิลปะและพยายามทำความเข้าใจ เป็นอาการที่ลึกซึ้งกว่าการใช้สายตาปกติธรรมดา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำงานของสมองและระบบประสาทของผู้ดู ที่มีประสาทสัมผัสเบื้องต้น มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทางด้านศิลปะ ช่วยขยายขอบเขตของการรับรู้ของผู้เรียนทำให้มองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้น เพราะการใช้ประสาทสัมผัสด้านการมองเห็น ด้วยการสังเกต ฟินิจพิเคราะห์ เหมือนกับศิลปินมองเห็นสิ่งที่เห็นและสามารถเก็บรายละเอียด แสดงออกเป็นรูปทรงรูปร่างต่างๆ แล้วถ่ายทอดลงบนงานศิลปะ ประสาทสัมผัสที่เกิดจากการฝึกฝนเรียนรู้ทางศิลปะ ช่วยสร้างเสริมความเฉียบไวในการรับรู้พร้อมที่จะแสดงออก และนำไปสู่การพัฒนาความคิดวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

1.2.2 ความสำคัญของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

ประเทิน มหาวินทร์ (2531 : 1) กล่าวถึง การแสดงออกทางศิลปะว่า เด็กก่อนวัยเรียนมีวิธีสร้างงานศิลปะง่ายๆ และตรงไปตรงมา ผลงานแสดงออกโดยฉับพลัน เมื่อมีโอกาสหรือมีอารมณ์เด็กก็จะสร้างงานศิลปะทันที ผลงานที่แสดงออกไม่ซับซ้อน มีความเรียบง่ายและมีความหมายในตัว

ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2533 : 18) แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาและให้ความสำคัญคือ การให้คุณค่าของการเรียนการสอน และกิจกรรมศิลปะส่งผลให้เด็กได้มีประสบการณ์ที่มีความหมายที่สุดในทางศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งเสริมให้เด็กคิด รู้สึกในแง่สุนทรียภาพที่ดี

มานพ ถนอมศรี (2534 : บทนำ) กล่าวว่า เด็กที่ได้รับการส่งเสริมในการแสดงออกตามธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ย่อมเป็นเด็กมีความเจริญงอกงามทางสมองตามไปด้วย ซึ่งการส่งเสริมให้เด็ก ๆ ได้แสดงออกถึงการวาดรูป ร้องเพลง เต้นรำ การเสริมแต่ง ประติมากรรม หรือเล่นสนุกในกิจกรรมต่างๆ ล้วนเป็นการแสดงออกของกิจกรรมศิลปะศึกษาทั้งสิ้น

हरรรษา นิลวิเชียร (2535 : 189) กล่าวถึงการแสดงออกทางศิลปะของเด็กว่า ภาพผลงานของเด็กจะเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นสิ่งที่เด็กรู้และรู้สึกมากกว่าสิ่งที่เด็กเห็น เป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็ก ควรพิจารณาเด็กโดยโยงความสัมพันธ์กับอดีตว่าเด็กได้พัฒนาการเรียนรู้หรือการแสดงออกจริงๆ หรือไม่

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539 : 30) กล่าวว่า การแสดงออกทางศิลปะของเด็กเป็นความจำเป็นมากที่สุดอย่างหนึ่งในบรรดาการแสดงออกด้านต่างๆ เช่นการพูดคุย การเล่น การร้องไห้ การเรียนรู้ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้น อาจจะเป็นการแสดงออกเพื่อการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน และเราเชื่อว่า การแสดงออกทางศิลปะเป็นสิ่งที่เปิดเผยความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ได้ดียิ่ง และสิ่งสำคัญคือการแสดงออกทางศิลปะเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาการเจริญเติบโตทุกด้านของเด็ก

เยาวพา เตชะคุปต์ (2542 : 107) กล่าวว่า ศิลปะเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาเป็นรูปภาพหรือสิ่งที่เด็กแลเห็นได้ เด็กจะใช้ศิลปะเพื่อเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึกและคิดออกมาเป็นรูปภาพ ผลงานทางศิลปะ การจัดประสบการณ์ศิลปะให้แก่เด็กจะช่วยให้เด็กมีโอกาสค้นคว้า ทดลองและสื่อความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาเข้าใจได้

ดังนั้น การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ เป็นสื่อที่สะท้อนและถ่ายทอดออกมาใน ผลงานศิลปะ เพื่อเป็นการบรรยาย ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งจะส่งผลและเชื่อมโยงต่อการพัฒนาการเจริญเติบโตทุกๆด้านของเด็กปฐมวัย

1.2.3 ทฤษฎีการรับรู้ทางศิลปะ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักการศึกษาได้นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีการรับรู้ทางศิลปะ ดังนี้

ทฤษฎีของอาร์นเฮม : การรับรู้ (Arnheim's Theory)

อาร์นเฮมได้เสนอแนะว่า เด็กจะไม่วาดภาพสิ่งที่ได้รู้ แต่จะวาดในสิ่งที่ได้รับรู้ อาร์นเฮมได้รวมทฤษฎีศิลปะของเด็กหลายทฤษฎีเข้าด้วยกัน โดยยึดทฤษฎีของเพียเจต์เป็นหลักผสมกับทฤษฎีเกสโตลท์ และทฤษฎีของเขาเอง จากการศึกษาพัฒนาการของความซับซ้อนของ รูปทรงทางด้านศิลปะ เขาเชื่อว่าพัฒนาการของเด็กจะเป็นไปในลักษณะคู่ขนานกันระหว่างความซับซ้อนของรูปทรงและความสามารถในการรับรู้ และการเข้าใจความซับซ้อนของงานศิลปะ ซึ่งจะสัมพันธ์กับทักษะการจำแนกเรื่องเวลาและมิติ (Time and Space)

อาร์นเฮม กล่าวว่า ทั้งเด็กและผู้ใหญ่พยายามที่จะแสดงโครงสร้างของวัตถุในลักษณะสื่อของวัตถุนั้น ไม่ใช่ลักษณะภาพจากกล้องถ่ายรูป การเจริญงอกงามจะมีกฎของตัวเอง คือ จาก รูปแบบง่าย ๆ ไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อนขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการรับรู้ของเด็กแต่ละคน (हररररर ररररर: 175)

ทฤษฎีเกสตัลท์

วิรุญ ตั้งเจริญ (2539 : 135-136) กล่าวถึงทฤษฎีการรับรู้นี้ว่า จากแนวคิดจิตวิทยา เกสตัลท์ (Gestalt Psychology) ในแง่การรับรู้ จากสภาพส่วนรวมมาสู่ส่วนย่อย ได้ส่งผลมาสู่ทฤษฎีของอาร์นเฮม (Arnheim's Theory) ซึ่งทฤษฎีของเขาได้เสนอหลักการโดยสรุปว่า “เด็กเขียนภาพตามที่เห็น” โดยเชื่อในกระบวนการรับรู้ที่เริ่มจากการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในสภาพส่วนรวมทั้งหมด แล้วจึงมองเห็นรายละเอียดตามมา และในแง่การรับรู้โลกภายนอกของผู้ใหญ่ก็แตกต่างกับการรับรู้ของเด็ก การแสดงออกทางด้านรายละเอียดและสัญลักษณ์ก็แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจนเช่นกัน

จากแนวคิดข้างต้น ถ้าเรานำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนภาพ จะพบว่าวัยเด็กในช่วงแรกจะเขียนภาพวัตถุสิ่งแวดล้อมเป็นรูปทรงง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดอะไรมากนัก ต่อเมื่อเด็กเริ่มโตขึ้น ภาพเขียนของเขาค่อย ๆ เพิ่มความซับซ้อนหรือรายละเอียดขึ้นจากข้อสังเกตกว้าง ๆ นี้ อาจสรุปได้ว่า เด็กจะเริ่มรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในลักษณะส่วนรวมที่เป็นโครงสร้างใหม่ ๆ และแสดงออกเป็นภาพง่าย ๆ ต่อเมื่อเด็กพัฒนาการรับรู้ไปพร้อมกับพัฒนาการด้านอื่น ๆ เมื่อเด็กรับรู้ในรายละเอียดมากขึ้น เขาก็จะแสดงออกด้วยรายละเอียดของสิ่งนั้นเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผลงานศิลปะของผู้ใหญ่ และเด็กจึงมีความง่ายและซับซ้อนต่างกันด้วย

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533 : 76-77) ได้สรุปแนวคิดหลักของทฤษฎีเกสตัลท์ ดังต่อไปนี้

1. การรับรู้ภาพรวมเป็นหลักสำคัญของประสบการณ์ทางการรับรู้
2. ระหว่างกระบวนการรับรู้ อวัยวะต่างๆ ของร่างกายจะรับภาพรวมของวัตถุไว้เพราะเป็นวิธีเดียวที่จะรวบรวมพลังการรับรู้ต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันได้
3. กรณีที่รูปทรงที่มองเห็นไม่เข้าที่หรือไม่สมบูรณ์ (ซึ่งมักจะรู้สึกเช่นนี้ในบางครั้ง) กลไกต่างๆ ของอวัยวะจะทำให้มันสมบูรณ์ขึ้น ตามกฎของจิตวิทยาแห่งการควบคุมพฤติกรรมรับรู้ซึ่งเรียกว่า ความสมบูรณ์
4. ตามหลักของเกสตัลท์ ความสมบูรณ์มีความสำคัญมาก เพราะกลไกต่าง ๆ ของอวัยวะไม่สามารถจะทนต่อการรับรู้ในสิ่งที่ไม่เข้าที่ได้
5. คำว่าความสมบูรณ์ ตามความหมายของเกสตัลท์ หมายถึง ภาพรวมที่เกิดขึ้นซึ่งจะต้องเป็นภาพรวมที่ดี คือ มีเอกภาพ มีความสมดุล และมีความสม่ำเสมอ ตามที่เงื่อนไขในตัววัตถุที่รับรู้จะอำนวย (วัตถุ = รูปทรงที่มองเห็นและส่วนประกอบต่าง ๆ ของรูปทรง)
6. ความสม่ำเสมอ ความเท่ากัน ความง่าย และการรวมตัวเข้าด้วยกัน คือ ลักษณะของการกระจายพลังงานระหว่างการรับรู้ คำเหล่านี้เป็นคำทางจิตวิทยา อันเป็นที่มาของคำทางสุนทรียภาพว่า จังหวะ ความสมดุล เอกภาพ และความเป็นกลุ่มก้อน
7. การรับรู้เป็นผลที่เกิดจากกระบวนการทางสรีระ 2 ทาง คือ
  - ก. เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางความรู้สึกสัมผัส เป็นพลังงานอย่างหนึ่งซึ่งได้รับจากตัวกระตุ้นที่ก่อให้เกิดความรู้สึกสัมผัส (ตัวกระตุ้นได้แก่ ผลงานศิลปะ)
  - ข. เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางระบบประสาทหรือกิจกรรมของกายสัมผัสอื่นๆ เป็นการรวมตัวกันของพลังงานต่างๆ ในตัวผู้ดู จนเกิดการประทุขึ้นด้วยแรงกระตุ้นที่ปลายประสาท

8. การท้อวยวะต่างๆ เกิดการรับรู้ คือ การเกิดสำนึกในคุณค่าและคุณสมบัติของ ผลงานศิลปะกรรมที่เป็นไปเช่นนี้ก็เพราะ กระบวนการทางสรีระระหว่างการรับรู้เป็นตัวชักนำจิตสำนึกในสมอง (ซึ่งเป็นตัวตอบรับกิจกรรมต่างๆ ของร่างกาย) กระบวนการทางสรีระเหล่านี้ จะรวมตัวกันระหว่างที่เกิดการรับรู้โดยวิธีทำให้สิ่งที่รับรู้ดูง่ายขึ้น หรืออาจจะเป็นวิธีอื่นๆก็ได้ กระบวนการเหล่านี้มีหน้าที่สร้างรูปแบบ “ความสมบูรณ์ที่ดี (Good Gestalt)” โดยมีแรงกระตุ้นจากระบบประสาทเป็นผู้จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ

ทฤษฎีการรับรู้ทางศิลปะของเวลฟีฟลิน

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533 : 77-79) ทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดของ ไฮน์ริช เวลฟีฟลิน

นักประวัติศาสตร์ศิลปะชาวเยอรมัน เป็นทฤษฎีการรับรู้ที่ใช้มาตรฐานการสร้างสรรคศิลปะของศิลปินเป็นหลักการศึกษาทฤษฎีของ เวลฟี ฟลิน เป็นการศึกษาทัศนศาสตร์ของศิลปินที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะ เพื่อให้รู้ว่าทุกๆ คนมีการรับรู้กันอย่างไร เวลฟีฟลิน เรียก ผลงานศิลปะกรรมว่า “รูปทรงที่มีเจ้าของ” (Forms of belonging) ซึ่งความมีเจ้าของนี้จะปรากฏให้เห็นทั้งในจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมด้วยกันทั้งสิ้น เวลฟีฟลิน พยายามให้เหตุผลเพื่อแสดงว่า สื่อและเนื้อหาของศิลปะ คือ สิ่งที่ยึดปิดความสำคัญทางแบบอย่าง (Style) ซึ่งผลงานศิลปะกรรมทุกชิ้นมีอยู่แล้วตามปกติไว้ แบบอย่าง เป็นผลที่ได้มาจากการรับรู้และการมองหรือจินตนาการ และยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงลักษณะของคนและเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ในระดับใดระดับหนึ่งอีกด้วย

ตามทัศนะของเวลฟีฟลิน การที่จะมองเห็นและเข้าใจในแบบอย่างทางศิลปะได้นั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตวิทยาหรือการรับรู้ เพราะความเข้าใจที่เกิดจากการรับรู้โดยตรง ไม่ต้องเสียเวลาอธิบายด้วยคำพูดไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับศีลธรรมหรือสังคมก็ตาม ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับการรับรู้ทางทัศนศิลป์มาก เวลฟีฟลินยังเชื่อถือว่า การแสดงออกของคนกลุ่มหนึ่งประเทศหนึ่งหรือท้องถิ่นหนึ่งได้นั้น ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าอันแท้จริงของผลงานศิลปะกรรมโดยตรง ที่เวลฟีฟลินเชื่อเช่นนี้ก็เพราะเขาเห็นว่า หน้าที่ที่นักประวัติศาสตร์ศิลปะจะต้องทำก็คือ เปิดเผยและวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ของการมองเห็น และอธิบายช่วงเวลาสำคัญที่มนุษย์มีพัฒนาการทางการมองเห็น

เวลฟีฟลิน มีความเชื่อเรื่องจิตวิทยาการมอง (Psychology of vision) และเข้าใจว่าประวัติศาสตร์ศิลปะ ก็คือ ประวัติของวิธีการถ่ายทอด และวิธีการถ่ายทอดดังกล่าวนี้ จะเป็นไปตามลักษณะของวิธีการรับรู้ที่เกิดขึ้นในเวลาและสถานที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งลักษณะของวิธีการรับรู้ดังกล่าวแบ่งออกเป็นพัฒนาการทางการรับรู้ทั้ง 5 กลุ่มได้แก่

1. จากเส้นรอบนอกสู่พื้นภาพ (From The Linear to the Painterly mode)
2. จากระนาบสู่ความลึกดิ่ง (From Plane to Recession)
3. จากรูปทรงปิดสู่รูปทรงเปิด (From Closed to Open form)
4. จากพหุภาพสู่เอกภาพ (From Multiplicity to Unity)
5. จากความชัดเจนทั้งภาพสู่ความชัดเจนสัมพัทธ์ (From Absolute to Relative -Clarity)

1.3 พัฒนาการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า พื้นฐานพัฒนาการรับรู้และการแสดงออกทางศิลปะของเด็กปฐมวัยนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

สุชาติ เกาทอง (2536 : 34-35) กล่าวถึง พัฒนาการรับรู้ว่า การรับรู้ของมนุษย์มีมาแต่กำเนิดเป็นพฤติกรรมที่ได้จากกรรมพันธุ์โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้มาก่อน เช่น เมื่อมีสิ่งของเข้ามาใกล้ตาจะกระพริบ เมื่อมือถูกของร้อนจะชักมือออก และผลการวิจัยประสิทธิภาพของการรับรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า ปรากฏว่า

คนเรารับรู้ทางตามากที่สุด คือ ร้อยละ 75 ซึ่งการรับรู้ทางตา หรือการมองเห็นทางจิตวิทยา แบ่งเป็น การมอง (looking) เน้นปรากฏการณ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมโดยปราศจากความตั้งใจแน่นอน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง และการเห็น (Seeing) เป็นกระบวนการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทางตาสามารถชี้แจงส่วนละเอียดจากสิ่งที่เห็นได้

เฮเลน กิตติพรพิมล (2522) ได้นำเสนอพัฒนาการรับรู้ทางสายตาไว้ดังนี้

อายุ	การเห็นและการรับรู้
เด็กแรกเกิด 3 เดือน	- การรับรู้ทางสายตาจะถูกจำกัดอยู่ - มีการยืดหยุ่นมากขึ้นในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ศีรษะและตามีความสัมพันธ์กันมากขึ้น - พยายามหาข้อมูลของสิ่งที่มองเห็น - มีการตัดสินใจเรื่องการรับรู้ ความคงที่ของขนาดและรูปร่างเพิ่มขึ้น - เด็กเริ่มเห็นตามแนวตั้ง มีพัฒนาการการรับรู้ทางสายตาเพิ่มขึ้นประมาณ 50 % และการรับรู้ความลึกได้
1 ปี	- เยื่อลูกตาดำเจริญเต็มที่
2 ปี	- สามารถแยกการรับรู้แนวตั้งออกจากแนวนอนได้
5 ปี	- สามารถรับรู้ระหว่างแนวตั้ง แนวนอน และแนวลาดได้
7 ปี	- ยังไม่สามารถรับรู้การกลับรูปของวัตถุ เช่น bd pq
10 ปี	- สามารถรับลูกบอลที่ขว้างมากจากระยะไกล ๆ ได้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539 : 122-123) กล่าวถึง พัฒนาการในการรับรู้และการแสดงออกว่า การรับรู้โลกภายนอกเป็นสมรรถภาพของเด็กแต่ละคนที่จะรับข้อมูลจากสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดสมรรถภาพการรับรู้ความงามไปพร้อมกัน ประสบการณ์ทางการรับรู้จะเป็นตัวสร้างอารมณ์ความรู้สึกแสดงออกทางศิลปะอย่างกว้าง เมื่อเด็กเติบโตขึ้นจะเพิ่มประสาทการรับรู้ขึ้นด้วย เด็กจะรับรู้สภาพส่วนรวมง่าย ๆ ของวัตถุ สิ่งแวดล้อมในระยะแรกๆ และเมื่อโตขึ้นเขาก็จะสามารถรับรู้ส่วนละเอียดปลีกย่อยได้ดีขึ้น

हरรษา นิลวิเชียร (2535 : 96-97) ได้กล่าวถึง การรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกในงานศิลปะ และพัฒนาการทางศิลปะควรจัดประสบการณ์ได้สอดคล้องกับพัฒนาการแต่ละขั้นตอน ซึ่งวิกเตอร์ โลเวนเฟล (Victor Lowenfeld. 1953 : 64-67) ได้แบ่งขั้นตอนของพัฒนาการทางศิลปะ ในระดับเด็กเล็กดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะเส้นยุ่ง (Scribbling Stage) อายุ 2-4 ขวบ

ในระยะนี้เด็กจะแสดงออกโดยลากเส้นยุ่ง ๆ ลงบนกระดาษ ฝาผนัง หรือบนพื้นดิน ฯลฯ ซึ่งเรียกว่างานขีดเขียน หรือ เส้นยุ่ง ซึ่งจะเป็นการเริ่มต้นของการสร้างงานทางศิลปะ เด็กในช่วงอายุ 2-3 ขวบนี้จะเป็นวัยที่เริ่มคิดค้นสิ่งต่างๆ ที่เขาพบเห็น โดยตั้งคำถามว่า “คืออะไร” “เหมือนอะไร” “มีความรู้สึกอย่างไร” ทุกสิ่งทุกอย่างที่เด็กคิดจะไม่ใช้สิ่งที่สูญเปล่า แม้ว่าจะสามารถแสดงออกมาได้เพียงการลากเส้นยุ่งเท่านั้น แต่ก็จะเป็นพื้นฐานของการสร้างผลงานทางศิลปะต่อไป เมื่อเด็กอายุราว 2 ขวบ เขาจะเริ่มรู้จักใช้ดินสอ สีเทียน ดินเหนียว หรือวัสดุอื่นๆ ในช่วงนี้การหยิบจับวัสดุเหล่านี้ยังเป็นไปได้ไม่ถนัด เพราะเด็กยังไม่สามารถจะควบคุมกล้ามเนื้อมือได้ ต่อเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น รวม 3 ขวบ เขาจะเริ่มบอกชื่อเส้นสายที่เขาวาดหรือเล่าเป็นเรื่องราวได้ แม้ว่าภาพที่วาดจะมีเพียงเส้นยุ่งๆ เพียง 2-3 เส้น แต่ก็แสดงว่าเด็กได้พัฒนาการทางความคิดและจินตนาการ โดยใช้สัญลักษณ์ไปอีกขั้นหนึ่ง ซึ่งผู้ใหญ่ควรให้การสนับสนุน โดยถามว่า “ให้เล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพที่หนูวาดให้ฟัง

หนอย” จากคำถามนี้จะกระตุ้นให้เด็กเกิดความภูมิใจในผลงานและจะช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการและสามารถพัฒนาภาษาพูดของเขาได้

ขั้นที่ 2 ระยะก่อนสัญลักษณ์ (Pre Symbolic Stage)

อายุระหว่าง 4 -7 ขวบ ในช่วงนี้เด็กจะเริ่มวาดภาพโดยวิธีการต่างๆ และจะรู้สึกสนุกกับการสร้างรูปแบบหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ขึ้น ในขั้นนี้เรียกว่า ขั้นก่อนสัญลักษณ์ เพราะเด็กจะเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้อยู่เสมอ ระยะนี้จะเริ่มต้นขึ้นเมื่อเด็กสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เขาวาดกับความเป็นจริง ตัวอย่างเช่น ถ้าเขาวาดภาพ แล้วมีเส้นต่อ จะหมายความถึงการวาดภาพคน รูป คือ หัว และเส้นที่ต่อลงคือ แขน และ ขา เป็นต้น ภาพที่เด็กวาดจะพัฒนามากยิ่งขึ้น และเด็กจะสามารถสร้างสัญลักษณ์ต่างๆ มากขึ้นเมื่อเด็กรู้จักโลกมากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวพอสรุป พัฒนาการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสโดยเฉพาะทางตาคือการมองเห็น เป็นการรับรู้จากสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและสื่อความหมายแสดงออกในงานศิลปะ ซึ่งเมื่อเด็กเติบโตขึ้นประสาทสัมผัสรับรู้ก็เพิ่มขึ้น เป็นไปตามขั้นตอนของพัฒนาการตามวัย พร้อมพัฒนาการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะก็เพิ่มขึ้นด้วย

1.3.1 พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักการศึกษาได้ให้แนวคิดและความหมายพัฒนาการของเด็กปฐมวัย มีสาระสำคัญดังนี้

हरष्ठा नीलिवेधिर (2535:22) ได้กล่าวถึง พัฒนาการในทางชีววิทยา หมายถึง การเจริญเติบโตทางร่างกายในทางจิตวิทยาหมายถึง ความเจริญทางด้านความคิด อารมณ์ และยุทธวิธีในการแก้ปัญหา กับสิ่งแวดล้อม

จรรยา ทองถาม (2530 : 98) กล่าวว่า พัฒนาการ (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทั้งคุณภาพและปริมาณ อาจกำหนดเอาการต่อเนื่องทางเจริญงอกงามของการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติอย่างมีขั้นตอน

วรารภรณ์ รักวิจัย (2530 : 37) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการ (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของร่างกายหรืออินทรีย์ทุกส่วน การเปลี่ยนแปลงนี้จะก้าวหน้าต่อไปเรื่อยๆเป็นขั้นตอน มีอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ และวุฒิภาวะ

กรมวิชาการ (2537 : 24) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการว่า เป็นกระบวนการหรือลำดับขั้นตอนซึ่งเกิดขึ้นในตัวเด็ก โดยอาศัยเวลา ความพร้อม ความต่อเนื่องในพฤติกรรมทุกระดับ

ประดินันท์ อุปรมัย (2526 : 15-16) กล่าวถึง พัฒนาการของเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง การเจริญเติบโตและความงอกงามของเด็กปฐมวัยที่เป็นไปตามวุฒิภาวะ และที่เกิดจากการเรียนรู้ และนักจิตวิทยาพัฒนาการได้แบ่งพัฒนาการของเด็กปฐมวัยออกเป็น 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสังคม และพัฒนาการด้านสติปัญญา

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 12) กล่าวว่า พัฒนาการเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง (Process of Change) ในด้านต่างๆของมนุษย์อย่างมีระบบแบบแผนสืบต่อกันไปซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ (Quality) การพัฒนานั้นไม่เพียงแต่เพิ่มในด้านขนาด รูปร่าง หรือ น้ำหนักเท่านั้น แต่รวมถึงการที่จะต้องมึลักษณะใหม่ และความสามารถใหม่ๆเกิดขึ้นด้วย

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการเจริญเติบโตงอกงาม ที่มีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอนตามวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้น และพัฒนาการของ

เด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสังคม และพัฒนาการด้านสติปัญญา

1.3.2 ส่วนประกอบพื้นฐานของการเห็น การรับรู้ และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะในงานศิลปะ

สุชาติ เกาทอง (2536 : 25-59) ทศนศิลป์ (Visual art) มีความหมายว่า ศิลปะที่สื่อความหมาย และรับรู้ได้ด้วยการเห็น และการรับรู้ทางการเห็นจึงเป็นกระบวนการทางธรรมชาติของจักขุสัมผัสและประสบการณ์ของมนุษย์ต่อสิ่งเร้าภายนอก ก่อให้เกิดการรับรู้ภาพที่ปรากฏในลักษณะต่าง ๆ กัน และส่วนประกอบของการเห็นที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้การเห็นของมนุษย์ตั้งแต่ลืมตาสามารถจัดลำดับส่วนอันเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของงานศิลปะ โดยเริ่มจากส่วนที่เป็นพื้นฐานที่สุดจะได้ 7 ส่วน คือ

1. จุด (dot) เป็นทัศนธาตุเบื้องต้นที่สุด ไม่มีมิติ เมื่ออยู่ในว่างจะก่อปฏิบัติกริยาต่อที่ว่าง เมื่อนำมาเรียงต่อกันจะกลายเป็นเส้น ถ้าจัดรวมกลุ่มกันจะกลายเป็นรูปร่างหรือเป็นหนักหนักที่ให้มีปริมาตรแก่รูปทรง จาก จุดหนึ่งถึงจุดหนึ่งมีเส้นที่มองไม่เห็นด้วยตา แต่เห็นด้วยจินตนาการปรากฏอยู่ เรียกว่า เส้นโครงสร้าง

2. เส้น (Line) เส้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างทางศิลปะที่มองเห็นแสดงออกอย่างมีความหมาย และให้อารมณ์ความรู้สึกทางจิตใจแก่ผู้ดู หรือให้ความหมายของขนาด ความยาวและลักษณะทางกายภาพของเส้น (Physical Characteristics of line) คุณค่าทางกายภาพของเส้น คือ ขนาดและทิศทางของเส้น ลักษณะของเส้น ชนิดของเส้นตำแหน่ง และสมมติฐานของเส้น

เส้นมีมิติเดียว คือ เส้นที่มีแต่ความยาว มีลักษณะต่าง ๆ คือ ตรง คด หยัก โค้ง ฯลฯ มีทิศทาง มีขนาดใหญ่ หนา บาง ทำหน้าที่แบ่งที่ว่างออกเป็นสองส่วน สร้างขอบเขตของที่ว่างเรียงชิดกันเป็นแผ่นราบ

3. น้ำหนัก (tone) เป็นค่าของความอ่อนแก่ของสีดำหรือสีอื่น ๆ หรือของแสงและเงา น้ำหนักมีสองมิติคือ กว้างกับยาว มีลักษณะและรูปร่างต่าง ๆ ให้ปริมาตรแก่รูปทรงและระยะแก่ภาพ

น้ำหนักมีความเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุหลายชนิด เช่น ช่องว่าง รูปทรง และเส้นรวมอยู่เป็นหน่วยเดียวกัน การให้น้ำหนักลงไปในภาพจะก่อให้เกิดเป็นสองมิติขึ้น และมีความยาว ความกว้าง ทิศทาง และรูปร่างพร้อมกับเส้นรอบนอกเสมอ

4. สี (Color) สีสี่คุณลักษณะของธาตุทั้งหลายรวมอยู่ครบถ้วน คือ เส้น น้ำหนัก ผิว และมีคุณสมบัติพิเศษเพิ่มขึ้น 2 อย่าง คือ ความเป็นสี (hue) และความจัดของสี (intensity) สีจะมีความหมายเป็นลักษณะเฉพาะตัว ให้ความรู้สึกทั้งในด้านดีและไม่ดีไปตามลักษณะของแต่ละสี ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมแต่ละแห่งด้วย เช่น สีแดง สำหรับชาวตะวันออกเป็นสีแห่งความสุข สมบูรณ์ สัญลักษณ์ของชีวิต และแสดงถึงความปิติยินดีรื่นเริง ในหลายประเทศทางตะวันออกจึงใช้สีแดงเป็นสีชุดสำหรับเจ้าสาวในพิธีแต่งงานและงานมงคล แต่ในประเทศทางตะวันตกหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา กลับมีความรู้สึกหรือให้ความหมายสัญลักษณ์ของสีแดง ไปในทางตรงกันข้ามกับทางตะวันตก คือมีความรู้สึกว่าเป็นสีที่แสดงถึงความไม่ปลอดภัย น่ากลัว และมักจะมีความหมายไปในทำนองก่อความอารมณ์ ทำให้จิตไม่สงบ

ส่วนประกอบของการเห็นเกี่ยวกับสีทำให้โลกนี้เต็มไปด้วยสี เห็นอะไรชัดเจน น่าดู น่าสนใจ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 พวก คือ สีที่เห็นตามธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ต้นไม้หินและสีที่มนุษย์คิดสร้างขึ้น เช่น ภาพโฆษณา หลอดไฟสี สีน้ำมัน ฯลฯ สีทั้ง 2 พวกเกี่ยวข้องกับแสงสว่างทั้งสิ้น

5. ผิว (Texture) คือ ลักษณะผิวของสิ่งต่าง ๆ มีหยาบ ละเอียด ด้าน มัน ขรุขระ ราบเรียบ เป็นริ้วเป็นรอย ฯลฯ พื้นผิวให้ความรู้สึกทางกายสัมผัส ถ้าใช้มีลูบคลำ สัมผัสจะทำให้เกิดความรู้สึกซึ่งศัพท์

ทางวิชาการเรียกว่า tactile value พื้นผิวของงานศิลปะมีทั้งพื้นผิวตามธรรมชาติ และพื้นผิวที่เกิดจากการปรุงแต่ง เช่น การแกะสลักพื้นผิวของไม้เป็นลวดลายเพื่อให้สัมผัสได้เด่นชัด ทั้งนี้ศิลปินมีอิสระที่จะจัดทำได้ตามความเหมาะสม สำหรับพื้นผิวในภาพเขียนนั้นอาจเป็นพื้นผิวของ สี เนื้อสี เนื้อกระดาษ หรือเนื้อผ้าใบ

เทคนิคการสร้างพื้นผิวสามารถทำได้หลายแบบ ทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ อาจเขียนเป็นลวดลายหรือรูปร่างต่างๆ ประกอบการเขียนภาพ การแสดงรายละเอียดก็เป็นการแสดงพื้นผิวได้เช่นเดียวกัน

6. รูปร่าง (Shape) และรูปทรง (form) รูปร่างและรูปทรงเป็นรูปธรรมทางศิลปะที่สื่อความหมายจากศิลปินไปสู่ผู้ดู โดยทั่วไปคำทั้งสองจะใช้แทนกันได้เพราะมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่ในทางทัศนศิลป์จะมีความแตกต่างกันดังนี้

6.1 รูปร่าง คือ เนื้อที่ของรูปร่าง สี เส้น แสง และเงา หรือเนื้อที่ขององค์ประกอบทางศิลปะทั้งสามนี้รวมกัน รูปร่างจึงเป็นภาพสองมิติที่หมายถึงเนื้อที่ภายในเส้นขอบเขต เช่น ลากเส้นเป็นรูปวงกลม เนื้อที่ภายในวงกลมนั้นคือรูปร่าง ซึ่งเป็นรูปภายนอกของสิ่งที่มีลักษณะ 2 มิติ หรือ 3 มิติ เช่น แผ่นกลมกับลูกกลมจะมีรูปร่างเป็นวงกลมเหมือนกัน แต่มีรูปทรงต่างกัน เพราะโครงสร้างต่างกันรูปร่างแสดงเนื้อที่ของผิวที่เป็นระนาบมากกว่าจะเป็นปริมาตรหรือมวล

6.2 รูปทรง คือ โครงสร้างทางรูปของงานศิลปะรวมทั้งรูปภายในและรูปภายนอก เป็นโครงสร้างที่ก่อรูปขึ้นด้วยหน่วยเพียงหน่วยเดียวหรือหลายหน่วยรวมตัวกันขึ้น มีความหมายเน้นที่บเป็น 3 มิติ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุจริงอย่างประติมากรรม หรือเห็นเป็นจริงอย่างงานจิตรกรรม รูปทรงจะมีโครงสร้างมีความหมายและเอกภาพในตัวเอง

รูปร่างและรูปทรงทางทัศนศิลป์อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ รูปทรงเรขาคณิต (geometric form) รูปทรงอินทรีย์รูป (organic form) รูปทรงอิสระ (free form)

7. ที่ว่าง (Space) คือคู่ของรูปทรงที่ขัดแย้งกันอย่างตรงกันข้าม มีบทบาทในการสร้างและเสริมรูปทรงไม่น้อยกว่าทัศนธาตุทั้งหลาย พจนานุกรมของมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด (Oxford University - Dictionary) ให้คำจำกัดความของที่ว่างไว้ 3 ประการคือ

ประการแรก เป็นที่ว่างภายในขอบเขตที่กำหนดให้ เช่น ที่ว่างภายในขอบเขตที่กำหนดให้ เช่น ที่ว่างภายในห้องที่มีฝ้าล้อมรอบ

ประการที่สอง เป็นที่ว่างที่เป็นระยะที่วัดได้จากมวลหนึ่งไปยังมวลหนึ่ง

ประการที่สามที่สุดท้าย เป็นการชี้แสดงเวลาหรือระยะเวลาที่ทำหรือเปลี่ยนแปลงไป

เรื่องของที่ว่างหรือช่องว่าง ชะลูด นิมเสมอ ได้ให้คำจำกัดความไว้ในทฤษฎีแห่ง องค์ประกอบศิลป์ว่า ความหมายของที่ว่าง

- ปริมาตรของรูปทรงที่กินระวางเนื้อที่อยู่

- อากาศที่โอบล้อมรูปทรง

- ระยะห่างระหว่างรูปทรง (ช่องไฟ)

- ภาพ 2 มิติที่ศิลปินใช้เขียนภาพ

- การเขียนภาพลวงตาให้เกิดระยะทางลึกในงาน 2 มิติ

ความหมายของที่ว่างจึงเป็นไปได้ทั้งรูปร่างภายในขอบเขตที่ว่างหรือระยะทางช่องว่างของระยะเวลา ที่ว่างทั้ง 2 มิติ คือ พื้นผิวที่แสดงความกว้างและยาว และที่ว่างที่เป็น 3 มิติ คือ พื้นผิวที่มีความกว้าง ความยาว และความหนา

1.3.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการมองเห็น

อำเภอ ตีรณสาร. (2534) ได้เสนอแนวคิดในการส่งเสริมการฝึกการมองเห็นไว้ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมที่เน้นการฝึกการมองเห็นภาพตามที่ปรากฏจริง เพื่อฝึกให้นักเรียนมุ่งความสนใจมองแต่สิ่งที่ปรากฏต่อสายตาในขณะหนึ่ง ๆ โดยปราศจากคำหนึ่งถึงความมีลักษณะคงที่ หรือเกิดจากความเคยชิน โดยครูจะจัดเตรียมวัตถุ หรือภาพ โดยเริ่มจากที่ไม่คุ้นตาให้นักเรียนดู เช่น ก้อนหิน เศษไม้ หรือกระดาษสีที่จัดเป็นรูปร่างอิสระต่าง ๆ จากนั้นอาจให้นักเรียนเปรียบเทียบกับภาพร่างต่าง ๆ และบอกว่าภาพใดเหมือนกับสิ่งที่ตนเห็นมากที่สุดหรือถ้าจะฝึกความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เห็นและการวาดภาพด้วยก็อาจให้นักเรียนร่างภาพที่ตนเห็นบนกระดาษก็ได้ นอกจากการดูสิ่งที่ไม่คุ้นเคยครูก็อาจสอดแทรกสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันให้นักเรียนสังเกตด้วย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เตรียมให้นักเรียนฝึกการสังเกตนี้ ควรมีรูปร่าง รูปทรง และรายละเอียด ตลอดจนความซับซ้อนที่เหมาะสมกับระดับชั้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จถ้ายากเกินไปนักเรียนอาจหมดกำลังใจนอกจากฝึกการมองรูปร่าง รูปทรงแล้ว อาจประยุกต์กิจกรรมในทำนองเดียวกันนี้เพื่อฝึกการมองคุณลักษณะต่างๆ ในองค์ประกอบศิลป์ได้เช่นกัน เช่น ในเรื่องของ สี แสงเงา สัดส่วน และพื้นผิว เป็นต้น

2. กิจกรรมที่เน้นการมองจากมุมมองและสภาวะที่หลากหลายโดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะเคยชินกับการมองจากมุมมองปกติ คือ ที่ระดับสายตา อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างงานศิลปะที่น่าสนใจและสร้างสรรค์ เราควรจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้ฝึกมองจากมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการขยายมวลประสบการณ์และเป็นข้อมูลให้นักเรียนได้คัดสรรเพื่อการถ่ายทอดจินตนาการและความรู้สึกได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหลังจากการฝึกมองจากมุมมองต่างๆ ครูอาจนำภาพของศิลปินต่างๆ ที่มองในมุมมองเดียวกับนักเรียน มาให้นักเรียนดู หรือครูอาจนำอภิปรายเกี่ยวกับภาพที่เห็น และความรู้สึกที่ได้จากการมองนั้นยังอาจเป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมการสร้างงานศิลปะ เช่น การวาดภาพระบายสี เป็นต้น

3. การมองสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ในชีวิตประจำวัน นักเรียนอาจไม่มีโอกาสมอง หรือสังเกตสิ่งต่างๆ อย่างพิถีพิถันเท่าที่ควร ถึงแม้จะเห็นสิ่งต่างๆ ก็มักครอบงำด้วยความคงที่ ความเคยชิน และข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ สืบเนื่องจากการส่งเสริมที่กล่าวถึงใน 2 ข้อแรก ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกการมองสิ่งต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม โดยการเน้นการมองภาพจากที่ปรากฏจริงและการมองจากมุมมองต่างๆ เช่น การพานักเรียนไปวาดภาพในชุมชนคนใกล้ๆ โรงเรียนการค่อยๆ สังเกตความเปลี่ยนแปลงของภาพที่ปรากฏเมื่อเปลี่ยนตำแหน่งหรือมุมมอง

4. การให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะ และความเป็นมาของสิ่งต่างๆ สรรพสิ่ง หรืองานศิลปะในหลายๆ กรณีนั้น มีความสัมพันธ์ต่อภาพที่ปรากฏอย่างใกล้ชิด บางอย่างเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสถานการณ์ เช่น ใบไม้ เริ่มตั้งแต่เป็นใบอ่อน จะมีขนาดเล็กสีอ่อน และมีรายละเอียดไม่มากนัก จากนั้นจะมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อโตเป็นใบที่สมบูรณ์เต็มที่ และเมื่อเป็นใบแก่ที่ร่วงโรย ในลักษณะนี้ครูอาจเตรียมตัวอย่างจริงในแต่ละช่วงมาให้นักเรียนสังเกตและเปรียบเทียบตามภาพที่ปรากฏ โดยพิจารณาจากหลักการทางศิลปะต่างๆ ขนาด พื้นผิว รูปร่าง หรือ สี เป็นต้น

5. การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างจินตนาการในการมองเห็น ได้แก่ การสร้างงานศิลปะที่เกิดจากการประสมประสานสิ่งที่เห็นต่าง ๆ เข้าด้วยกันด้วยสภาวะที่ต่างไปจากปกติ เช่น ขนาดโดยการขยายของที่ปกติเคยเล็กให้ใหญ่ขึ้น ไปประกอบกับของที่ปกติเคยใหญ่ แต่ย่อให้เล็กลงหรือสร้างภาพเรื่องเดียวกันแต่ประกอบขึ้นด้วยรายละเอียดจากมุมมองต่าง ๆ กัน เป็นต้น กระบวนการรับรู้ด้วยตา นั้น มีความสำคัญ

ควบคู่กันไปกับการสร้างงานศิลปะอย่างแยกกันไม่ได้ หากเป้าหมายทางศิลปะของเรา คือ การพัฒนาศิลปะเด็กโดยภาพรวม (เสาวลักษณ์ อนุดิติย์. 2542: 34-35 ; อ้างอิงจาก อ่ำไพ ตีรณสาร. 2534)

1.3.4 การใช้บทสนทนาส่งเสริมการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

เมลท์ซอฟ (Meltzoff. 1999 : 8-13) ได้กล่าวถึง การพัฒนาเด็กด้วยภาษาเป็นสื่อที่แสดงออกถึงการรับรู้ต่อสิ่งที่มองเห็นอยู่รอบๆ ตัวเด็ก และเด็กเล็กๆ จะเรียนรู้และเข้าใจด้วยการค้นพบด้วยตนเองครุ พร้อมทั้งผู้ปกครองควรมีการร่วมกันพัฒนาเด็กวัยนี้โดยการจัดประสบการณ์ที่ประยุกต์ใช้การสนทนาในกิจกรรม การอ่าน การเรียนรู้เรื่องจำนวน สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมศิลปะ

การรับรู้ของเด็กนำไปสู่การรับรู้ และแสดงออกซึ่งเป็นการสืบค้นโดยทางอ้อม จากการฟัง และการอภิปรายร่วมกันผ่านการแนะนำโดยตรงจากการให้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางและการกระตุ้นให้กำลังใจ โดยวิธีการดังนี้

1. การตั้งคำถาม การเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม เพื่อช่วยชี้แนะแนวทางอ้อมซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งโดยเฉพาะการตั้งคำถามแบบปลายเปิดหรือตั้งคำถามแบบอเนกนัย (Divergent - Question) จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ช่วยการทำนาย “ เมื่อเดิมสีชาวลงในสีเขียว จะได้สีเขียวเข้มหรือสีเขียวย่ออ่อน”
- ช่วยย้ำความเข้าใจ “ คิดว่าเพราะอะไร”
- ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ “ เส้นที่มองเห็นคล้ายอะไรบ้าง”

นอกจากคำถามที่มีหลายคำตอบแล้ว คำถามที่มีคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียวก็มีประโยชน์ในการกระตุ้นให้คิดสำรวจ เช่น คำถามชี้แนะ “พื้นผิวเปลือกหอยเหมือนกันกับพื้นผิวของแก้วน้ำหรือไม่”

2. การนำเสนอสนทนา ประกอบด้วย การสนทนา 3 ลักษณะคือ

- สนทนาเพื่อนำกิจกรรม
- สนทนากลุ่มย่อย
- สนทนาสรุป

การสนทนาช่วยให้เด็กสนใจในกิจกรรมที่กำลังทำตลอดจนระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา การสนทนากลุ่มย่อยจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ครูช่วยให้เด็กคิดและแสดงความคิดเห็นออกมา(เสาวลักษณ์ อนุดิติย์.2542: 36-37)

3. การช่วยคลี่คลายปัญหาและความคิดเห็นของเด็ก โดยวิธีการถามพุดคุยเกี่ยวกับปัญหาและความคิด ครูต้องพยายามให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายและพุดคุยในปัญหาทั่วไปที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การที่เด็กกล้าที่จะพุดคุยซักถามนั้น ครูต้องมีความสัมพันธ์ทางความรู้สึกต่อเด็ก (วีรุณ ตั้งเจริญ.2539: 149)

4. การให้กำลังใจ ครูมีบทบาทสำคัญในการให้กำลังใจเด็ก เพื่อให้เขาได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น การให้กำลังใจอยู่บนฐานความจริงคือ ให้กำลังใจความพยายามของเด็กและส่งเสริมให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ก่อให้เกิดแรงจูงใจภายในที่จะเรียนรู้ และเป็น คำถามที่จริงใจ (हररषर वरषेर. : 2535:186)

ดังนั้นการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยแสดงออกทางการพุด หรือสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กได้รู้ หรือคิดและจินตนาการในรายละเอียดเกี่ยวกับภาพงานศิลปะ และการทำกิจกรรมศิลปะด้วยตนเองประกอบกับได้รับการส่งเสริมด้วยบทสนทนาเป็นส่วนที่จะนำไปสู่กระบวนการรับรู้ และการแสดงออกของพื้นฐานทาง

ศิลปะของเด็กในงานศิลปะ รวมทั้งการพูดสื่อความหมายย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด จินตนาการที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าและพัฒนาการของเด็กด้วย

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

ลาเวิร์น เนลสัน ชู มาร์ติน และเวอร์นอยส์ บอลด์วิน (Nelson, Martin and Baldwin. 1998)

ทำการค้นคว้าวิจัยพบว่า ความสามารถและทักษะในการวาดรูปของเด็กนั้น มีความสัมพันธ์กับความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลด้านพุทธิปัญญา) ซึ่งความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ในงานวิจัยของเขานี้ เป็นความสามารถในการคิดที่สื่อแสดงให้เห็นผ่านความสามารถในการระบุความแตกต่างด้านคุณสมบัติของวัสดุต่างๆ ที่ใช้ในการทดลองกับเด็กวัย 4-8 ปี พวกเขาค้นพบว่าเด็กมีความก้าวหน้าในการวาดภาพเกินวัยนั้น จะมีความสามารถในการระบุคุณสมบัติของวัตถุที่ก้าวหน้าเกินวัยด้วย แต่ความสามารถในการวาดภาพอย่างมีสุนทรีย์นั้นกลับไม่มีความสัมพันธ์กับวัยของเด็ก (คือขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน) ซึ่งข้อมูลของพวกเขาสนับสนุนการค้นพบของนักวิจัยอีกหลายคน ดังนี้

กัลลิส (1991) พบว่า ประสบการณ์ศิลปะช่วยพัฒนาการรับรู้ของเด็กให้เจริญเต็มที่ และส่งเสริมพุ่มพักความเข้าใจใหม่ในทัศนต่างๆ ด้านพุทธิปัญญา รวมทั้งความเข้าใจเชิงวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ไคลสัน (1990) ระบุว่าศิลปะและการละเล่นต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กในการสร้างสัญลักษณ์ (การเขียนตัวอักษร การคิดคำนวณ และวิทยาศาสตร์) อย่างสำคัญ

การ์ดเนอร์ (1982) และดูซาร์ม (1991) รายงานผลงานวิจัยของเขาว่า เด็กที่ได้รับการพุ่มพักทางด้านศิลปะนั้น จะพลอยได้รับผลประโยชน์ทางด้านพุทธิปัญญาไปด้วย เพราะทำให้ระดับของเขาวินิจฉัยของการคิดระดับสูงเพิ่มขึ้นด้วย

ข้อมูลที่ว่า ประสบการณ์ทางศิลปะ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทางพุทธิปัญญาโดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์นั้น รายงานจากนักวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์โดยตรง ระบุไว้ คือ

ออเดินอีฟสัน (1994) รายงานว่านักฟิสิกส์ที่ชื่อมอร์ดิน เทเวล แห่งมหาวิทยาลัยวอชิงตันระบุว่า "อนาคตของวงการวิทยาศาสตร์ขึ้นอยู่กับสาขาต่างๆ ด้านศิลปะ การที่เด็กได้รับประสบการณ์ และพัฒนาการรับรู้ (Sensory experiences) จะช่วยให้เขาเกิดความเข้าใจใหม่ในทัศนทางวิทยาศาสตร์ได้มากขึ้น

เนลสัน และคนอื่นๆ (1998) กล่าวว่า การที่วงการศึกษามุ่งเน้นพัฒนาการด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ให้กับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ก็ควรที่จะคำนึงถึงประเด็นที่นักวิจัยพบ รายงานถึงนี้ นักการศึกษาจะต้องตระหนักถึงความสำคัญที่ว่าประสบการณ์ศิลปะ เช่น การวาดของเด็กดีเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางพุทธิปัญญา

เสาวนีย์ บุญยฤทธิ์ (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาการเปรียบเทียบการรับรู้ทางศิลปะของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ก่อนและหลังการเรียนตามแผนการสอนโดยวิธีสังเกตที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะของเด็กอายุ 4-6 ปี พบว่า การรับรู้ 6 ด้าน ได้แก่ รูปร่าง รูปทรง สี ลักษณะพื้นผิว ขนาดและสัดส่วน ระยะใกล้-ไกล ความสัมพันธ์ของรูปภาพกับพื้นหลัง และผลรวมของการรับรู้ทางศิลปะทั้ง 6 ด้าน ก่อนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปว่า การรับรู้ทางศิลปะหลังการเรียนตามแผนการสอนโดยวิธีสังเกตของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 สูงกว่าก่อนการเรียน

เสาวลักษณ์ อนุดิษฐ์ (2542: บทคัดย่อ) ศึกษา ผลการทดลองใช้โปรแกรมศิลปศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับวัยอนุบาล พบว่า หลังการทดลองใช้โปรแกรมศิลปศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กวัยอนุบาล นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้ทางศิลปะหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ สูงกว่า

นักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้ทางศิลปะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางศิลปะ พบว่า การรับรู้ทางศิลปะเป็นคุณลักษณะที่มีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ด้านสังคมและสติปัญญา โดยอาศัยการแสดงออกการรับรู้ทางศิลปะผ่านกิจกรรมศิลปะ ซึ่งการรับรู้ทางศิลปะเป็นการปูพื้นฐานอันสำคัญเป็นเสมือนการเพิ่มพลังและทักษะในอันที่จะแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ให้กระจ่างชัด และเมื่อความคิดที่เด็กต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวาง ย่อมเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ขั้นต่อ ๆ ไปด้วย

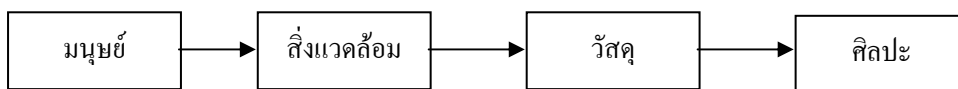
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

2.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปะเด็ก

กิจกรรมศิลปะ เป็นสื่อการแสดงออกที่มีคุณค่าก่อเกิดพลังสร้างสรรค์ต่อมนุษย์ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะในเด็กปฐมวัย ศิลปะช่วยให้เด็กเข้าใจตัวเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ซึ่งมีผู้ได้ให้ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะ ดังนี้

มะลิฉัตร เอื้ออานนท์ (2543: 173) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะจะช่วยพัฒนาความพร้อมในตัวเด็ก ความคล่องในการใช้ความคิด สายตา และมีให้ประสานสัมพันธ์กัน ความพร้อมนี้จะเป็นพื้นฐานขั้นต้นให้เด็กสามารถพัฒนาได้อย่างสูงสุดตามศักยภาพของเขา

อารี สุทธิพันธ์ (2528: 20-21) กล่าวว่า ศิลปะ คือ การรับรู้ทางการเห็น หมายถึง ผลงานทางศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความรู้สึกทางจักขุสัมผัส และศิลปะ คือ สิ่งที่มีมนุษย์ทำขึ้น (Art is manmade) และถ้าจะเขียนเป็นโครงสร้างของศิลปะก็อาจจะเขียนได้ ดังนี้

แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ได้รับแรงดลใจจากธรรมชาติแวดล้อม มนุษย์จึงนำเอาวัสดุมาถ่ายทอดธรรมชาตินั้นๆ ตามปริมาณของแรงดลใจสิ่งนั้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2532: 311; 2539: 51) กล่าวว่า ศิลปะเด็ก คือ ศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความสนใจ การรับรู้ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยที่การแสดงออกนั้นจะแสดงออกด้วยการอย่างใดอย่างหนึ่งผ่านวัสดุที่เหมาะสม และปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตา หรือที่เรียกว่า ทัศนศิลป์ (Visual Art) เช่น ภาพเขียน รูปปั้น แกะสลัก ภาพพิมพ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น ซึ่งในหลักสูตรจะเรียกว่า ศิลปศึกษา (Art Education) และทัศนศิลป์ในที่นี้ คือ ศิลปะสองมิติ และสามมิติ คือ งานศิลปะบนพื้นราบที่สามารถวัดความกว้างและความยาวได้ เช่น ภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพกระดาษปะติด ส่วนศิลปะสามมิติคือ ศิลปะที่ปรากฏรูปทรงให้สามารถ ลูบคลำหรือวัดได้ทั้งความกว้าง ยาว และหนา เช่น รูปปั้น รูปแกะสลัก รูปโครงสร้าง

สรุปได้ว่า ศิลปะเด็ก หมายถึง ศิลปะที่นำมาส่งเสริมใช้ให้เหมาะสมกับวัยและธรรมชาติของเด็ก โดยการแสดงออกอย่างอิสระ ตามความพร้อมของแต่ละคน ผ่านวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม ด้วยวิธีการต่างๆ เกิดเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตา ที่เรียกว่า ทัศนศิลป์ คือ ลักษณะศิลปะสองมิติและศิลปะสามมิติ ซึ่ง

ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นรูปแบบหนึ่งของทัศนศิลป์ที่มีการใช้วัสดุอุปกรณ์หลากหลายด้วยวิธีการต่างๆ เป็นการ
 เจ้ากระตุนความสนใจอันมีความเหมาะสมกับ ธรรมชาติของเด็กปฐมวัยอย่างยิ่ง

2.2 ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีความสำคัญและให้ประโยชน์แก่มนุษย์อย่างมาก มีผู้ที่กล่าวไว้ดังนี้

โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (มะลินัตร์ เอื้ออานนท์.2532: 88-89 ; อ้างอิงจาก Howard - Gardner.1977) ได้
 กล่าวถึงประสบการณ์ทางศิลปะของบุคคลและอธิบายความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ด้านรูปลักษณะ (figurative
 Cognition) และการเรียนรู้ด้านปฏิบัติ (Operative Cognition) นั้นแตกต่างกัน คือ ในการเรียนรู้ด้านรูปลักษณะเกิด
 จากการรู้ในรูปลักษณะของสิ่งหนึ่ง เช่น เส้น สี รูปร่างต่างๆ เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ คือ การรวมสิ่งเข้า
 การรับรู้ และสัญลักษณ์นั้นเข้าด้วยกัน ส่วนการเรียนรู้ในด้านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ เช่น การวิพากษ์วิจารณ์
 ศิลปะเป็นความสามารถในการรู้เกินไปกว่าข้อมูลที่มีให้ผลสะท้อนนี้ถือเป็นการแสดงออกด้วยเชาวน์ปัญญา
 และพัฒนาด้านความรู้จากคุณค่าของกิจกรรมศิลปะ

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2531: 140) กล่าวว่า ศิลปะศึกษาให้มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและ
 พัฒนาการตามวัยของเด็กในด้านต่าง ๆ มาก ในปัจจุบันแนวคิดในระบบการศึกษาศิลปะของเราส่วนใหญ่จะ
 ไม่เน้นถึงที่ทักษะหรือผลสำเร็จของตน แต่เน้นถึงสิ่งที่เด็กจะได้รับระหว่างกระบวนการสร้างสรรค์ กล่าวคือ
 เห็นว่ากิจกรรมศิลปะ เป็นสื่อหรือเครื่องมือเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการต่าง ๆ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539: 31-34) กล่าวว่าความมุ่งหวังที่ใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อกลางในอันที่จะสะท้อน
 คุณค่าไปสู่บุคลิกภาพของเด็ก และการสร้างสรรค์ศิลปะจะสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่เด็กปฐมวัยต่างๆ ดังนี้

1. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางการแสดงออก เมื่อการแสดงออกทางศิลปะเป็นกระบวนการที่ต้อง
 ตัดสินใจ เสนอความคิด ตัดสินใจที่จะกระทำและแสดงออกมาตามความคิดคำนึงหรือเหตุผลของแต่ละคน ซึ่ง
 เป็นพื้นฐานที่จะกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออกในทุกๆด้าน

2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านความคิดสร้างสรรค์ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นคนพร้อมที่จะแสวงหา
 สิ่งใหม่ที่ดีกว่า เหมาะสมกว่า และเป็นการปลุกฝังในพฤติกรรมของคนเราได้เมื่อได้รับการสนับสนุนอย่าง
 กว้างขวางและต่อเนื่อง กิจกรรมศิลปะเป็นวิธีทางหนึ่งที่มีพร้อมมูลในทางที่จะสั่งสมความคิดสร้างสรรค์ให้กับ
 เด็กปฐมวัย

3. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านการจินตนาการสิ่งต่างๆ ที่คนเราสร้างสรรค์ขึ้นมาย่อมเริ่มต้นด้วย
 จินตนาการก่อน และย่อมมีเหตุผลหรือความจริงเป็นพื้นฐาน เป็นเรื่องของการคาดคิด ความหวัง หรือ
 ปรารถนาจะให้เกิดสิ่งที่งดงาม ซึ่งกิจกรรมศิลปะย่อมผลักดันเด็กไปสู่ความคิดคำนึงที่กว้างไกล มีผลต่อเด็กและ
 สืบต่อไปในอนาคต

4. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านสุนทรียภาพ สุนทรียภาพเป็นเรื่องของความรู้สึกส่วนบุคคล เป็น
 ความรู้สึกอันละเอียดอ่อนและจับใจเมื่อสัมผัสกับสภาพแวดล้อมและจะรู้สึกสัมผัสในความงาม ความเป็น
 ระเบียบ ประณีต และคุณค่าของสิ่งนั้นๆ ไม่ว่าจะป็นธรรมชาติ ศิลปะ วัตถุ หรือรูปแบบของความคิดต่างๆ
 ซึ่งต่างก็มีความงามและคุณค่าอยู่มากน้อยแตกต่างกันออกไป ผู้ที่มีสุนทรียภาพอยู่ในตัว จึงพร้อมที่จะรับรู้
 และซาบซึ้งคุณค่าทางด้านต่างๆ ของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว ศิลปะเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกที่ย่อมรับประกันว่าเป็น
 ตัวการกระตุ้นความรู้สึกสัมผัสทางด้านนี้ การสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กจึงเป็นการสะสมคุณภาพของ
 สุนทรียภาพในตัวบุคคลโดยตรง เพื่อชีวิตและจิตใจที่ประณีตงดงาม

5. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความประณีต การทำงานศิลปะต้องอาศัยความตั้งใจ การใช้
 ความพยายาม การสังเกต และความประณีตเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา

6. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการทำงาน กิจกรรมศิลปะต้องอาศัยความรักความพยายามที่จะทำกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยมือเมื่องานเสร็จเด็กจะเกิดความภาคภูมิใจซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้กระตือรือร้นที่จะทำงานชิ้นต่อไป

7. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางการทำงาน การทำกิจกรรมศิลปะไม่ใช่ว่าการเรียนรู้เพียงคนเดียว ต้องมีการพูดคุย ปรึกษาหารือ หยิบยื่นสิ่งต่าง ๆ ต่อกันเป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับพื้นฐาน

อุบล ตูจินดา (2532: 19-22) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะที่ช่วยส่งเสริมความพึงพอใจความเจริญงอกงาม และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาการทางด้านร่างกาย การเคลื่อนไหว การเติบโต การออกกำลังกาย การฝึกหัดใช้มือ แขน ขา กล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ของมือกับประสาทตา ความคิด การรับรู้ และระบบการสั่งงานของสมอง

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ ขณะเด็กเจริญเติบโต สิ่งแวดล้อมต่างๆ และประสบการณ์ที่ผ่านมามีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านอารมณ์ การรับรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ที่เด็กมีความพอใจ ความสนใจอยากเรียนรู้ อยากเห็น การทำงานศิลปะเด็กได้แสดงออกอย่างเสรี เพลิดเพลิน สนุกสนาน และภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยพัฒนาอารมณ์ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใสเบิกบาน ซาบซึ้งในความงามของสิ่งต่างๆ เช่น สีของดวงอาทิตย์ ท้องฟ้า ดอกไม้ หิน ไม้ ไม้ ดิน ไม้ รูปร่างของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่มีอยู่ทุกเวลา ทุกสถานที่ การใช้กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้เด็กได้สังเกตมีความสามารถในการมองเห็นความงามเหล่านี้ได้ เด็กก็จะเกิดอารมณ์ชื่นชม รู้คุณค่า รู้สึกเป็นสุข

3. พัฒนาการทางสังคม ศิลปะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันเพราะศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง ระหว่างผู้สร้างผลงานศิลปะด้วยกัน และระหว่างผลงานทางศิลปะกับผู้ชมผลงานศิลปะ ยังช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนในห้องเรียน ระหว่างครูกับนักเรียน กิจกรรมการแสดงออกทางศิลปะส่วนใหญ่ จึงเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา สติปัญญา คือ เครื่องสะท้อนที่แสดงให้เห็นความสามารถของบุคคลที่ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัย แต่ละบุคคล และแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างนั้นอาจจะปรากฏในแง่รายละเอียด รูปทรง การออกแบบ สี ความคิดหรือจินตนาการ กิจกรรมทางศิลปะมีขอบเขตกว้างขวาง เด็กจึงมีโอกาสได้ทดลองทำและค้นหาความสามารถของตนเองว่ามีความถนัด มีความสามารถในการทำอะไรบ้าง ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการสำรวจ ทดลอง สร้างสรรค์กับวัสดุ นานาชนิด จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ใหม่ ทำให้มีความคิดริเริ่ม มีเหตุผล มีรสนิยมอันดี มีความเป็นตัวของตัวเอง มีสติปัญญาที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

5. พัฒนาการทางด้านความรู้ การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่คนได้รับรู้ความรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัส มีความตั้งใจ ความต้องการการรับรู้ของมนุษย์ มักจะมีลักษณะการจัดสิ่งที่จะรับรู้เป็นส่วนรวมหรือเป็นหมวดหมู่ เพราะในการรับรู้แต่ละครั้ง อวัยวะรับรู้สัมผัสหลายอย่างจะทำงานร่วมกัน คือ แทนที่จะรับรู้รายละเอียด เรามักจะรับรู้ส่วนรวมได้มากกว่า นอกจากนี้มนุษย์ยังรับรู้ทางด้าน คุณค่า และการวิเคราะห์ควบคู่กันไปด้วย

สรุปว่า ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะ คือ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสรับรู้ เรียนรู้ และตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก ให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึก ความคิด จินตนาการ กระบวนการ

ศิลปะที่แสดงออกในลักษณะรูปร่างรูปทรงของศิลปะจะส่งเสริม พัฒนาการเด็กได้ครบทุกด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เสริมสร้างลักษณะนิสัยบุคลิกภาพที่เหมาะสม ทำให้กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และที่สำคัญกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์พัฒนาการด้านความรู้ที่มีการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส และประสิทธิภาพในการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดทางหนึ่งในการที่เด็กจะ เรียนรู้โลก เพราะความรู้ทั้งหลายมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนั่นเอง

2.3 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

ศิลปะช่วยพัฒนาการด้านต่างๆ ได้ดี และยังเป็นประสบการณ์อันงดงามประณีตต่อเด็กอีกด้วย ศิลปะที่ส่งเสริมการรับรู้และการแสดงออกย่อมผลักดันให้เกิดความรู้สึกรู้จักคิดหรือสติปัญญาที่เฉียบคม ฉับไว ต่อการรับรู้และการแสดงออก ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และที่สำคัญคือ พัฒนาการทางการทำงานด้วยมือ ซึ่งระหว่างการแสดงออกทางศิลปะนั้น เด็กจะต้องใช้มือปฏิบัติงานให้สัมพันธ์กับมองเห็น สัมพันธ์กับความคิด และจินตนาการ การทำงานเช่นนี้จึงเป็นการพัฒนาพฤติกรรมหลาย ๆ ด้านไปพร้อมกัน (วิรุณ ตั้งเจริญ.2539 : 94-95) ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริลักษณ์ ศรีกรม (2536: 1) ที่ว่า ศิลปะแสดงถึงพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เป็นสื่อในการเรียนรู้ ในบางระยะเด็กใช้ศิลปะเป็นสื่อในการ แสดงออกและสื่อความหมายโดยใช้ภาพ (graphic communication) ผู้ใกล้ชิดกับเด็กควรรู้ลำดับขั้นพัฒนาการ ของเด็กทุกระยะช่วงอายุ เพื่อจะได้เข้าใจการแสดงออกของเด็กสามารถแนะนำส่งเสริมเด็กได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาการทางศิลปะสำหรับเด็กนั้นได้มีนักการศึกษาได้เสนอความหมายทั้งแนวคิดที่น่าสนใจ เป็น แนวทางที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กด้วยศิลปะกับพัฒนาการ ดังนี้

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2531: 32) ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางศิลปะ หมายถึง กระบวนการแสดงออก ทางศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะของเด็กซึ่งปรากฏอยู่ในผลงาน จากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่งอย่างต่อเนื่องและ พัฒนาการดังกล่าวจะดำเนินไปช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับพื้นฐานความสนใจ และความสามารถทางศิลปะ ประกอบ กับสิ่งแวดล้อมและแรงจูงใจของแต่ละบุคคล พัฒนาการทางศิลปะจะมีลักษณะเป็นสากล เด็กทุกคนไม่ว่าชาติ ใดภาษาใดจะมีลักษณะการแสดงออกคล้ายๆ กัน และพัฒนาการทางศิลปะเด็กวัย 4-6 ปี มีดังนี้

1. ยังคงใช้รูปเรขาคณิตเป็นสัญลักษณ์ แต่ก็พยายามปรับปรุงให้สอดคล้องกับประสบการณ์จริงมากขึ้น
2. พยายามสร้างความหลากหลาย ของสิ่งที่เป็นประเภทเดียวกัน
3. ใช้สัญลักษณ์ที่ตัวเองชอบซ้ำๆ
4. มีการประกอบสัญลักษณ์เข้าด้วยกันโดยไม่ซ้ำแบบคนอื่น
5. ใช้รูปแบบง่าย ๆ ไม่เน้นรายละเอียด
6. เขียนภาพตามความรู้สึกและการรับรู้เฉพาะของตนเอง เช่น เขียนดวงอาทิตย์ไว้ส่วนบนของภาพ เสมอ เขียนถนนตรงๆ ไม่คดเคี้ยว หรือเขียนต้นไม้เน้นเฉพาะขนาดของลำต้นให้ใหญ่
7. ใช้ขอบกระดาษล่างเป็นเส้นฐาน บางครั้งก็ใช้เส้นนอนเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ
8. ใช้สีตามอารมณ์โดยไม่คำนึงถึงสีต้นแบบที่เห็นในธรรมชาติ

โลเวนเฟลด์ และบริตเตน (มะลิฉัตร เอื้ออานันต์.2543: 108;อ้างอิงจาก Lowenfeld and Brittain.1987)

ได้จัดระบบพัฒนาการศิลปะของเด็กปฐมวัย ไว้ว่า

1. ใช้รูปร่างเรขาคณิตในการสื่อความหมายสิ่งที่ขนาดพิจารณาจัดวางวัตถุและเริ่มใส่ใจเรื่องขนาดของวัตถุที่วาด
2. ศิลปะเป็นหนทางที่เด็กสื่อความหมายกับตนเอง
3. เด็กวาดภาพคล้ายกับว่า เด็กพยายามเรียบเรียงสิ่งที่ตนรู้จักบันทึกลงในภาพ
4. สามารถลอกรูปเหลี่ยมและสามเหลี่ยมได้ในวัย 5 ขวบ
5. รูปที่เด็กวาดลอยอยู่รอบๆ หน้ากระดาษบางครั้งเวลาวาดเด็กจะหมุนกระดาษไปรอบ ๆ ขนาดของวัตถุในภาพไม่เป็นสัดส่วนต่อกัน
6. บางครั้งคิดว่าเด็กวาดขนาดของวัตถุให้เหมาะกับเนื้อที่ๆ มีอยู่
7. หัวและขาของรูปคนที่เด็กวันนี้วาด (ประมาณ 5-7 ขวบ) เข้าสู่วิวัฒนาการจากการขีดเขียนแบบมีทิศทาง รูปคนอยู่ในลักษณะวงกลมมีแขนขาต่อออกมาจากส่วนหัว บางครั้งคล้ายลักษณะว่าวาดนิ้วมือ นิ้วเท้าส่วนมากรูปคนมักหันหน้าเขาหาผู้ดูมีลักษณะยิ้มแยมแจ่มใส
8. ปลายของวัยนี้จะเริ่มขึ้นที่ว่าเด็กวาดรายละเอียดเพิ่ม เช่น ใส่เสื้อผ้า

อุบล ตูจินดา (2532: 23) ได้เสนอแนวความคิดการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กทางศิลปะว่า เด็กจะแสดงออกทางศิลปะตั้งแต่อายุราว 2 ขวบ และระหว่างอายุ 2-4 ขวบ เด็กจะแสดงออกโดยใช้มือป้าย หรือ ไล่เล่งสิ่งเลอะเทอะ โคลน น้ำ แป้ง ฯลฯ หรือขีดเขียนเส้นที่ไม่เป็นรูปร่างโดยลากจากซ้ายไปขวา ขวามาซ้าย บนไปล่าง ฎไปฎมา หรือขีดเขียนเส้นที่ไม่เป็นรูปร่าง โดยไม่เลือกจากทางไหนไปทางไหน การลากเส้นจึงไม่มีระเบียบยุ่งเหยิง สับสน ซึ่งการแสดงออกเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าเด็กในวัยนี้ ยังไม่สามารถบังคับหรือให้เป็นไปตามความต้องการ เด็กจะสนใจต่อการเคลื่อนไหวของมือเท่านั้น เมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นก็จะค่อยๆ รู้จักบังคับมือให้ลากเส้นไปตามความพอใจได้ การแสดงออกของเด็กในวัยนี้ ถ้าได้รับการส่งเสริมให้ได้ทำไปเรื่อยๆ ต่อไปก็จะเข้าใจถึงขั้นที่เรียกว่าเส้นที่วาดนั้นอาจทำเป็นรูปสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ได้ โดยที่เด็กจะเริ่มพูดว่า ตนกำลังเขียนรูปอะไร เช่น บอกว่า “นี่น้องของหนู” การที่เด็กออกชื่อรูปที่วาดเช่นนี้ มิได้หมายความว่า รูปที่วาดนั้นจะมีส่วนคล้ายคลึงกับความจริง รูปนั้นยังเป็นเพียงแต่เส้นขยุกขยิกตามเดิม แต่ที่บอกเช่นนี้ หมายความว่าเด็กเริ่มรู้จักคิด รู้จักใช้จินตนาการเป็นบ้างแล้ว ความสนใจตามธรรมชาติของเด็ก 2-4 ขวบ คือ เรื่องเกี่ยวกับบ้าน และชีวิตครอบครัว ซึ่งเด็กจะสนใจและเข้าใจมากกว่าอย่างอื่น

โบรมแมน (हरणा निविचेयर. 2535 : 184 ; อ้างอิงจาก Broman,1982) ได้เสนอทักษะ ทางศิลปะศึกษาของเด็กเล็ก ก่อนเข้าชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ดังนี้คือ

1. เด็กสามารถบอกสีพื้นฐานแปดสี ดังนี้ แดง น้ำเงิน เหลือง ส้ม เขียว ม่วง น้ำตาล และดำ
2. เด็กสามารถแยกสิ่งของตามลักษณะของสี
3. เด็กสามารถใช้กรรไกรตัดกระดาษได้
4. เด็กสามารถลอกแบบสีเหลี่ยม วงกลม รูปไข่ สีเหลี่ยมผืนผ้า และเส้นได้
5. เด็กสามารถ ลูบ ทูบ กลิ้ง บีบ ปั้น ดินเหนียวได้
6. เด็กสามารถเย็บด้วยเข็มพลาสติกได้
7. เด็กสามารถถักไหมพรมได้
8. เด็กสามารถระบายสีบนขาหยั่ง โดยไม่ให้สีหยดหรือหกได้
9. เด็กสามารถทำภาพปะติด (Collages) จากวัสดุต่าง ๆ ได้
10. เด็กสามารถวาดภาพ ใช้สีเทียนหลายสีได้
11. เด็กแสดงความสนใจในงานฝีมือ

12. เด็กแสดงความรู้สึก และถามคำถามเกี่ยวกับการระบายสี การพิมพ์ การปั้น และ การถักทอ จากการศึกษาพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก เด็กทุกคนมีการแสดงออกทางศิลปะพัฒนาไปตามลำดับขั้น โลเวนเฟลด์ และบริตเตน (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์.2542:144-147;อ้างอิงจาก Lowenfeld and Brittain.1987)

ทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของเด็กของโลเวนเฟลด์และบริตเตน

วัยขีดเขียน 2-4 ขวบ : วัยเริ่มต้นของการแสดงออกเฉพาะตัว

ลักษณะของการวาดภาพ (Drawing Characteristics) เริ่มจาก

- วาดโดยใช้กล้ามเนื้อส่วนใหญความเคลื่อนไหวของอวัยวะที่วาดมาจากบริเวณกล้ามเนื้อหัวไหล่ เวลาวาดจึงเหวี่ยงแขนไปมา

- หยิบจับเครื่องมือที่ขีดเขียนด้วยมือทั้งมือ (อย่างเต็มมือ)

- เวลาที่เขียนอาจมองไปที่อื่น คือ ยังไม่มุ่งสนใจต่อสิ่งที่ตนวาดนัก ฟังพอใจกับการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นมากกว่า แล้วพัฒนาสู่

- เริ่มวาดเล็กลงด้วยการเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ ต่อเนื่องกัน

- เริ่มมองพิจารณาสิ่งที่ตนวาด

- เริ่มสามารถใช้กล้ามเนื้อเล็กกดลงมาก็คือกล้ามเนื้อข้อมือ

- สามารถลอกกรุปวงกลมได้

จากนั้นพัฒนาไปสู่

- เริ่มผูกโยงสัมพันธ์สิ่งที่ตัวขีดเขียนกับรูปแบบของสิ่งที่ตัวคุ้นเคย

- ขีดเขียนเส้นหลายรูปแบบขึ้น

- เริ่มบ่งบอกถึงสิ่งที่ตนวาดซึ่งมีผลต่อการวาดหรือลักษณะของเส้นที่ผิดแผกแตกต่างกัน (ตั้งชื่อสิ่งที่ตนวาด)

- มีความต้งอกตั้งใจ เป็นเวลานานขึ้น

การใช้เนื้อที่ในการวาด (Space Representation)

เริ่มจากการขีดเขียนอย่างไม่เป็นระเบียบ (ขีดตรงนั้นเขียนตรงนี้ไปทั่ว ๆ)

- ใช้เนื้อที่ของสิ่งที่ตัววาดโดยมิได้คำนึงถึงอาณาเขตของเนื้อที่นั้น ดังนั้นบางครั้งจึงอาจมีการวาดเลยออกไปนอกกระดาษ (หรือสิ่งที่รองรับการวาด) เลยออกไปถึงกระดาษหรือพื้นโต๊ะที่รองรับแผ่นกระดาษนั้นอยู่

- การวาดไม่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน อาจวาดสิ่งหนึ่งลงไปบนมุมหนึ่งแล้วเริ่มวาดสิ่งใหม่ลงไปอีกมุมไม่เกี่ยวเนื่องกัน ไปสู่พัฒนาการที่มีการขีดเขียนอยู่ในลักษณะบังคับควบคุมทิศทาง

- วาดอยู่ภายในเนื้อที่ของสิ่งที่ใช้วาดมากขึ้น

- เริ่มว่ามีการตั้งใจวาดเป็นบางส่วน จากนั้นพัฒนาไปสู่การขีดเขียนแบบตั้งชื่อ

- เริ่มจะมีการกำหนดว่าจะขีดเขียนบริเวณใด (เลือกเนื้อที่)

- การขีดเขียนเริ่มมีการคำนึงถึงสิ่งที่วาดไปก่อน

- ที่ว่างเริ่มมีความหมายแทนที่จะเป็นเพียงเนื้อที่ของกระดาษ

- เส้นคือบริเวณริมหรือขอบของวัตถุที่เด็กขีดเขียน

การแสดงออกด้านรูปคน (Human Figure Representation)

เริ่มจาก

- ในระยะแรกไม่เป็นลักษณะว่ามีการวาดรูปคน หรือมุ่งหมายเช่นนั้นแล้วพัฒนาไปสู่
- มีการวาดรูปวงกลมหรือวาดเส้นลักษณะเป็นห่วงกลม ๆ หรือมีการเขียนเส้นวน ๆ เป็นวงกลมซึ่งมีเค้าคล้ายความต้องการที่จะวาดรูป จากนั้นพัฒนาไปสู่

- เริ่มชี้ชวนให้ดูรอยที่ตนขีดเขียนแล้วบ่งว่าเป็นคน
- เริ่มมีการบ่งบอกถึงการกระทำ (ของคน) จากรอยขีดเขียน เช่น กำลังวิ่งกำลังกระโดด

วัยเริ่มสร้างมโนทัศน์ (The Preschematic Stage) ระหว่างอายุ 4 - 7 ขวบ : วัยถือว่าเริ่มมี

การพยายามสื่อความหมายกับสิ่งที่ตนวาด

ลักษณะของการวาด (Drawing Characteristics)

- ใช้รูปร่างเรขาคณิตในการสื่อความหมายสิ่งที่ตนวาด
- พิจารณาจัดวางวัตถุและเริ่มใส่ใจเรื่องขนาดของวัตถุที่วาด
- ศิลปะเป็นหนทางที่เด็กสื่อความหมายกับตนเอง
- การวาดคล้ายเด็กพยายามเรียบเรียงสิ่งที่ตนรู้จักบันทึกลงในภาพ
- สามารถลอกกรุปสี่เหลี่ยมและสามเหลี่ยมได้ในวัย 5 ขวบ

การใช้เนื้อที่ในการวาด (Space Representation)

- รูปที่เด็กวาดลอยอยู่รอบ ๆ หน้ากระดาษบางครั้งเวลาวาดเด็กจะหมุนกระดาษไปรอบ ๆ
- ขนาดของวัตถุในภาพไม่เป็นสัดส่วนต่อกัน
- บางครั้งคล้ายว่าเด็กวาดขนาดของวัตถุให้เหมาะกับเนื้อที่ ๆ มีอยู่

การแสดงออกด้านรูปคน (Human Figure Representation)

- หัวและขาของรูปคนที่เด็กวัยนี้วาด (ประมาณ 5-7 ขวบ) เข้าสู่วิวัฒนาการจากการขีดเขียนแบบมันดาลาลิส (Scribbling mandalas)

- รูปคนอยู่ในลักษณะวงกลมมีแขนขาต่อออกมาจากส่วนหัว (tadpole stage) บางครั้งสื่อลักษณะว่า วาด นิ้วมือ นิ้วเท้า

- ส่วนมากรูปคนมักหันหน้าเข้าหาผู้ดูมีลักษณะยิ้มแย้มแจ่มใส
- ปลายของวัยนี้จะเริ่มขั้นที่เด็กวาดรายละเอียดเพิ่มเช่น ใส่เสื้อผ้า

โรดา เคลล็อก (हररषषष ढलवलषषष. 2535 : 184 ; อ้างอิงจาก Rhoda Kellogg. 1969) ได้ศึกษาและรวบรวมผลงานศิลปะของเด็กทั่วโลก เป็นจำนวนมากพบว่าเด็กทั่วโลกวาดสิ่งเดียวกัน ด้วยวิธีการเดียวกัน เมื่ออายุเท่ากัน และค้นพบว่าม็เส้นขยุกขยิก หรือเส้นขีดเขียน (Scribble) ที่เป็นเส้นพื้นฐานจำนวนยี่สิบเส้น เด็กอายุ 2 ขวบ หรือต่ำกว่าจะวาดเส้นเหล่านี้ พออายุ 3 ขวบ จะสามารถวาดรูปแผนผังหรือแบบแปลน (Diagram) ได้ ซึ่งจะมีรูปพื้นฐานแปดรูปในระยะต่อมา เด็กจะวาดรูปแผนผังเหล่านี้ซ้อนกันหรือประกอบกันสองรูป และเพิ่มเป็นสามรูป มากกว่าสามรูป เมื่ออายุระหว่าง 3-5 ขวบ อย่างไรก็ตามเด็กจะไม่ผ่านขั้นตอนเหล่านี้ทุกคน

ตัวอย่างลักษณะเส้นพื้นฐาน 20 แบบ

1. จุด (dot)
2. เส้นตั้งเดียว (Single vertical line)
3. เส้นนอนเดียว (Single horizontal line)
4. เส้นเอียงเดียว (Single diagonal line)
5. เส้นโค้งเดียว (Single Curved line)
6. เส้นตั้งหลายเส้น (Multiple vertical line)
7. เส้นนอนหลายเส้น (Multiple horizontal line)
8. เส้นเอียงหลายเส้น (Multiple diagonal line)
9. เส้นโค้งหลายเส้น (Multiple curved line)
10. เส้นเคลื่อนสายเดี่ยว (Roving open line)
11. เส้นเคลื่อนสายทับซ้อนกัน (Roving enclosing line)
12. เส้นหักหรือเส้นคลื่น (Zigzag or wave line)
13. เส้นห่วงเดียว (Single loop line)
14. เส้นห่วงหลายเส้น (Multiple loop line)
15. เส้นขมวดกันหอย (Spiral line)
16. วงกลมทับซ้อนกันหลายวง (Multiple –line overlaid circle)
17. เส้นรอบวงทับซ้อนกัน (Multiple-line circumference circle)
18. เส้นวงกลมต่อเนื่องกันหลายวง (circular line spread out)

19. เส้นวงกลมเดี่ยวปลายเส้นจรดซ้อน (Single crossed circle)

20. วงกลมเส้นปลายจรดแต่ยังบิดเบี้ยว (imperfect circle)

สรุปจากข้อมูลข้างต้นเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะ ตามทฤษฎีของโลเวลเฟรด์ ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุระหว่าง 4-7 ปี เป็นขั้นเริ่มสัญลักษณ์หรือขั้นเขียนภาพสื่อให้มีความหมาย (Pre-schematic Stage) เด็กวัยนี้มีการเห็น รับรู้ หรือสิ่งที่รู้จักแตกต่างไปจากสิ่งที่เขียนในภาพ การพัฒนาความคิดเกี่ยวกับสิ่งของต่าง ๆ และคนยังไม่ชัดเจน ภาพที่แสดงออกมาจึงมีลักษณะเป็นรูปเรขาคณิตแทนภาพรวมที่เด็กเห็น การใช้เนื้อในการวาดยังไม่สอดคล้องกับบริเวณที่ว่าง ตลอดจนขนาดของวัตถุยังไม่ได้สัดส่วน เด็กยังไม่เข้าใจว่าควรเขียนรูปตรงไหน ขนาดเท่าใดจึงจะเหมาะสม แต่จะวาดขีดเขียนลงไปในพื้นที่ว่างตามความคิดความพอใจของตน

2.4 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539: 51; 2532: 256-261) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กฝึกปฏิบัติ เป็นวิธีการที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคม โดยเน้นลักษณะนิสัยที่ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และคิดเป็น ซึ่งการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยต้องประกอบขึ้นด้วยปัจจัยหลายอย่างในอันที่จะสร้างเสริมให้เกิดคุณค่าต่างๆ คือ ความพร้อมของผู้เรียน เป็นความพร้อมตามวุฒิภาวะของผู้เรียน ความพร้อมด้านประสบการณ์ และความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งความพร้อมด้านต่างๆ นี้จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสอนศิลปะต้องพิจารณาถึง กิจกรรมศิลปะ (Art Activities) สื่อการสอน (Instruction Media) กระบวนการสอน (Teaching Process)

หรรษา นิลวิเชียร (2536: 172-183) กล่าวถึง การเรียนการสอนในชั้นเด็กปฐมวัยกิจกรรมศิลปะช่วยให้เด็กเข้าใจตัวเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้าน เด็กจะสนุกสนานกับกิจกรรมศิลปะ อันได้แก่ การติด การปะ การปั้น การวาด การละเล่น การฉีก เป็นต้น การสำรวจ การรู้จักใช้สื่อต่างๆ เป็นขั้นแรก และ ขั้นที่สอง คือ การรู้จักผลงานทางศิลปะ คือ ภาพวาด ภาพปั้น งานฝีมือและภาพระบายสี งานเหล่านี้ควรเป็นผลงานของศิลปิน เด็กควรมีโอกาสสัมผัส อภิปรายและได้ชม

สัตยา สายเชื้อ (2540: 15) ได้เสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรมการสอนศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ดังนี้

1. จัดเนื้อหาและหลักสูตร เน้นให้เด็กมีโอกาสจัดกระทำ (Manipulation) เพราะเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัส การรับรู้ การเคลื่อนไหว (Sensory-Motor) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

2. การจัดกิจกรรมควรเน้นพัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุด กิจกรรมกระตุ้นให้คิดและจัดกระทำหรือลงมือปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งสัมผัสและต้องให้เห็นสิ่งต่างๆ หรือเรียนรู้สิ่งต่างๆ ทั้งประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งช่วยให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ รอบตัว

3. ในทัศนะของเพียเจต์ การเลือกวัสดุโดยเด็กมีโอกาสสัมผัสหรือจับต้องสิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น ดิน หิน ทราย น้ำ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยเป็นสื่อพัฒนาประสาทรับรู้การเคลื่อนไหวของเด็ก ให้เข้าใจในสภาพความจริงของวัตถุ เช่น เรื่อง น้ำหนัก เนื้อสารจะนำไปสู่การเชื่อมโยงกับโครงสร้างอื่น จึงให้เด็กได้จัดทำเพื่อพัฒนาประสาทสัมผัสมากที่สุด

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529:25) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะจากวัสดุ วัสดุนี้

คือ

1. เด็กแต่ละคน แต่ละวัย มีความต้องการเลือกใช้วัสดุที่แตกต่างกัน
2. กิจกรรมสร้างสรรค์งานศิลปะควรมีความหลากหลาย
3. เด็กควรเรียนรู้คุณค่าของศิลปะกับสิ่งแวดล้อม
4. เด็กควรเรียนรู้การนำศิลปะไปปรับประยุกต์ใช้กับชีวิตและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
5. การเลือกวัสดุจากธรรมชาติ ควรนำมาดัดแปลง พัฒนา คลี่คลายรูปแบบ เปลี่ยนค่า รูปทรง

ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ

6. การเลือกใช้สื่อประสม เช่น การปั้นผสมกันการระบายสี การวาดตกแต่ง
7. ผู้สอนจะต้องศึกษาวัสดุ เทคนิค และวิธีการใช้และการแก้ปัญหาที่ก่อนนำมาสอนเด็ก
8. วัสดุเทคนิค มีส่วนสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์งานศิลปะ การสร้างสรรค์งานควร
  - ตั้งแนวคิด (Concept) ขึ้นมาก่อน
  - วัสดุจะเป็นปัจจัย ทำให้เกิดความคิดใหม่เพื่อการค้นคว้า ทดลองและการแสดงออก
  - วัสดุเป็นสื่อให้เกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533: 211) ได้กล่าวถึง การจัดประเภทกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก ที่แบ่งตามลักษณะของผลงานที่เด็กสร้างสรรค์เป็นหลัก ดังนี้คือ

1. กิจกรรมศิลปะ 2 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพ บนระนาบผิววัสดุที่แบนๆ เช่น กระดาษ กระดาษ ผ้า ผืนปูน พื้นทราย พื้นดิน ฯลฯ โดยใช้กลวิธีวาดเส้น ระบายสี พิมพ์หรือกดประทับให้เป็นสีปะติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การวาดภาพด้วยนิ้วมือหรือมือ การพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุต่าง ๆ การวาดภาพเส้นด้วยดินสอ สีเทียน การระบายสีด้วย สีเทียน สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีน้ำ เป็นต้น ผลงานศิลปะประเภทนี้ดูแล้วแบนราบ มีเฉพาะมิติกว้าง-ยาว

2. กิจกรรมศิลปะ 3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพ ให้มีลักษณะลอยตัว นูน หรือเว้าลงไปในพื้นที่โดยใช้วัสดุและกลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัสดุนั้นๆ เช่น การปั้นทราย ดินเหนียว ดินน้ำมัน กระดาษ แบงโด หรือการประกอบวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน กลวิธีที่จะให้เด็ก ทำกิจกรรมประเภทนี้ต้องไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ง่ายและไม่เสี่ยงต่ออันตราย เช่น วัสดุที่จะมาประกอบเข้าด้วยกันควรเป็นวัสดุประเภทกล่องกระดาษ เมล็ดพืช ลูกปัด เศษไม้ ไข่ม้วน โดยใช้กาวที่ติดง่าย เป็นต้น

3. กิจกรรมศิลปะผสมผสาน 2 มิติ – 3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่ให้เด็กสร้างสรรค์ภาพโดยใช้วัสดุ และกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะ 2 มิติ และ 3 มิติ รวมเข้าด้วยกัน เช่น ให้เด็กใช้สีโปสเตอร์ระบายบนรูปปั้นดินเหนียว หรือแบงโดที่แห้งแล้ว หรือให้เด็กระบายสีหรือฉีกกระดาษสี (ที่ฉีก หรือตัดเป็นรูปต่างๆ) ตกแต่งกล่องกระดาษ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542: 54-55) ได้กล่าวถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ มีเนื้อหา/ขอบข่าย ดังนี้

1. การวาดภาพและระบายสี
  - 1.1 การวาดภาพด้วยสีเทียน หรือสีไม้
  - 1.2 การวาดภาพด้วยสีน้ำ เช่น พู่กัน ฟองน้ำ
  - 1.3 การลงสีด้วยนิ้วมือ

2. การเล่นกับสีน้ำ
  - 2.1 การเป่าสี
  - 2.2 การหยดสี
  - 2.3 การเทสี ฯลฯ
3. การพิมพ์ภาพ
  - 3.1 การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
  - 3.2 การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุ พืช ผักต่าง ๆ
4. การปั้น เช่น ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งโด ฯลฯ
5. การพับ ฉีก ตัด ปะ
  - 5.1 การพับอย่างง่าย ๆ
  - 5.2 การฉีกปะ
  - 5.3 การตัดปะ
6. การประดิษฐ์
  - 6.1 ประดิษฐ์เศษวัสดุต่าง ๆ
  - 6.2 การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดภาพ หลอดด้าย ฯลฯ
  - 6.3 การสาน เช่น กระดาษ ใบตอง ไบอะพริ้ว

ชะลูด นิ่มเสมอ (2531 : 4) กล่าวถึง ศิลปะสื่อผสม (Mixed Media Art) คือ ศิลปะที่ใช้สื่อในการแสดงออกหลายทาง เป็นผลงานที่มีสื่อต่าง ๆ ผสมกันในลักษณะที่ไม่อาจแยกออกได้ว่าสื่อใดเด่นกว่า และเป็นความต้องการของศิลปินที่จะให้เป็นเช่นนั้น

วิรุญ ตั้งเจริญ (2535: 255) กล่าวถึง การผสมผสานงาน 2 มิติ และ 3 มิติ พบได้ทั้งงานภาพเขียน ภาพปะติด ภาพแขวง งานโครงสร้าง งานสื่อผสม เป็นต้น

มะลินัตร เอื้ออานันท์ (2535 : 501) กล่าวว่า สื่อผสม (Mixed Media) เป็นลักษณะผลงานศิลปะที่วัสดุ สื่อ หรือเทคนิคต่าง ๆ มาผสมผสานกันในงานชิ้นเดียวกัน ส่วนทางด้านศิลปศึกษานั้น ความหมายของคำว่า สื่อผสม ใช้จำแนกลักษณะที่มีการผสมผสานระหว่างสื่อและเทคนิคที่แตกต่างกันในงานกิจกรรมชิ้นเดียวกัน เช่น การนำเอาเทคนิคแบบงานชุดสีเขียน มาผสมผสานกับสีน้ำ เป็นเทคนิคที่เรียกว่า ทับสีเขียนในงานชิ้นเดียวกัน

ทวีเดช จีวบาง (2537: 102) กล่าวถึง สื่อผสม (Mixed Media) คือ การใช้วัสดุผสม หรือการใช้กรรมวิธี หรือวิธีการในการสร้างสรรค์ในลักษณะผสม สื่อผสมในแง่ของการใช้วัสดุเป็นการแสดงออก ชนิดของวัสดุไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัว วัสดุที่นำมาใช้อาจเป็นได้ทั้งวัสดุที่มีในธรรมชาติหรือวัสดุที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ สำหรับสื่อผสมในด้านของกรรมวิธีในการแสดงออกก็เป็นแบบไร้ขอบเขต กรรมวิธีใช้ได้โดยอิสระ

วินัย โสมดี (2539:459) กล่าวว่า สื่อประสม (Mixed Media) เป็นการรวมผสมผสานสื่อในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์หลาย ๆ ชนิดเข้าด้วยกัน เช่น ผลงานบางชิ้นอาจจะเป็นงานจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์อยู่ด้วยกัน

สรุปว่า แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็ก ควรให้เด็กได้ทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างหลากหลาย เรียนรู้วิธีการทำงาน กระบวนการทำงานศิลปะ และได้ทำงานร่วมกันด้วยพร้อมทั้งเป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมให้เกิดคุณค่าต่าง ๆ คือทางด้านประสาทสัมผัส จินตนาการ การแสดงออก การสร้างสรรค์สุนิยม ฯลฯ ซึ่งเป็นวิธีการตามความคิดที่อิสระสนุกสนาน ในการจัด กิจกรรมแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมศิลปะแบบ 2 มิติ และศิลปะแบบ 3 มิติ ซึ่งศิลปะสร้างสรรค์นอกจากจะเป็นการผสมผสานวัสดุ การใช้อุปกรณ์และ

วิธีการหลากหลายอย่างเข้าด้วยกัน รวมถึงการใช้ศิลปะแบบ 2 มิติ และศิลปะแบบ 3 มิติ ผสมผสานเข้าด้วยกัน

2.5 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาค้นคว้านักการศึกษาได้กล่าวถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้ จิล อิงเกิลไบร์ท (1999: 1-7) กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะที่พัฒนาเด็กในทุกๆ ด้าน ด้วยประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น เด็กสามารถนำเสนอผลงานที่ประทับใจ การจัดนิทรรศการ การเรียนศิลปะนอกห้องเรียน จัดห้องสะสมภาพผลงานเด็ก โปรแกรมศิลปะที่เชื่อมความสัมพันธ์กับทางครอบครัว ซึ่งเด็กๆ สามารถพัฒนาตนเอง ได้อย่างเหมาะสมตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542: 27) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก ตัด ปะติ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ ที่มุ่งพัฒนากระบวนการความคิดสร้างสรรค์ การรับรู้เกี่ยวกับความงามและกระตุ้นให้เด็กได้แสดงออกตามความรู้สึกและความสามารถของแต่ละคน

เยาวพา เดชะคุปต์ (2527: 136) กล่าวถึงการจัดประสบการณ์ทางศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน คือ เป็นสิ่งช่วยให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถในการคิด การใช้จินตนาการ การสังเกตเป็นการเพิ่มพูนการรับรู้ที่มีต่อตนเองและผู้อื่น และพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองที่จะเลือกใช้วัสดุต่างๆ ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาด้านการใช้กล้ามเนื้อและสายตาให้สัมพันธ์กันเพื่อความพร้อมทางการเรียนเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปร่าง สีและสิ่งต่างๆ

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533: 210) ได้ให้ความหมาย กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมประสบการณ์ทางความรู้สึกสัมผัส มากกว่าประสบการณ์ที่ใช้เหตุผล เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กเกิดจินตนาการ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นนักคิดสร้างสรรค์ในโอกาสต่อไป

สมาคมศิลปะศึกษาของสหรัฐอเมริกา (हररषषष ढलवलषषष.2535: 23; อ้างอิงจาก Linderman - and Herboz.1974) ได้กำหนดเป้าหมายหลักการสอนศิลปะศึกษาแก่เด็กเล็กไว้ว่า

1. เด็กควรมีโอกาสได้เห็น และสัมผัสสัมผัสความสัมพันธ์ทางจักขุ
2. เด็กได้ผลิตผลงานทางศิลปะ
3. เด็กได้ศึกษาผลงานทางศิลปะ
4. เด็กได้ประเมินผลงานศิลปะอย่างมีวิจารณ์ญาณ

พรราวพรรณ เหลืองสุวรรณ (2537: 187) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมทางศิลปะสำหรับเด็ก มุ่งหวังที่จะใช้เป็นสื่อให้เด็กพัฒนาทักษะต่าง ๆ ทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยแสดงความสามารถในการรวบรวมความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับวัสดุ รูปร่าง สี และพื้นผิว

สกีมาเชอร์. (Schirmacher)(เสาวลักษณ์ อนุดิติย์. 2542: 13 อ้างอิงจาก Schirmacher Robert.: 1993) ได้สรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ควรจะเป็นดังนี้ คือ

1. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างเต็มที่ด้วยสื่อที่หลากหลาย
2. มีความสมดุลกันระหว่างกระบวนการทำงานศิลปะกับผลงานศิลปะ
3. เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์
4. เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมให้เด็กได้ค้นคว้าเพื่อหาประสบการณ์
5. ให้เด็กได้ทำงานลักษณะที่มีเงื่อนไข เพื่อจะได้เข้าใจความต่อเนื่อง

6. การสอนมีลักษณะที่เป็นการจูงใจอย่างแท้จริง
7. เป็นการทำงานที่มีความสำเร็จร่วมกัน
8. มีความเหมาะสมกับพัฒนาการ
9. สื่อทางศิลปะได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์สำหรับเด็กทุกคน

ดังนั้นสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดประสบการณ์ในรูปของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมการแสดงออกทางศิลปะตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยประสาทสัมผัส นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน พัฒนาทักษะกล้ามเนื้อให้สมบูรณ์ โดยที่ครูเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและเตรียมสื่อที่หลากหลาย ทั้งสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ พร้อมให้คำแนะนำกระตุ้นให้เกิดความกล้าแสดงออก เกิดความมั่นใจในตนเอง และสนับสนุนด้านการรับรู้สู่การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ และความคิดเป็นการปูพื้นฐานอันสำคัญที่เสมือนการเพิ่มพลังและทักษะที่แยกแยะสิ่งต่าง ๆ ให้กระจ่างชัด เพื่อเด็กมีความคิดต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ย่อมเป็น พื้นฐานสำหรับเรียนรู้ขั้นต่าง ๆ ไปตามศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล

2.6 ทฤษฎีศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้าน การศึกษาทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติทางด้านศิลปะจะช่วยให้ครูจัดประสบการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จาก การวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การทำกิจกรรมศิลปะของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎีสำคัญ ๆ มีสาระสำคัญ ดังนี้ คือ

ทฤษฎีงานศิลปะของเด็ก (Theories of Child Art)

ได้มีผู้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การทำกิจกรรมศิลปะของเด็กเล็ก และสรุปทฤษฎีสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

ทฤษฎีสติปัญญา : เด็กคิดอะไร (Cognitive Theory)

ทฤษฎีนี้จะมีพื้นฐานของความคิดว่า เด็กวาดจากสิ่งที่เขา รู้ ไม่ใช่วาดจากสิ่งที่เขาเห็น ฟลอเรนซ์ กูดอินอฟ (Florence Goodenough) คือ บุคคลสำคัญทางทฤษฎีศิลปะที่เชื่อว่างานศิลปะของเด็กเป็นงานที่ มากยิ่งไปกว่าการจินตนาการทางสายตา และกิจกรรมตามกับมือสัมพันธ์กัน กูดอินอฟ กล่าวว่า ศิลปะรวมถึง กระบวนการคิดขั้นสูง ตัวอย่างภาพที่แสดงว่า เด็กวาดจากสิ่งที่เขารู้มากกว่าสิ่งที่เขาเห็น คือ เด็กวาดภาพแม่ ที่กำลังตั้งครก โดยการวาดภาพเด็กทารกอยู่ในท้องแม่ เด็กที่วาดภาพขาคนที่เห็นชัดเจนภายใต้กระโปรง เพราะเด็กรู้ว่ามือขาอยู่หรือเด็กวาดโต๊ะมีขาสี่ขาทั้ง ๆ ที่เด็กไม่อาจมองเห็นขาโต๊ะทั้งหมดในมุมมองนั้น เพราะ เด็กรู้ว่าโต๊ะมีขาสี่ขา

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ : เด็กรู้สึกอย่างไร (Psychoanalytic Theory)

พื้นฐานความคิดของทฤษฎีนี้ก็คือ ผลงานศิลปะของเด็กสะท้อนให้เห็นอารมณ์ของเด็กมากกว่า ความรู้ สติปัญญา หรือพัฒนาการโดยทั่วไป ผู้มีอิทธิพลต่อแนวความคิดนี้ก็คือ ลอยส์ เมอร์ฟี (Lois Murphy) และแคทเธอริน รีด (Katherine Read) ทั้งสองได้เขียนบทความและหนังสือเป็นจำนวนมาก กิจกรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายก็คือ การใช้วัสดุประเภทการเคลื่อนไหว เช่น การระบายสีด้วยนิ้วมือ (Fingerpaints) และการปั้นดินเหนียว (Clay) สื่อทั้งสองชนิดจะช่วยให้เด็กระบายความรู้สึก และประสบการณ์ ทางด้านอารมณ์หลาย ๆ อย่าง

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์จะอธิบายงานศิลปะของเด็กโดยเน้นจิตใต้สำนึก เด็กวาดภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับความรู้สึกและภาพภายในความคิดของเด็กมากกว่าความพยายามที่จะแสดงความจริงของสิ่งภายนอก ตัว การทำงานศิลปะเป็นวิธีที่เด็กจะได้ระบายอารมณ์ความกดดัน ความต้องการของจิตใต้สำนึก หรือความต้องการสร้างสิ่งที่ตัวเองปรารถนา ครูมีบทบาทในการช่วยให้เด็กบำบัดทางด้านอารมณ์พอๆ กับความต้องการในการฝึกหัดทักษะงานศิลปะ ตัวอย่างการวิเคราะห์งานศิลปะตามแนวทฤษฎีนี้ เช่น เด็กที่วาดภาพน้องเป็นรูปใหญ่ และวาดภาพสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ ตัวเล็ก แสดงว่าเด็กคนที่วาดภาพมองน้องว่าเป็นจุดศูนย์กลางของความสนใจของ ทุกคนในบ้าน

อย่างไรก็ตามนักวิจัยได้กล่าวเตือนครูที่ใช้ผลงานศิลปะของเด็กในการแปลผลพฤติกรรมของเด็กว่า ประสิทธิภาพทางศิลปะเป็นประสิทธิภาพที่มีค่า การแปลผลงานของเด็กเพื่ออธิบายบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมทางสังคมนั้น ไม่ควรกระทำโดยผู้ที่ไม่มีความรู้ หรือมีความเชี่ยวชาญพิเศษจริงๆ

ทฤษฎีสติปัญญา-พัฒนาการ : เด็กคิดและเติบโตอย่างไร (Cognitive-developmental Theory)

ผลงานทดลองของเพียเจท์ เกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก เป็นทฤษฎีหนึ่งที่อธิบายว่าทำไมเด็กถึงวาด วาดอย่างไร และวาดอะไร เพียเจท์เชื่อมโยงผลงานศิลปะของเด็กกับความสามารถในการเข้าใจความถาวรของวัตถุ เขาเชื่อว่านอกเสียจากเด็กจะเข้าใจความคงที่ของวัตถุ เด็กจะไม่มีจินตนาการที่จะระลึกอดีต หรือคาดการณ์อนาคตในเรื่องการหายไปของวัตถุจริงการแสดงผลออกเช่นนี้เป็นวิธีที่เด็กรวบรวมประสบการณ์ เพื่อทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อม เด็กต้องการประสบการณ์รูปธรรมหรือสัญลักษณ์ทางภาษาพูด จินตนาการจะสร้างสัญลักษณ์รูปธรรมและภาษาสร้างสัญลักษณ์ทางวาจา

เพียเจท์ได้กำหนดขั้นตอน 3 ขั้น ในการที่เด็กจะเข้าใจมิติของรูปภาพ คือ

1. ขาดความสามารถในการสังเคราะห์ (Synthetic Incapacity) คือ จินตนาการของเด็กจะยังไม่สมบูรณ์ เป็นเพียงส่วนย่อย หรือเป็นการตัดต่อ
2. ความจริงทางด้านสติปัญญา (Intellectual Realism) เด็กวาดจากสิ่งที่เขาไม่รู้ ไม่ใช่วาดจากสิ่งที่เขาเห็น
3. ความจริงทางด้านรับรู้ภาพ (Visual Realism) เกิดขึ้นเมื่ออายุประมาณ 9 ปี เป็นการแสดงให้เห็นว่า เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ของวัตถุกับพื้นที่

ทฤษฎีเกสตัลท์ : ภาพรวม (Gestalt Theory)

ทฤษฎีเกสตัลท์ เน้นความสำคัญของการรับรู้โดยภาพรวม ตาไม่ใช่กล้องถ่ายรูปที่จะ ถ่ายภาพสิ่งที่เห็น มองไม่ใช่ผ้าขาวที่จะบันทึกรายละเอียดของความจริงภายนอก

ศิลปะ คือ วิธีที่เด็กสร้างภาพพจน์ที่สอดคล้องกับโครงสร้างโดยรวมที่เด็กได้รับ เด็กจะไม่คิดถึงรายละเอียด แต่จะพยายามจัดหมวดหมู่ องค์ประกอบ และสร้างแบบแผนภาพรวมของสิ่งที่มองเห็น

ทฤษฎีพัฒนาการ : เด็กเติบโตอย่างไร (Developmental Theory) 2-4 ปี

ทฤษฎีการสอนศิลปะศึกษาที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ ทฤษฎีพัฒนาการ ซึ่งจะจำกัดทั้งการสอนโดยตรงและบทบาทของครู ผู้นำทฤษฎีนี้ก็คือ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Victor -Lowenfeld) เขาได้แบ่งขั้นตอนการเจริญงอกงามทางศิลปะของเด็กออกเป็น 6 ขั้นดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) อายุ 2-4 ปี ผลงานของเด็กเป็นการแสดงออกของแต่ละคน
2. ขั้นก่อนเป็นแบบแผน (Preschematic Stage) อายุ 4-7 ปี เด็กแสดงให้เห็นความพยายามโดยการใช้สัญลักษณ์

3. ชั้นแบบแผน (Schematic Stage) อายุ 7-9 ปี แสดงให้เห็นจากโมนัทส์ที่เป็นรูปร่าง
4. ชั้นหมู่พวก (Gang Stage) อายุ 9-12 ปี เป็นขั้นเริ่มแสดงความเป็นจริง
5. ชั้นเหตุผล (Reasoning Stage) อายุ 12-14 ปี หรือชั้นความจริงเทียม (Lowenfeld, 1982)
6. ชั้นการตัดสินใจ (Adolescent art) The period of decision (14-17 ปี)

(ทรรษา นิลวิเชียร. 2535 : 172-174)

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

จิตทวารณ เตือนฉาย. (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียนที่ส่งผลต่อความสามารถด้านทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน มีความสามารถด้านทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบปกติ

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดศิลปะแบบสื่อผสม มีอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้นอย่างชัดเจนในระยะเวลาระหว่างสัปดาห์ที่ 1-7 และสัปดาห์ที่ 8-9

ชนกพร ธีรกุล. (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการทักษะวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเน้นกระบวนการ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด กิจกรรมสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และจัดแปลงปรับปรุงสื่อ นั้น มีผลต่อความสามารถด้านทักษะทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ

พนิดา ซาตยาภา. (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย โดยการสร้างเรื่องราวในกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ถ่ายทอดความคิดอย่างอิสระ ที่มีการสนทนา ชักถาม และเล่าเรื่องจากสิ่งที่พบเห็น แล้วนำมาสร้างเป็นผลงานศิลปะ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาต่างๆ คือ กระตุ้นส่งเสริม การค้นคว้า สำรวจ ตรวจสอบธรรมชาติต่างๆ สร้างเสริมประสบการณ์คิดวิเคราะห์และสอบสวนทางวัสดุอุปกรณ์มีประสบการณ์ด้านรู้สึกสัมผัสที่เน้นถึงการใช้ประสาทสัมผัสที่เด็กพึงมีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จึงเป็นการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะที่ถ่ายทอดเชื่อมโยงเกิดความรู้และเข้าใจ เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้เต็มที่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนนาจะหลวย (กรป.กลางอุบลรัตน์) ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนมีจำนวนทั้งหมด 103 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนนาจะหลวย (กรป.กลางอุบลรัตน์) ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 15 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากประชากร โดยมีขั้นตอนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

- 2.1 จับฉลากห้องเรียนจากประชากร 3 ห้องเรียน มา 1 ห้องเรียน
- 2.2 จับฉลากนักเรียนจากห้องเรียนที่สุ่มได้ในข้อที่ 2.1 มาจำนวน 15 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

- 1.1 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
- 1.2 กฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะ

2. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ดำเนินตามลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

2.1.1 ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2.1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

2.1.3 ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งกำหนดเป็นการดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และสรุป

2.1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเพื่อหาความสอดคล้อง ของจุดประสงค์ เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียน และการประเมินผล จำนวน 3 ท่าน คือ 1) ดร. กชกร ธิปัตติ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี 2) อาจารย์เรไร ชนะการศึกษานิเทศก์ จังหวัดอุบลราชธานี 3) อาจารย์ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ ศึกษาพิเศษ จังหวัดราชบุรี

2.1.5 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1) ปรับกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนให้กระชับขึ้น และให้สอดคล้องเหมาะสมกับเด็ก

2) ปรับกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้นำเสนอผลงาน และเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน

2.1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนการจัดกิจกรรมแล้วปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้สมบูรณ์

2.2 ขั้นตอนในการสร้างกฎเกณฑ์ในการให้คะแนน

2.2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

2.2.2 ศึกษากฎเกณฑ์การให้คะแนนจากหนังสือการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของบุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์ (2544) แบบตรวจผลงานการรับรู้ทางศิลปะของเสาวนีย์ บุญยะฤทธิ์ (2539: 157-159) แบบทดสอบการรับรู้ทางศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล ของเสาวลักษณ์ อนุดิษฐ์ (2542: 109-121) แบบประเมินพัฒนาการและความพร้อมด้านประสาทสัมผัสและการรับรู้ของดวงเดือน ศาสตรภัทร ในเอกสารการสอนชุดวิชาหลักการสอนและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537: 476-478) และได้สังเกตพัฒนาการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาล ปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 - 6 ปี แล้วนำมาสร้างกฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะให้ครอบคลุมคุณลักษณะเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ทางศิลปะ ด้าน เส้น รูปทรง สี และกรอบแนวคิดของภาพ

2.2.3 นำกฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะ ทดลองใช้กับเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 15 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะด้วยกฎเกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อศึกษาความชัดเจนของกฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2.2.4 นำแผนการจัดกิจกรรมเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณา เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของกฎเกณฑ์การให้คะแนน จำนวน 3 ท่าน คือ 1) ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2) รองศาสตราจารย์ ภา ศรีไพโรจน์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 3) อาจารย์ศิริลักษณ์ ไทยดี อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฝ่ายมัธยม

2.2.5 นำกฎเกณฑ์การให้คะแนนที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะผู้เชี่ยวชาญแนะนำโดยปรับกฎเกณฑ์ข้อ 2 จากด้านรูปร่างรูปทรงให้เป็นด้านรูปทรง เพื่อให้คะแนนได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2.6 นำกฎเกณฑ์การให้คะแนนทดลองใช้กับเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 15 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2.7 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของกฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะ ดำเนินการโดยนำเอากฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะทางศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ลงคะแนนเพื่อแสดงหลักฐาน ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน หาค่าดัชนี ความสอดคล้องระหว่างการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะกับผลงานศิลปะสร้างสรรค์ (IOC) (บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์. 2526 : 89) โดยใช้เกณฑ์คุณภาพตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปจึงถือว่าใช้ได้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ค่า IOC ได้เท่ากับ 1.00 แสดงว่ากฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเชื่อถือได้

2.2.8 การหาค่าความเชื่อมั่นของกฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะ จากการทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน โดยจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เหมือนกับการทดลองจริงเป็นเวลา 1 สัปดาห์ จัดใน วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี แล้วนำผลงานกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กที่เก็บมาในวันอังคาร วันพุธ และ วันพฤหัสบดี มาตรวจให้คะแนนตามกฎเกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำคะแนนของนักเรียนทั้งสองชุดมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Product moment correlation ของ Pearson (บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์. 2524 : 248-249) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ค่าความเชื่อมั่น ได้เท่ากับ 0.73 แสดงว่า กฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะมีความเชื่อมั่นสูงเพียงพอสำหรับนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.2.9 การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะ การให้คะแนนงานศิลปะสร้างสรรค์ตามกฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะ แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 0,1,2 และ 3 คะแนน ดังรายละเอียดในภาคผนวก

คะแนน 3 หมายถึง ในผลงานศิลปะที่แสดงออกปรากฏเป็นสัญลักษณ์ขององค์ประกอบทางศิลปะและบอกชนิดลักษณะของเส้น, รูปทรง และรูป ได้อย่างถูกต้อง 4 ที่ ขึ้นไปด้วยตัวเอง บอกชื่อสี 5 สี ขึ้นไปด้วยตัวเอง สามารถบอกกรอบแนวคิดของภาพ คือ บอกชื่อเรื่อง และเล่าเรื่องเป็นประโยคได้สอดคล้องและต่อเนื่องที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้น คือ อะไร

คะแนน 2 หมายถึง ในผลงานศิลปะที่แสดงออกปรากฏเป็นสัญลักษณ์ขององค์ประกอบทางศิลปะและบอกชนิดลักษณะของเส้น, รูปร่าง และรูปทรงได้อย่างถูกต้อง 2-3 ที่ ด้วยตนเอง หรือตอบได้มากกว่าโดยครูชี้แนะ, บอกชื่อสีได้ถูกต้อง 2 - 3 สี หรือมากกว่าด้วยตนเอง, สามารถบอกกรอบแนวคิดของภาพ คือ สามารถบอกชื่อเรื่อง พูดเป็นประโยค 3 - 4 ประโยคที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้น คืออะไร

คะแนน 1 หมายถึง ในผลงานศิลปะที่แสดงออกปรากฏเป็นสัญลักษณ์ขององค์ประกอบทางศิลปะและบอกชนิดลักษณะของเส้น, รูปทรงได้อย่างถูกต้อง 1 ที่ หรือมากกว่าโดยครูชี้แนะ, บอกชื่อสีได้ถูกต้อง 1 สี หรือมากกว่าโดยครูชี้แนะ, สามารถบอกกรอบแนวคิดของภาพ คือ สามารถบอกชื่อเรื่อง พูดเป็นประโยคได้ 1-2 ประโยคที่สื่อให้ทราบว่า ภาพนั้นคืออะไร

คะแนน 0 หมายถึง ในผลงานศิลปะที่แสดงออกปรากฏสัญลักษณ์ขององค์ประกอบทางศิลปะ แต่ไม่สามารถบอกชนิดของลักษณะเส้น, รูปทรง ,สี , และไม่สามารถบอกกรอบแนวคิดของภาพได้

แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างเดี่ยวจากบอร์กและเกล (Barnett and Johnson.1996 : 31 ; Citing Borg and Gall. 1986 : 692) ได้กล่าวว่า รูปแบบการทดลองกลุ่มเดี่ยวจะมีความเหมาะสมพิเศษ กับการทดลองที่ต้องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบพฤติกรรมหรือกระบวนการภายใน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดี่ยว ทำการทดลองและเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทดลอง เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลองครั้งนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

ก่อนการทดลอง	ขณะทดลอง
To	X, T ₁ , X, T ₂ , X, T ₃ , ... X, T ₈

เมื่อ To	คือ การให้งานกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อประเมินก่อนทดลอง
X	คือ การดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
T ₁ , T ₂ , T ₃	คือ การให้งานกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อประเมินระหว่างทดลอง
T ₈	คือ การให้งานกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เมื่อสิ้นสุดการทดลอง

2. วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มทดลองเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

2.2 จัดเตรียมสภาพแวดล้อมในสถานการณ์ที่ทำการทดลองให้เหมาะสม

2.3 จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) โดยจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที โดยนำชิ้นงานของกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์

2.4 ดำเนินการทดลองโดยจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน พร้อมทั้งเก็บชิ้นงานของเด็กทุกวันที่ทดลองมาตรวจให้คะแนนตามกฎเกณฑ์การให้คะแนน การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

ตาราง 2 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลอง

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาที่ทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์	1 สัปดาห์ก่อนการทดลอง	วันอังคาร พุธ พฤหัสบดี	09.30-10.20 น.
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์	8 สัปดาห์	วันอังคาร พุธ พฤหัสบดี	09.30-10.20 น.

2.5 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ดำเนินกิจกรรม ดังนี้

2.5.1 ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยกิจกรรมความเหมาะสมจากกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง ดังต่อไปนี้ อาทิ การร้องเพลง เล่นเกม เล่นิทาน การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย ฯลฯ และร่วมสนทนา กับเด็ก เกี่ยวกับในสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ร่างกายของเรา สื่อในมุมต่างๆที่มีรายละเอียดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบศิลป์ คือ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิว นำสู่กิจกรรมถามตอบจากที่เด็กมีการรับรู้ด้วยการมองเห็น การสังเกต และการสัมผัส โดยครูใช้คำพูดและคำถามที่กระตุ้นหรือท้าทาย ให้เด็กมีโอกาสแสดงความคิดเห็นทางการพูดถึงรายละเอียดให้มากที่สุด รวมถึงการตอบสนองของเด็กที่เชื่อมโยงจากสิ่งที่อยู่รอบตัว เด็กจากใกล้ตัวไปหาสิ่งไกลตัว ด้วยกิจกรรมการมองเห็น การสังเกตและการสัมผัส ซึ่งการใช้คำพูดของเด็กที่บอกรายละเอียดเด็กได้แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่

2.5.2 ครูแนะนำวัสดุ อุปกรณ์ และสาธิตการทำกิจกรรมที่ครูเตรียมไว้

2.5.3 เด็กทำกิจกรรม และสร้างผลงานศิลปะสร้างสรรค์ที่เด็กมีอิสระแสดงออกตามความคิด และจินตนาการที่ค้นพบด้วยตนเอง

2.5.4 หมดเวลาให้เด็กเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย สรุป(10 นาที) เด็ก ๆ เล่าถึงผลงานของตน และให้โอกาสเพื่อซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับผลงานศิลปะที่เด็กนำเสนอ ครูบันทึกคำพูดการบรรยายภาพและคำถามคำตอบของเด็ก

บทบาทครู

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนา การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะตามวัตถุประสงค์ที่เด็กนำเสนอ มีลำดับดังนี้

1. ให้แรงเสริมทางบวก เพื่อให้เด็กกล้าแสดงออกทางการพูด และการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ คอยให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกต่างๆ

2. จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โดยเฉพาะมุมศิลปะที่จัดเตรียมนำเสนอด้านผลงานทางศิลปะที่เด็กสามารถสะท้อนคิดจินตนาการ จากการได้มองเห็นและรับรู้สัมผัสเชื่อมโยงสู่การแสดงออกทางศิลปะ

3. เก็บผลงานเด็กไว้ใน Portfolio เพื่อเปรียบเทียบผลงานตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

2.6 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม โดยจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานและจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อีกเป็นเวลา 8 สัปดาห์ โดยจัดวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดีในช่วงเวลา 09.30-10.20 น. และเก็บผลงานศิลปะของเด็กมาตรวจให้คะแนน โดยใช้กฎเกณฑ์การให้คะแนนด้านการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูล จากผลงานศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยและนำมาให้คะแนนโดยดำเนินการ ดังนี้

1. เก็บข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เป็นเวลา 1 สัปดาห์
2. เก็บข้อมูลงานศิลปะสร้างสรรค์ และนำมาให้คะแนนตามกฎเกณฑ์การให้คะแนนด้านการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทุกวันที่ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows ดังนี้

- 1.1 หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง และทำการทดลองโดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 1.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-way Repeated –Measure ANOVA)
- 1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์โดยใช้ t-test แบบ Dependent

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือและข้อมูล

2.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

2.1.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของกฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526 :85)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของกฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ โดยใช้สูตรของ Pearson (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 203-205)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 (\sum X)^2] [N \sum Y^2 (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	N	แทน	จำนวนกลุ่มของกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนที่ตรวจครั้งแรก
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนนรวมของคะแนนที่ตรวจครั้งหลัง
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างคะแนนการตรวจครั้งแรกและคะแนนการตรวจครั้งหลัง
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนที่ตรวจครั้งแรกแต่ละยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนที่ตรวจครั้งหลังแต่ละยกกำลังสอง

2.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2.1 หาคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้โปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

2.2.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One - Way Repeated - Measure ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS ถ้าพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t-test แบบ Dependent ในการคำนวณโดยใช้โปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง การแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
SD	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
Df	แทน	ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ
Ss	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
Ms	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติ $P < .05$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานของเด็กปฐมวัยมีลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยเฉลี่ยรวม และรายด้านของเด็กปฐมวัย

1.1 การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยรวม

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่าง และการเปลี่ยนแปลงของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย โดยเฉลี่ยรวมและรายด้าน

2.1 การวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยรวม

2.1.1 การวิเคราะห์ความแตกต่างโดยรวม

2.1.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโดยรวม

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะเป็นรายด้าน

2.2.1 การวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน

2.2.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงรายด้าน

**ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยเฉลี่ยรวม
และรายด้านของเด็กปฐมวัย**

1.1 การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยรวม การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย ก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมทั้ง 8 สัปดาห์ มาหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 3

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย โดยรวม ก่อนและระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

การแสดงออกของ พื้นฐานของศิลปะ	Baseline	ระยะเวลา (สัปดาห์)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
N	3.93	7.89	7.38	9.82	10.07	11.27	11.62	11.78	12.00
S	1.03	1.26	0.85	0.80	1.10	0.97	0.56	0.53	0.00

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยรวมของการแสดงของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมมีค่า 3.93 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่า 7.89, 9.38, 9.82, 10.07, 11.27, 11.62, 11.78 และ 12.00 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าตลอดระยะเวลา 8 สัปดาห์ คะแนนเฉลี่ยรวมของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลาทดลอง

1.2 การวิเคราะห์ระดับคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 เส้น ด้านที่ 2 รูปทรง ด้านที่ 3 สี และด้านที่ 4 กรอบแนวคิดของภาพ แต่ละสัปดาห์ รวม 8 สัปดาห์ มาหาคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 4

ตาราง 4 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย แยกรายด้านก่อนและระหว่างการจัดกิจกรรม โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

การแสดงออกของ พื้นฐานของศิลปะ		Baseline	ระยะเวลา (สัปดาห์)							
			1	2	3	4	5	6	7	8
ด้านที่ 1 เส้น	M	0.87	1.68	2.04	2.35	2.26	2.60	2.82	2.91	3.00
	S	0.35	0.34	0.11	0.47	0.38	0.44	0.30	0.19	0.00
ด้านที่ 2 รูปทรง	M	0.80	1.51	1.91	2.04	2.31	2.88	2.91	2.88	3.00
	S	0.56	0.41	0.26	0.11	0.40	0.20	0.19	0.29	0.00
ด้านที่ 3 สี	M	1.33	2.88	2.91	2.93	2.97	3.00	2.97	3.00	3.00
	S	0.49	0.51	0.26	0.13	0.08	0.00	0.08	0.00	0.00
ด้านที่ 4 กรอบแนวคิด ของภาพ	M	0.93	1.88	2.51	2.51	2.51	2.80	2.93	2.97	3.00
	S	0.26	0.58	0.48	0.49	0.45	0.37	0.25	0.08	0.00

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 ปรากฏว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 1 เส้น ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 0.87 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งสัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 8 มีค่า 1.68, 2.04, 2.35, 2.26, 2.60, 2.82, 2.91 และ 3.00 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าระดับการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 1 เส้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงทดลอง

ระดับคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้านที่ 2 รูปทรง ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 0.80 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่า 1.51, 1.91, 2.04, 2.31, 2.88, 2.91, 2.88 และ 3.00 คะแนน ตามลำดับ การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของด้านที่ 2 เส้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 6 ยกเว้นสัปดาห์ที่ 7 ลดลง และเพิ่มขึ้นในสัปดาห์ที่ 8

ระดับคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้านที่ 3 สี ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 1.33 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่า 2.88, 2.91, 2.93, 2.97, 3.00, 2.97, 3.00 และ 3.00 คะแนน ตามลำดับ การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของด้านที่ 3 สี ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 5 มีแนวโน้มสูงขึ้น และลดลงในสัปดาห์ที่ 6 แล้วเพิ่มขึ้นในสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8

ระดับคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้านที่ 4 กรอบแนวคิดของภาพ ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 0.93 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่า 1.88, 2.51, 2.51, 2.51, 2.80, 2.93, 2.97 และ 3.00 คะแนน ตามลำดับ การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 4 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและคงที่และค่อยๆ เพิ่มขึ้นในสัปดาห์ที่ 6 ถึงสัปดาห์ที่ 8

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่าง และการเปลี่ยนแปลงของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย โดยเฉลี่ยรวมและรายด้าน

2.1 การวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยรวม

2.1.1 การวิเคราะห์ความแตกต่างโดยรวม

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยรวมของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะรวมทั้ง 4 ด้าน คือ เส้น รูปทรง สี และกรอบแนวคิดของภาพ สัปดาห์ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมทั้ง 8 สัปดาห์ มาทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ดังแสดงผลในตาราง 5

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยโดยรวม

แหล่ง	SS	Df	MS	F
ระหว่างสัปดาห์	814.059	8	101.757	85.40*
ความคลาดเคลื่อน	150.133	126	1.192	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < .05$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 ปรากฏว่า การแสดงออกของพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมเฉลี่ยรวมทุกด้านในแต่ละครั้ง มีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยอย่างน้อย 1 สัปดาห์ มีค่าแตกต่างกัน

ผู้วิจัยต้องการทราบว่า คะแนนเฉลี่ยการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์ใดมีความแตกต่างกัน จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสัปดาห์ต่อไป

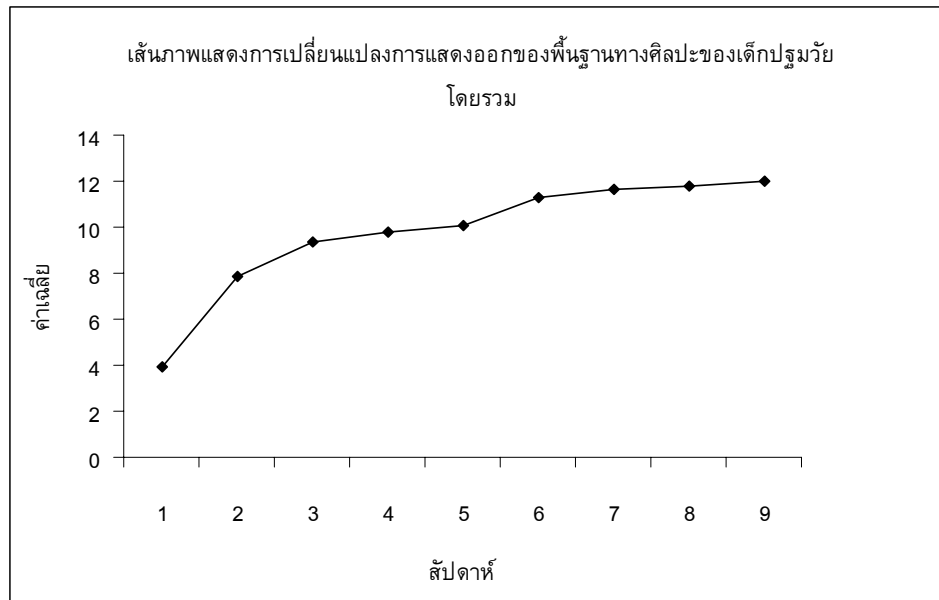
2.1.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโดยรวม

การวิเคราะห์ก่อนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ มาทดสอบการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ t-test แบบ Dependent ดังแสดงผลในตาราง 6 และนำมาแสดงเป็นเส้นภาพดังแสดงในภาพประกอบ 1

ตาราง 6 การเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย โดยรวม

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์	ค่าเปลี่ยนแปลง	t
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	3.95	15.40*
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	5.44	26.24*
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	5.88	34.41*
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	6.13	27.56*
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	7.33	38.66*
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	7.68	33.95*
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	7.84	33.81*
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	8.06	30.25*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < .05$

ภาพประกอบ 1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานศิลปะของเด็กปฐมวัย โดยรวม

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 6 และภาพประกอบ 1 ปรากฏว่า การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย โดยรวม ดังนี้

ในแต่ละสัปดาห์ตลอดทั้ง 8 สัปดาห์ มีการเปลี่ยนแปลงจากต้นสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยตลอดช่วง 8 สัปดาห์ มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากต้นสัปดาห์เท่ากับ 3.95, 5.44, 5.88, 6.13, 7.33, 7.68, 7.84 และ 8.06 คะแนนตามลำดับ

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะเป็นรายด้าน

2.2.1 การวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยนำเฉลี่ยคะแนนรายด้านของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยทั้งสัปดาห์ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมทั้ง 8 สัปดาห์ มาทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ดังแสดงผลในตาราง 7

ตาราง 7 ความแตกต่างของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะแยกเป็นรายด้าน	แหล่ง	SS	Df	MS	F
ด้านที่ 1 เส้น	ระหว่างเงื่อนไข	55.81	8	6.97	98.49*
	ความคลาดเคลื่อน	7.93	112	0.07	
ด้านที่ 2 รูปทรง	ระหว่างเงื่อนไข	69.37	8	8.67	106.54*
	ความคลาดเคลื่อน	9.11	112	0.08	
ด้านที่ 3 สี	ระหว่างเงื่อนไข	35.34	8	4.42	73.38*
	ความคลาดเคลื่อน	6.75	112	0.06	
ด้านที่ 4 กรอบแนวคิดของภาพ	ระหว่างเงื่อนไข	53.45	8	6.68	65.43*
	ความคลาดเคลื่อน	11.43	112	0.23	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < .05$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่า การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน คือ ด้านเส้น ด้านรูปทรง ด้านสี และด้านกรอบแนวคิดของภาพ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยในด้านเส้น ด้านรูปทรง ด้านสี และด้านกรอบแนวคิดของภาพอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์มีค่าแตกต่างกัน

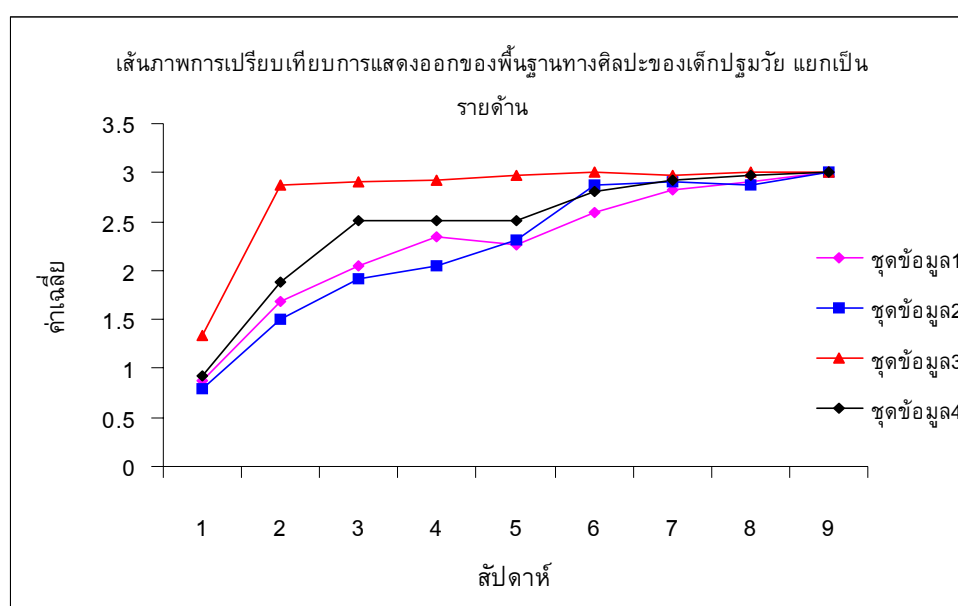
2.2.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนเฉลี่ยรายด้านของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยทั้งสัปดาห์ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมทั้ง 8 สัปดาห์ มาทดสอบการเปลี่ยนแปลงโดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ดังแสดงผลในตาราง 8

ตาราง 8 การเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้าน

การเปรียบเทียบ ความแตกต่าง ระหว่างสัปดาห์	ด้านที่							
	1 เส้น		2 รูปทรง		3 สี		4 กรอบแนวคิดของภาพ	
	ค่า เปลี่ยนแปลง	t	ค่า เปลี่ยนแปลง	t	ค่า เปลี่ยนแปลง	t	ค่า เปลี่ยนแปลง	t
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	0.82	8.48*	0.71	4.90*	1.46	8.87*	0.95	5.60*
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	0.35	3.55*	0.40	3.85*	0.11	1.58	0.62	5.80*
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	0.31	2.51*	0.13	1.87	0.02	0.36	0.00	0.00
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	0.08	1.46	0.26	3.05	0.04	1.00	0.00	0.00
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	0.33	3.87*	0.57	5.24*	0.02	1.00	0.28	2.47
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	0.22	2.19*	0.02	0.36	0.02	1.00	0.13	1.70
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	0.08	1.00	0.02	0.25	0.02	1.00	0.04	0.61
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	0.08	1.74	0.11	1.43	0.02	1.00	0.02	1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < .05$

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 7 และภาพประกอบ 2 ปรากฏดังนี้

1. การแสดงออกพื้นฐานทางศิลปะด้านเส้นของเด็กปฐมวัย ในสัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 5 และสัปดาห์ที่ 6 เท่านั้น ที่มีการเปลี่ยนแปลง จากแต่ละต้นสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยช่วงสัปดาห์ดังกล่าวมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแต่ละต้นสัปดาห์ เท่ากับ 0.82, 0.35, 0.31, 0.33 และ 0.22 คะแนนตามลำดับ
2. การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะด้านรูปทรงของเด็กปฐมวัย ในสัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2 และสัปดาห์ที่ 5 เท่านั้น ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากแต่ละต้นสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยในช่วงสัปดาห์ดังกล่าวมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากแต่ละสัปดาห์เท่ากับ 0.07, 0.40 และ 0.57 คะแนนตามลำดับ
3. การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะด้านรูปทรงของเด็กปฐมวัย ในสัปดาห์ที่ 1 เพียงสัปดาห์เดียว ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากต้นสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.46 คะแนน
4. การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะด้านรูปทรงของเด็กปฐมวัย ในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 2 ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากแต่ละต้นสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยในช่วงสัปดาห์ดังกล่าวมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากแต่ละต้นสัปดาห์เท่ากับ 0.95 และ 0.62 คะแนนตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลอภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ซึ่งเกิดจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้เห็นการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการและความสนใจ รวมถึงระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ โดยเฉลี่ยรวมและรายด้านของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและความเปลี่ยนแปลงของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้านที่เกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ทางศิลปะ ได้แก่ ด้านเส้น, รูปทรง, สี และกรอบแนวคิดของภาพ ก่อนการจัดกิจกรรม และระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในแต่ละสัปดาห์

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แล้ว จะมีระดับพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะแตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และกำหนดสมมติฐานเฉพาะดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีระดับพัฒนาการการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยเฉลี่ยรวมและรายด้านก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์ต่างกัน
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง และมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยรวมและรายด้านก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนจะหลวย (กรป.กลางอุบลรัตน์) ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัด

อุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนมีจำนวนทั้งหมด 103 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนนาจะหลวย (กรป.กลางอุบลรัตน์) ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 15 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย(Simple random sampling)จากประชากร โดยมีขั้นตอนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

- 2.1 จับฉลากห้องเรียนจากประชากร 3 ห้องเรียนมา 1 ห้องเรียน
- 2.2 จับฉลากนักเรียนจากห้องเรียนที่สุ่มในข้อ 2.1 มาจำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
2. กฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มทดลองเป็นเวลา 1 สัปดาห์
2. จัดสภาพแวดล้อมในสถานที่ที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
3. ผู้วิจัยได้ทำการทดลองด้วยตนเอง เก็บข้อมูลพื้นฐาน(Baseline Data) จากการการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็น ระยะ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง
4. เก็บชิ้นงานทุกวันมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ
5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows ดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง และทำการทดลองโดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-way Repeated –Measure ANOVA)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์โดยใช้ t-test แบบ Dependent

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาพบว่า

เด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ มีระดับคะแนนเฉลี่ยของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ เส้น รูปทรง สี และกรอบแนวคิดของภาพ มีระดับคะแนนเฉลี่ยโดยรวมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 8 เพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับคือ 7.89 , 9.38 , 9.82 , 10.07 , 11.27 , 11.62 , 11.78 และ 12.00 คะแนน

เมื่อวิเคราะห์ระดับคะแนนเฉลี่ยของการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 เส้น ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับของในแต่ละช่วงสัปดาห์นับจากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 ดังนี้ 1.68 , 2.04 , 2.35 , 2.26 , 2.82 , 2.91 และ 3.00 คะแนน

ด้านที่ 2 รูปทรง มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับของในแต่ละช่วงสัปดาห์นับจากสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 4 ดังนี้ 1.51, 1.91, 2.04, 2.31 คะแนน แต่ในสัปดาห์ที่ 5 และสัปดาห์ที่ 7 ระดับคะแนนลดลง คือ 2.88 คะแนน แล้วคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในสัปดาห์ที่ 6 และสัปดาห์ที่ 8 คือ 2.91 , 3.00 คะแนนตามลำดับ

ด้านที่ 3 สี มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นในช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 5 ตามลำดับ ดังนี้ 2.80, 2.91, 2.93 , 2.97 และ 3.00 คะแนน แต่ในสัปดาห์ที่ 6 คะแนนลดลงเป็น 2.97 คะแนน ต่อมาในช่วงสัปดาห์ที่ 7 ถึงสัปดาห์ที่ 8 คะแนนเพิ่มเป็น 3.00 คะแนน ทั้งสองสัปดาห์

ด้านที่ 4 กรอบแนวคิดของภาพ มีคะแนนเฉลี่ยค่อยๆ เพิ่มสูงในช่วงสัปดาห์ที่ 1 คือ 1.88 คะแนน ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 ถึงสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยคงที่เท่าเดิมคือ 2.57 คะแนน ทั้ง 3 สัปดาห์ แล้วเพิ่มขึ้นในช่วงสัปดาห์ที่ 5 ถึงสัปดาห์ที่ 8 คะแนนเป็นดังนี้ 2.80, 2.93, 2.97 และ 3.00 คะแนน ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยรวมและเป็นรายด้านของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์มีระดับคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานโดยเฉลี่ยรวม และแยกเป็นรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีระดับการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้านก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยเด็กปฐมวัยมีการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้านระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของงานวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมการแสดงของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยให้พัฒนาในระดับสูงขึ้นอภิปรายได้ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ โดยเฉลี่ยรวมก่อนการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นระดับคะแนนโดยเฉลี่ยรวมที่มีระดับสูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรม 8 สัปดาห์ ทั้งนี้เนื่องมาจากกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่

นำมาจัดครั้งนี้เป็นรูปแบบลักษณะบูรณาการการทำงานศิลปะในผลงานชิ้นเดียวกัน เด็กสามารถใช้วิธีการต่างๆ ด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย พร้อมอยู่ในบรรยากาศที่สร้างความอบอุ่นไว้วางใจเป็นกันเองอิสระสนุกสนานเหมาะสมตามวัย แตกต่างจากกิจกรรมสร้างสรรค์รูปแบบปกติที่เด็กต้องทำงานศิลปะให้เสร็จสิ้นเป็นเรื่องเดียวชิ้นเดียว เช่น วาดภาพด้วยสีเทียน การเป่าสี การปะติดภาพด้วยกระดาษสี เด็กต้องทำงานให้แยกเป็นชิ้นจึงขาดความต่อเนื่องของความสนใจต่อผลงานและความสมบูรณ์พร้อมที่แสดงออกของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการที่ตนชอบตามความคิดจินตนาการอย่างไม่เต็มที่นัก การวิจัยครั้งนี้เป็นการเติมเต็มด้านขีดความสามารถเพิ่มความสนใจกระตุ้นเร้าด้วยวิธีการ และวัสดุอุปกรณ์มากมายหลากหลายที่เด็กได้มีโอกาสค้นพบ ทดลอง สนุกสนานกับงานศิลปะอย่างเต็มที่ เป็นการที่เด็กนำเอาสิ่งที่รับรู้ในสภาพจริงของสิ่งแวดล้อมรอบตัวตัวเอง แล้วนำกลับมาแสดงออกแล้วถ่ายทอดสื่อความหมายที่พัฒนาตัวเอง อันสอดคล้อง กับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 49 - 52) กล่าวว่า การวาดภาพของเด็กเป็นการสะท้อนให้เห็นพัฒนาการหรือการเจริญเติบโตทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา การรับรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทางร่างกาย โดยเฉพาะการวาดภาพเป็นกิจกรรมที่เด็กได้แสดงออกถึงความสามารถในการใช้สายตาให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในส่วนที่ต้องใช้ทักษะในการควบคุมทิศทาง การเจริญเติบโตของร่างกายจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปการวาดจากชิ้นง่าย ๆ ไปสู่ชิ้นที่ซับซ้อนนั้นเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็ก ตลอดจนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ปฏิบัติทุกวัน เด็กมีความสนใจ สนุกสนาน นำตื่นเต้น และเป็นกิจกรรมที่เปี่ยมไปด้วยภาพ เส้น สี รูปทรง และกรอบแนวคิดของภาพ อันมีชีวิตชีวา ซึ่งเกิดจากความคิดจินตนาการจากตัวเด็กที่เรียนรู้ สร้างสรรค์ผลงาน และเป็นวิธีการเชื่อมโยงส่งเสริมเด็กปฐมวัยได้เพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และสิ่งแปลกใหม่ และพร้อมกับการพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่

2. เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระดับคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ แยกเป็นรายด้านของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีความแตกต่างของระดับคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะทั้งสี่ด้าน ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์ระดับการเปลี่ยนแปลงการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะแยกเป็นรายด้านในแต่ละช่วงสัปดาห์ พบว่า เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงการแสดงผลของพื้นฐานทั้งสี่ด้าน ในทางที่ระดับสูงขึ้นสอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวม กล่าวคือ

2.1 ด้านที่ 1 เส้น เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะเรื่องเส้นในแต่ละช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรมการเปลี่ยนแปลงระดับคะแนนเฉลี่ยเรื่องเส้น ในลักษณะค่อยๆ เพิ่มขึ้น ดังนี้ ก่อนจัดกิจกรรม คือ 0.87 ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 คือ 1.68, 2.04, 2.35, 2.26, 2.60, 2.82, 2.91 และ 3.00 ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่าการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะด้านที่ 1 เรื่องเส้น มีระดับการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นด้วยเพราะว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่จัดกับเด็กปฐมวัยมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กได้ศึกษาทดลอง สนุกสนาน และเรียนรู้ เข้าใจเรื่องเส้นได้ดีและรับรู้นำกลับมาแสดงออกในทางที่สื่อความหมายสร้างความเข้าใจในตนเอง และคนอื่น อีกทั้งเรื่องเส้นเป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคย พบเห็นอยู่ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เด็กรับรู้ซึมซับเชื่อมโยงสู่งานศิลปะที่ได้ใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ทางศิลปะ เกิดเส้นต่างๆ ตามความคิดและจินตนาการของเด็ก เส้นจึงนับเป็นด้านหนึ่งที่เด็กปฐมวัยสามารถแสดงออกได้ดี ตัวอย่าง ด.ญ.สุภัทตรา บอกผู้วิจัยว่า “หนูวาดเส้นหยัก ชิกแซก เป็นรูปต้นหญ้าคะ”

2.2 ด้านที่ 2 รูปทรง เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการแสดงผลของพื้นฐานด้านที่ 2 รูปทรง ในช่วงก่อนการจัดกิจกรรม และช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 6 เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้ 0.80,

1.51, 1.91, 2.04, 2.31, 2.88, 2.91 แต่ในสัปดาห์ที่ 7 คะแนนเฉลี่ยลดลง คือ 2.88 แล้วเพิ่มขึ้นในสัปดาห์ที่ 8 คือ 3.00 ในช่วงสัปดาห์ 7 นี้ มีบางส่วนของกิจกรรมที่ไม่ค่อยเอื้อต่อผลงานของเด็กที่สร้างสรรค์งานที่สื่อแสดงออกได้ดีเท่าที่ควร ครูเป็นผู้หนึ่งที่จะต้องเข้าใจและศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะเพื่อนำมาจัดกิจกรรมให้เกิดประโยชน์และเหมาะสม การแสดงออกพื้นฐานทางศิลปะเรื่องรูปทรงนี้ จากการวิเคราะห์ที่มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น รูปทรง คือ โครงสร้างทางรูปทรงของงานศิลปะที่เด็กปฐมวัยสร้างสรรค์ตามความรู้สึกนึกคิดจินตนาการ และเด็กปฐมวัยอยู่ในวัยที่กำลังพัฒนาทุกด้านไปพร้อมๆ กัน การใช้กล้ามเนื้อมือสร้างสรรค์งานศิลปะ จึงนับเป็นทางหนึ่งของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่จะช่วยพัฒนาเด็กตามขีดความสามารถ ตัวอย่างการแสดงออกทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้านรูปทรง ด.ญ.กรกาญจน์ บอกผู้วิจัยว่า “รูปโรงเรียนที่หนูวาดมีรูปสามเหลี่ยม และสี่เหลี่ยม ด้วยค่ะ”

2.3 ด้านที่ 3 สี เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะเรื่องสีในแต่ละช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นก่อนการจัดกิจกรรม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นดังนี้ ก่อนการจัดกิจกรรม คือ 1.33 ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 5 คือ 2.80, 2.91, 2.93, 2.97, 3.00 แต่ในช่วงสัปดาห์ที่ 6 ลดลงเป็น 2.97 แล้วเพิ่มเป็น 3.00 ในช่วงสัปดาห์ที่ 8 เป็นเพราะการดำเนินการจัดกิจกรรมมาได้ช่วงระยะเวลาหนึ่ง เด็กเริ่มคุ้นเคยและความสนใจในกิจกรรมน้อยลง ครูควรต้องกระตุ้นด้วยการนำกิจกรรมที่มีวิธีการเปลี่ยนแปลงใหม่วัสดุที่น่าสนใจมาให้กำลังใจแรงเสริม ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของเรื่องสีเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มสูงขึ้น ส่วนหนึ่งคือ สี เป็นสิ่งที่คุ้นเคยในตัวเองที่เด็กได้เรียนรู้ รับรู้ มีความคุ้นเคยพบเห็นอยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กจึงเป็นเรื่องที่เด็กรับรู้พร้อมกับเรียนรู้ นำมาแสดงออกลงในงานศิลปะเพื่อสื่อความหมายบอกเล่าเรื่องราวที่เด็กคิดจินตนาการได้ดี ตัวอย่างการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะด้านสี ด.ช.สุรัชย์ บอกผู้วิจัยถึงภาพต้นไม้ที่ไม่มีสีเขียว เขียวอ่อน และเขียวแก่อย่างถูกต้อง

2.4 ด้านที่ 4 กรอบแนวคิดของภาพ เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะเรื่อง กรอบแนวคิดของภาพในแต่ละช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้น ก่อนการจัดกิจกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงของสัปดาห์การทดลอง คะแนนเฉลี่ยเป็นดังนี้ ก่อนการจัดกิจกรรม คือ 0.93 ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 คือ 1.88, 2.51, 2.51, 2.51, 2.80, 2.93, 2.97 และ 3.00 ตามลำดับ มีช่วงเวลาสัปดาห์ที่ 2 ถึงสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง คงเป็นเพราะในด้านกรอบแนวคิดของภาพเป็นโครงสร้างทางศิลปะที่เด็กแสดงออกพร้อมทั้งสื่อความหมายจากภาพงานศิลปะที่เด็กสร้างสรรค์ขึ้น สื่อความคิดตามจินตนาการด้วยการบอกเล่า บรรยายถึงผลงานเป็นเรื่องอะไร มีอะไรบ้าง เด็กกำลังคิดอะไรอยู่ เป็นการเล่าได้ต่อเนื่องสอดคล้อง เป็นเรื่องราวนำสู่สื่อความหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่เด็กปฐมวัยควรได้รับการฝึกฝน เปิดโอกาสสนับสนุนให้เด็กปรับตัว การรู้จักคำศัพท์ใหม่ การใช้ภาษา นำมาผูกประโยคร้อยเรียงแล้วแสดงออกได้อย่างมั่นใจ ด้วยการสื่อความหมายให้เข้าใจได้ ตัวอย่าง ด.ญ.นงลักษณ์ ได้เล่าถึงผลงานศิลปะของตนเองเป็นเรื่องราวสอดคล้องดีกว่าช่วงสัปดาห์แรกที่พูดเป็นคำและประโยคสั้นๆ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมให้เด็กได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการส่งเสริมด้วยบทสนทนาเป็นสิ่งที่นำไปสู่กระบวนการรับรู้ทางศิลปะ และการแสดงออกของเด็ก สอดคล้องกับ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2532 : 3-4) ที่มีความเห็นสอดคล้องว่า การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับวัสดุ อุปกรณ์ ตัวครูและห้อง ครูคอยสนับสนุน อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำ กระตุ้นเด็กและสังเกตความสนใจของเด็กยอมรับความคิดเห็นและความสามารถของเด็ก ตลอดจนครูต้องจัดสภาพแวดล้อมในการช่วยให้เด็กระลึกถึงสิ่งที่กำลังเรียนรู้ และสอดคล้องกับที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้กล่าวว่า เมื่อการสร้างสรรค์ศิลปะกระตุ้นคุณภาพของ รูปร่าง, รูปทรง, มวล, ปริมาตร รวมทั้งพื้นผิวของสิ่งต่างๆ ตามวิถีทาง

ศิลปะ การกระตุ้นเช่นนี้นอกจากจะมีผลต่องานศิลปะอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังเชื่อมโยงไปถึงการรับรู้ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอีกด้วย การรับรู้สิ่งแวดล้อมจะไม่น่าเป็นไปอย่างเลื่อนลอย เพราะจะช่วยเด็กมองดูสิ่งแวดล้อมอย่างจดจ่อ สังเกต ประสิทธิภาพในการรับรู้เช่นนี้ ย่อมเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดทางหนึ่งในการเรียนรู้โลก เพราะความรู้ทั้งหลายย่อมมาจากสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ให้อิสระเด็กในการคิดและสนับสนุนจินตนาการเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากข้อค้นพบข้างต้น เมื่อเด็กร่วมกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สิ้นสุดแล้วผลงานของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 สังเกตเห็นถึงความแตกต่างของการแสดงออกของพื้นฐานในด้าน เส้น, รูปทรง, สี และกรอบแนวคิดของภาพ มีการเปลี่ยนแปลงที่เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาตนเองดีขึ้น เด็กปฐมวัยได้สร้างสรรค์งานศิลปะที่ปรากฏเป็นรูปธรรม สัญลักษณ์ที่เป็นเส้นต่างๆ รูปทรงต่างๆ ที่ประกอบเป็นภาพตามจินตนาการของตน และเด็กปฐมวัย ได้รู้จักสีที่ตนเองทา ระบายสี เพิ่มมากขึ้น และมีการแสดงออกเรื่องกรอบแนวคิดของภาพ คือ ด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดต่อผลงานตนเองในรูปของการพูด เล่าถึงผลงานตนเองได้คล่อง ต่อเนื่อง ดีขึ้นตามลำดับ สิ่งหนึ่งที่สำคัญเด็กปฐมวัยจะตื่นตื่นสนุกสนาน มีความสนใจว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่เพิ่มเข้ามาในแต่ละวันน่าสนใจ น่าค้นหา มีความพอใจจะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง พร้อมจะแสดงออก ผ่านงานศิลปะอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ แคนซ์ (Machodo.3 1995 : 347 : eiting Kana : 1982) ที่กล่าวว่า การวาดหรือการระบายสีนั้น ไม่ได้เป็นเพียงการสื่อความคิดของเด็กเพียงอย่างเดียว แต่ยังแสดงถึงความพยายามสนทนารสร้างสัญลักษณ์บางอย่างนั้นผู้ใหญ่อาจจะเข้าใจขณะที่บางอย่างนั้นเป็นตัวแทนที่อยู่ในโลกของเด็กมักจะพูดถึงงานและการสร้างเรื่องพร้อมกับรูปภาพ อีกทั้งการร่วมกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่เด็กปฐมวัยได้แสดงออกถึงพื้นฐานทางศิลปะอย่างอิสระได้สอดคล้องกับพัฒนาการความสนใจของเด็ก ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์มากขึ้นจากการที่ได้ถ่ายทอดความคิด จินตนาการลงในแผ่นงาน ได้แสดงออกทางศิลปะตามวัยอย่างเปลือยเปลือย ทำให้เด็กได้เพิ่มความรู้อ ความเข้าใจ ในการเชื่อมโยงความรู้สึกนึกคิดด้วยการพัฒนาการสื่อความหมายที่แสดงออกเป็นภาพศิลปะ พัฒนาภาษาสื่อให้ผู้อื่นเข้าใจตัวเด็กด้วยการเล่าถึงผลงานของตน ซึ่งสอดคล้องกับ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2542 : 32) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของ เด็กปฐมวัย ควรอยู่ที่ตัวเด็กเป็นผู้สร้างสรรค์ ความรู้ขึ้นด้วยตนเอง มิได้อยู่ที่ตัวครูเป็นผู้บอกถ่ายทอดไปยังตัวเด็ก จากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์นั้นทำให้เด็กได้พัฒนาตนเองโดยผ่านประสบการณ์ตรง ทั้งการได้พูดคุยกับเพื่อนและครูนับเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เด็กพัฒนาด้านการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กนั้นจะค่อยๆ พัฒนาขึ้นเมื่อเด็ก ตระหนักว่าสัญลักษณ์ การวาดภาพที่เขียนนั้น เกี่ยวข้องกับวัตถุหรือเหตุการณ์ ซึ่งคนอื่นสามารถเข้าใจได้ หลังจากนั้นเด็กๆ จะเริ่ม ชิมชัดจดจำสัญลักษณ์เฉพาะที่ผสมผสานในงานศิลปะสร้างสรรค์ขึ้นในลักษณะของพื้นฐานทางศิลปะเช่น เส้น, รูปทรง, สี ในภาพนั้น สื่อความหมายเชื่อมโยงจากภาพสู่ภาษาที่เด็กแสดงออกทางความคิด ตลอดจนกระบวนการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย แปลกใหม่ สร้างความสนใจ กระตุ้นให้เด็กได้สนุกสนานเป็นสิ่งเชื่อมโยงเด็กอยู่กับการทำงานศิลปะอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้เป็นผู้คอยดูแลและอำนวยความสะดวก สนับสนุน ให้กำลังใจยอมรับความสามารถของเด็กที่แสดงออกอย่างเต็มที่ กล่าวคำชมเชย สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เด็กเกิดความรู้สึกได้ผ่อนคลาย เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข กล่าวที่จะแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะจนสามารถพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะให้สูงขึ้นได้ในที่สุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวที่เด็กปฐมวัยได้รับการฝึกฝนในการใช้ประสาทสัมผัส และใช้ความคิดตามจินตนาการด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีอิสระ ซึ่งส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะสูงขึ้นตลอดช่วงเวลาของการทดลอง

ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยได้ ทั้งนี้จะให้ผู้ที่สนใจและนักการศึกษาปฐมวัยที่สนใจการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ ของเด็กปฐมวัยสามารถใช้วิธีการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ใช้เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ ของ เด็กปฐมวัยได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า เด็กมีการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะสูงขึ้น มาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กเพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพบรรยากาศและควมมีอิสระในการแสดงออกทางศิลปะ เด็กได้เกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์พบข้อสังเกตดังนี้

1.1 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ควรประกอบด้วยวิธีการสนุกสนานตื่นเต้น อุปกรณ์ หลากหลาย ทำท่าย อยากร่วมกิจกรรม และปลอดภัย

1.2 วัสดุอุปกรณ์ ควรเพิ่มสิ่งแปลกใหม่ สะดุดตา กระตุ้นความสนใจ เด็กปฐมวัยที่จะลงมือปฏิบัติด้วยความจดจ่อ และผ่อนคลาย

2. การจัดวางวัสดุ อุปกรณ์ ให้นำใช้ นำศึกษา สนใจ เหมาะสมกับวัยของเด็ก และการใช้งาน

3. การเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่าบรรยายถึง ผลงานตนเองเพื่อจะได้ทราบถึงกรอบความคิดของเด็กที่สื่อแสดงถึงผลงานศิลปะของตนเอง และเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดจินตนาการ และภาษาของเด็กด้วย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ควรวางพื้นฐานกับเด็กปฐมวัยด้านการใช้สี ใช้อุปกรณ์ต่างๆ ให้ถูกวิธีและปลอดภัย ตลอดจนเด็กปฐมวัยควรรู้จักคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะง่าย ๆ เพื่อเด็กจะได้เข้าใจและใช้สื่อความหมายได้ถูกต้อง

2. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ควรมีการบูรณาการในชั้นงานเดียวกันคือ เด็กจะสามารถทำกิจกรรมศิลปะด้วยวิธีการต่างๆ ในแผนเดียวกันได้ตามจินตนาการของเด็กเอง เช่น การเป่าสี เพิ่มเติมด้วยวาดภาพด้วยสีเทียน หรืออาจจะเพิ่มด้วยปะติด เพื่อเด็กจะมีทางเลือกที่หลากหลายและสนุกสนานมีความสุขในการทำกิจกรรมพร้อมกับพัฒนาตัวเองด้วย

3. อุปกรณ์ในงานศิลปะนั้น ควรจัดอย่างหลากหลายไม่ซ้ำซาก วิธีการควรแปลกใหม่ นำตื่นเต้น การนำเสนอควรจัดให้นำใช้ นำสนใจ วัสดุควรใช้ในท้องถิ่น นำมาจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเด็ก จากวัสดุเหลือใช้ ปลูกฝังการประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีคุณค่า

4. ควรมีการนำเสนอผลงานตนเอง เช่นการจัดนิทรรศการผลงานเด็กด้วยตัวเด็กเอง เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบ การภูมิใจในตนเอง เป็นการปูพื้นฐานยอมรับคนอื่นในสังคมเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในอดีต และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แนวใหม่ในอนาคต เป็นอย่างไร
2. ควรมีการศึกษากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีผลต่อการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐาน ในกลุ่มเด็กที่มีสภาพแวดล้อมต่างกัน
3. ควรมีการศึกษาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย ในกลุ่มอายุที่แตกต่างด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
4. ควรศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แนวบูรณาการกับแนวปกติ ที่มีผลต่อการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ ในเด็กปฐมวัย
5. ควรจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น สีจากวัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติ อุปกรณ์จากวัสดุเหลือใช้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2537). การศึกษาผลการทดลองใช้แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาล พ.ศ.2536. กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว. .
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2544,ตุลาคม). “บทบาทของศึกษานิเทศก์ด้านการศึกษา” วารสารการศึกษาปฐมวัย. 5(1):54
- จรรยา ทองถาม. (2530). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ. .
- ชนกพร ธีระกุล. (2541). ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเน้นกระบวนการ. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล. (2533). พัฒนาเด็กด้วยศิลปะ. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.
- ชะลูด นิ่มเสมอ. (2531). องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร. (2537). “วิธีการวัดและประเมินพัฒนาการและความพร้อมทางด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัย.” ในเอกสารการสอนชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา. หน่วยที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทวีเดช จีวบาง. (2537). ความคิดสร้างสรรค์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ทิตนา แคมมณีนและคณะ. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2526). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2544). การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ : บริษัททอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- _____. (2545). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การวัดประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2541). แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประดิพันธ์ อุปรมัย. (2526). “หน่วยที่ 6 การพัฒนาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย” เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรม การสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเทิน มหพันธ์. (2531) ศิลปะในโรงเรียนประถม. กรุงเทพฯ:โอเดียนสโตร์.
- ฝ่ายวิชาการอนุบาลรักลูก. (2543). “รับรู้ทุกอย่างทางตา” นิตยสารรักลูก . กรุงเทพฯ: บริษัทแปลนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- พนิดา ซาดยาภา. (2544). กระบวนการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยโดยการสร้างเรื่องราวในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรราวพรรณ เหลืองสุวรรณ. (2531). ปฐมวัย : กิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อฝึกทักษะพัฒนาการและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. .

- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2531). *มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2533). *สามมิติ : ทักษะทางศิลปะศึกษา*. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ภรณ์ี คุรุรัตน์. (2540). “เด็กปฐมวัยในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง” *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 1(1): 44.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2530). *การประกวดภาพศิลปะเด็กไทย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2532). *เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีความรู้และศิลปะศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2535). “สื่อผสม” *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในนามมงคลเฉลิมพระชนพรรษา 5 รอบ*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2542). *ศิลปะศึกษา : ความเป็นมา ปรัชญาหลักการ วิทยาการด้านหลักสูตรทฤษฎีการเรียนการสอนและค้นคว้าวิจัย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2543). *การเรียนการสอนและประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพและศิลป์วิจารณ์*. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์.
- _____. (2543). *แนวโน้มนิยมศิลปะร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานพ ถนอมศรี. (2534) *หนังสือชุดลูกกรัก*. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2537). *กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2542). *ดนตรีและกิจกรรมเข้าจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : เอ.พี กราฟฟิคดีไซน์.
- _____. (2542) *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาระบบการพิมพ์.
- วราภรณ์ รักรัตน์. (2530). *การศึกษาท่อนวัยเรียน*. เอกสารประกอบการสอน ก.ร.311. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2529). *สรุปการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการศิลปะเด็ก*. กรุงเทพฯ : อรินทร์การพิมพ์.
- วินัย โสมดี. (2539). “ทัศนศิลป์.” *สารานุกรมศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2532). *ศิลปกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.
- _____. (2532). *ทัศนศิลป์ศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.
- _____. (2535). “การแสดงออกในกิจกรรมศิลปะระดับปฐมวัย” ในเอกสารชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 12. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2539). *ศิลปะศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ศิริลักษณ์ ศรีกมล. (2537). *แนวการจัดกิจกรรมและสื่อการสอนที่พัฒนาการเรียนรู้ด้านศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยในปฐมวัยศึกษา : กิจกรรมสื่อการสอนเพื่อฝึกทักษะและพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวนศรี ศรีแพงพงษ์. (2538). *สุนทรียะทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์. 134.
- สัตยา สายเชื้อ. (2540). *กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2540). *กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). *คู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์
 ครูสภาลาดพร้าว.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2543,มกราคม). “ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางบ้านกับความสามารถด้าน
 สติปัญญาของเด็กอายุ 4-7 ปี” *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 4(1) : 74..
- _____. (2544). “เด็ดดอกไม้ฉันนั้น กระเทียมถึงดวงดาว การปลูกฝังเด็กปฐมวัยรักสิ่งแวดล้อม” หนังสือ
วันสมเด็จพระเทพรัตนสุทาสยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชาติ เถาทอง. (2536). *หลักการทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : น้าอักษรการพิมพ์.
- สุชาติ สุทธิ. (2536). *การเรียนรู้การเห็น:พื้นฐานการวิจารณ์ทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- เสาวนีย์ บุญยะฤทธิ์. (2539). *ผลของการสอนโดยวิธีการสังเกตที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะของเด็กอายุ
 4 ถึง 6 ปี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวลักษณ์ อนุดิษฐ์. (2542) *การพัฒนาโปรแกรมศิลปะศึกษาเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางศิลปะสำหรับเด็ก
 อนุบาล*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2535). *ปฐมวัยศึกษา : หลักสูตรและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- อารี สุทธิพันธ์. (2528). *ศิลป์นิยม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : กระดาษสา.
- อำนาจ เย็นสบาย. (2520). *สุนทรียภาพ*. กรุงเทพฯ. ม.ป.พ.
- อุบล ตูจินดา. (2532). *หลักและวิธีสอนศิลปะ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- เฮเลน กิตติพรพิมล. (2521). *ผลของการเรียนในโรงเรียนที่มีผลต่อการรับรู้ความลึกของภาพ 2 มิติของเด็ก
 อายุ 5 และ 6 ปี*. วิทยานิพนธ์ กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- Andrw Meltzoff. (1999). *A Conversation with Andrew*. In *Educational Leadership*. V.58 P.8-13
- Arther F. Jone. (1992). *What is Art*. *United State*: Harper Callins Publishers. Inc.
- Barnett , Susan I.and Johnson Gary. (1996,March). “*Further Evidence on the Relationship Between
 Participation in Nutrition Education Peogram and Change in Dietary Behavior*” *Journal of
 Family and Consumer Sciences*. 55(1):31.
- Jill Englebright. (1999. October). *Art in Early Childhood: Curriculum Connection*. (Online).
 Available: Earlychildhood. Com. Articles.
- Machado, Jane M. (1995). *Early Childhood Eypreienes in Languge Art Emerying Literacy*. New York :
 Delmar Puldishers.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้กฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะ
- แบบบันทึกการให้คะแนนการแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะ

คู่มือการใช้กฎเกณฑ์การให้คะแนนการพัฒนาศิลปะการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะ

คำชี้แจง

1. ความสามารถสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยด้วยองค์ประกอบทางศิลปะที่แสดงออกในผลงานศิลปะ ที่นำมาประเมินให้คะแนน 0-3 แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- 1.1 เส้น
- 1.2 รูปทรง
- 1.3 สี
- 1.4 กรอบแนวคิดของภาพ

2. กฎเกณฑ์การให้คะแนนผลงานศิลปะนำมาประเมินความสามารถสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยขององค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อวัดการพัฒนาศิลปะการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะ โดยการเก็บชิ้นงานของเด็กที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ก่อนการทดลอง

การให้คะแนน

ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินผลงานศิลปะของเด็กโดยใช้กฎเกณฑ์การให้คะแนนงานศิลปะด้วยตนเอง โดยการทำดังนี้ เมื่อนำชิ้นงานของเด็กมาประเมินตามกฎเกณฑ์การให้คะแนนการพัฒนาศิลปะการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ถ้าพบว่าผลงานศิลปะของเด็กอยู่ในระดับใด ผู้วิจัยจะเขียนคะแนนลงในชิ้นงาน

คำอธิบายการให้คะแนนการพัฒนาศิลปะการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะ มีดังนี้

กฎเกณฑ์การให้คะแนนการพัฒนาศิลปะการแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะ

การแสดงผลงานของพื้นฐานทางศิลปะด้วยองค์ประกอบทางศิลปะ	ระดับคะแนน
1. เส้น	
1.1 เขียนเส้นต่างๆ และบอกลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันได้ 4 ที่ขึ้นไปด้วยตนเอง	3
1.2 เขียนเส้นต่างๆ และบอกลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันได้ 2-3 ที่ขึ้นไปด้วยตนเอง	2
1.3 เขียนเส้นต่างๆ และบอกลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันได้ 1 ที่ขึ้นไป หรือตอบได้มากกว่า โดยครูชี้แนะ	1
1.4 เขียนเส้นต่างๆ ได้ แต่ไม่สามารถบอกลักษณะของเส้นได้	0
2. รูปทรง	
2.1 เขียนรูปทรงต่างๆ และบอกลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันได้ 4 ที่ขึ้นไป ด้วยตนเอง	3
2.2 เขียนรูปทรงต่างๆ และบอกลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันได้ 2-3 ที่ขึ้นไป ด้วยตนเอง	2
2.3 เขียนรูปทรงต่างๆ และบอกลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันได้ 1 ที่ขึ้นไป หรือตอบได้มากกว่า โดยครูชี้แนะ	1
2.4 เขียนรูปทรงต่างๆ ได้ แต่ไม่สามารถบอกลักษณะของรูปทรงได้	0

การแสดงผลของพื้นฐานทางศิลปะด้วยองค์ประกอบทางศิลปะ	ระดับคะแนน
3. สี	
3.1 สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ 4 สีขึ้นไป ด้วยตนเอง	3
3.2 สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ 2-3 สีขึ้นไป ด้วยตนเอง	2
3.3 สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ 1 สีขึ้นไป หรือมากกว่าโดยครูชี้แนะ	1
3.4 ไม่สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้	0
4. กรอบแนวคิดของภาพ	
4.1 สามารถบอกชื่อเรื่อง และเล่าเรื่องเป็นประโยคได้สอดคล้องและต่อเนื่องที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร	3
4.2 สามารถบอกชื่อเรื่อง และเล่าเรื่องเป็นประโยคได้ 3-4 ประโยค ที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร	2
4.3 สามารถบอกชื่อเรื่อง พูดเป็นประโยคได้ 1-2 ประโยคที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร	1
4.4 ไม่สามารถบอกชื่อเรื่อง และไม่สามารถสื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร	0

แบบบันทึกคะแนนงานศิลปะสร้างสรรค์ของนักเรียน

เด็กชาย/เด็กหญิง.....ชั้นอนุบาล.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....ปี เลขที่.....

ผู้ตรวจให้คะแนนงานศิลปะสร้างสรรค์.....

การพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3
<p>1. เส้น</p> <p>1.1 เขียนเส้นต่างๆ และบอกลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันได้ 4 ที่ขึ้นไป ด้วยตนเอง</p> <p>1.2 เขียนเส้นต่างๆ และบอกลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันได้ 2-3 ที่ขึ้นไป ด้วยตนเอง</p> <p>1.3 เขียนเส้นต่างๆ และบอกลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันได้ 1 ที่ขึ้นไป หรือตอบได้มากกว่า โดยครูชี้หน้า</p> <p>1.4 เขียนเส้นต่างๆ ได้ แต่ไม่สามารถบอกลักษณะของเส้นได้</p>			
<p>2. รูปทรง</p> <p>2.1 เขียนรูปทรงต่างๆ และบอกลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันได้ 4 ที่ขึ้นไป ด้วยตนเอง</p> <p>2.2 เขียนรูปทรงต่างๆ และบอกลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันได้ 2-3 ที่ขึ้นไป ด้วยตนเอง</p> <p>2.3 เขียนรูปทรงต่างๆ และบอกลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันได้ 1 ที่ขึ้นไป หรือตอบได้มากกว่า โดยครูชี้หน้า</p> <p>2.4 เขียนรูปทรงต่างๆ ได้ แต่ไม่สามารถบอกลักษณะของรูปทรงได้</p>			
<p>3. สี</p> <p>3.1 สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ 4 สีขึ้นไป ด้วยตนเอง</p> <p>3.2 สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ 2-3 สีขึ้นไป ด้วยตนเอง</p> <p>3.3 สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ 1 สีขึ้นไป หรือมากกว่าโดยครูชี้หน้า</p> <p>3.4 ไม่สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้</p>			
<p>4. กรอบแนวคิดของภาพ</p> <p>4.1 สามารถบอกชื่อเรื่อง และเล่าเรื่องเป็นประโยคได้สอดคล้องและต่อเนื่องที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร</p> <p>4.2 สามารถบอกชื่อเรื่อง และเล่าเรื่องเป็นประโยคได้ 3-4 ประโยค ที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร</p> <p>4.3 สามารถบอกชื่อเรื่อง พูดเป็นประโยคได้ 1-2 ประโยคที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร</p> <p>4.4 ไม่สามารถบอกชื่อเรื่อง และไม่สามารถสื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร</p>			

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
- ตารางชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
- แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมและการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นกิจกรรมศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการทางศิลปะอย่างกว้างขวางโดยอิสระ ตามความคิดจินตนาการตามความสามารถของเด็กแต่ละคน ในแนวทางของศิลปะสร้างสรรค์ คือ เด็กสามารถเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป เพื่อสร้างสรรค์ผสมผสานเป็นผลงานชิ้นเดียวกัน เช่น ผลงาน 1 ชิ้น เด็กอาจเลือกใช้ทั้งสีน้ำ และสีเทียน และใช้การปะติดวัสดุเหลือใช้ผสมผสานเป็นผลงานที่เด็กพอใจและสนุกสนาน กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ จึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยที่อยู่ในช่วงการรับรู้ และแสดงออกสื่อสารสะท้อนความรู้สึกรู้จักคิดเพื่อจะเรียนรู้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก ด้วยรูปร่างรูปทรงต่างๆ มีสภาพที่เป็นนามธรรมหรือรับรู้ไม่กระจ่างชัดเจน เมื่อเด็กมีการสร้างสรรคงานศิลปะจะเป็นสื่อกระตุ้นศิลปะของรูปร่างรูปทรง สีสวมทั้งพื้นผิวต่างๆ ตามวิถีทางของศิลปะ ซึ่งจะมีผลต่องานศิลปะของเด็กโดยต่อเนื่องและยังส่งเสริมให้เด็กมองดูสิ่งแวดล้อมต่างๆ อย่างพิจารณาอย่างจดจ่อ เกิดการสังเกตในรายละเอียดมากขึ้นตามความสามารถของแต่ละคน อันคุณค่าและประสิทธิภาพในการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ คือ แนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมเด็กไปสู่การเรียนรู้โลกที่เป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เพื่อเป็นพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาและพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

เนื้อหา

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

หลักการจัดกิจกรรม

1. จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที
2. จัดกิจกรรมศิลปะวันละ 4 กิจกรรม โดยแนะนำ สื่อวัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมใหม่วันละ 1 กิจกรรม รวมกับกิจกรรมที่แนะนำแล้ว 3 กิจกรรม
3. ให้เด็กทำงานศิลปะอย่างอิสระจากวัสดุ อุปกรณ์ที่ครูจัดให้ มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ครูมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้กำลังใจให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรม เพื่อเด็กจะได้แสดงออกทางผลงานศิลปะสร้างสรรค์อย่างเต็มความสามารถ
4. ระยะเวลาในการดำเนินการ
  - สัปดาห์ที่ 1 สร้างความคุ้นเคย เก็บข้อมูลพื้นฐาน และฝึกการเก็บชิ้นงานที่ทดลองมาตรวจให้คะแนน การพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
  - สัปดาห์ที่ 2 – 8 ดำเนินการทดลองในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เก็บชิ้นงานทุกวันที่ทดลองมาตรวจให้คะแนนการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บทบาทเด็ก

1. เด็กร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อ สิ่งแวดล้อมต่างๆ แสดงความคิดเห็นโดยการแสดงออกทางการพูดถึงรายละเอียดต่างๆ ที่เชื่อมโยงเป็นส่วนประกอบของงานศิลปะ
2. เด็กสำรวจสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และทำงานศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุและวิธีการต่างๆ ตามความต้องการ

3. เด็กๆ เล่าถึงผลงานของตน เพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่เด็กสื่อออกมาเป็นงานศิลปะ

บทบาทครู

1. ร่วมสนทนากับเด็กถึงสื่อ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีเกี่ยวกับองค์ประกอบของศิลปะเชื่อมโยงสู่ความรู้ความเข้าใจในศิลปะที่อยู่ใกล้และไกลตัวเด็ก เปิดโอกาส และกระตุ้นเด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
2. แนะนำ สื่อ อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และให้โอกาสเด็กร่วมกันสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้วัสดุอุปกรณ์
3. ให้แรงเสริมในทางบวกขณะที่เด็กทำงาน และอำนวยความสะดวกต่างๆ
4. จัดบันทึกคำบอกเล่าของเด็กลงในผลงานศิลปะของเด็ก

รูปแบบแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

เนื้อหา

ศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง ศิลปะที่เกิดจากการผสมผสานการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการต่างๆ ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไปของเด็กในการสร้างผลงานผลงานชิ้นเดียวกัน ตามจินตนาการและความคิดอย่างอิสระ

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยกิจกรรมตามความเหมาะสม โดยเลือกจากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งดังต่อไปนี้ เช่น การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง หรือปริศนาคำทาย การเล่านิทาน ฯลฯ และการร่วมสนทนาถึงสื่อ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ไปหาสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็กจากการเห็น การสังเกต และการสัมผัส เพื่อนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจ ถึงพื้นฐานทางองค์ประกอบศิลปะซึ่งเป็นส่วนประกอบเบื้องต้นของศิลปะ ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และกรอบแนวคิดของภาพ และจากการร่วมกิจกรรมของเด็ก เช่น การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการทดลองผสมสีของเด็ก การจัดกิจกรรมที่เด็กสัมผัสพื้นผิวต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของกิจกรรมที่มุ่งเน้นพัฒนาการรับรู้ และแสดงออกจากการที่เด็กลงมือทำกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะสร้างสรรค์ ที่เป็นประสบการณ์ตรงที่ได้รับจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ในกิจกรรมศิลปะเด็กจะปฏิบัติด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นการสำรวจ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และสร้างผลงานศิลปะของเด็กโดยประยุกต์จากความรู้ ความเข้าใจ ความคิดจินตนาการ ได้ลงมือปฏิบัติและค้นพบด้วยตัวเองจากการใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ทางศิลปะ อย่างอิสระตามความคิดจินตนาการตามที่เด็กต้องการ

3. เด็กแต่ละคนนำเสนอผลงานตนเอง และร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานศิลปะจากกิจกรรมการพูดคุย ถามตอบ การแสดงความคิดเห็น เป็นการเรียนรู้จากเพื่อนๆ และจากครู

4. ขึ้นสรุป เด็กๆ เล่าถึงผลงานของตน พร้อมกับครูจัดบันทึกคำพูดเด็กลงในผลงานศิลปะของเด็ก

การประเมินผล

ตรวจชิ้นงานศิลปะของเด็กที่เก็บมาทุกวันที่ทดลอง โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ตารางชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ดังนี้

สัปดาห์	วัน	รายการศิลปะที่ใช้จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
1	อังคาร	- พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ + วาดภาพด้วยสีเทียน + วาดภาพด้วยสีน้ำ
	พุธ	- ปะติดด้วยกระดาษสี + พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ + วาดภาพด้วยสีเทียน + วาดภาพด้วยสีน้ำ
	พฤหัสบดี	- ขูดสีจากใบไม้ + ปะติดด้วยกระดาษสี + พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ + วาดภาพด้วยสีเทียน
2	อังคาร	- เป่าสี + ขูดสีจากใบไม้ + ปะติดด้วยกระดาษสี + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	- พิมพ์ด้วยหวี (ของใช้) + เป่าสี + ปะติดด้วยกระดาษสี + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	- ปะติดด้วยเศษผ้า + พิมพ์ภาพด้วยหวี (ของใช้) + เป่าสี + วาดภาพด้วยสีเทียน
3	อังคาร	- ระบายสีด้วยลูกกลิ้ง + ปะติดด้วยเศษผ้า + พิมพ์ภาพด้วยหวี (ของใช้) + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	- หยอดสี + ระบายสีด้วยลูกกลิ้ง + ปะติดด้วยเศษผ้า + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	- ปะติดด้วยเมล็ดพืช + หยอดสี + ระบายสีด้วยลูกกลิ้ง + วาดภาพด้วยสีเทียน
4	อังคาร	- พิมพ์ภาพด้วยฟองน้ำ + ปะติดด้วยเมล็ดพืช + หยอดสี + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	- ระบายสีด้วยแปรงสีฟัน + พิมพ์ภาพด้วยฟองน้ำ + ปะติดด้วยเมล็ดพืช + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	- พับสี + ระบายสีด้วยแปรงสีฟัน + พิมพ์ภาพด้วยฟองน้ำ + วาดภาพด้วยสีเทียน
5	อังคาร	- วาดภาพด้วยขมิ้น + พับสี + ระบายสีด้วยแปรงสีฟัน + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	- วาดภาพด้วยฟูกันผ้า + วาดภาพด้วยขมิ้น + พับสี + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	- ปะติดด้วยมกกะโรนี + วาดภาพด้วยฟูกันผ้า + วาดภาพด้วยขมิ้น + วาดภาพด้วยสีเทียน
6	อังคาร	- พิมพ์ภาพด้วยผลไม้ + ปะติดด้วยมกกะโรนี + วาดภาพด้วยฟูกันผ้า + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	- กลิ้งลูกแก้ว + พิมพ์ภาพด้วยผลไม้ + ปะติดด้วยมกกะโรนี + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	- ระบายสีด้วยเชือก + กลิ้งลูกแก้ว + พิมพ์ภาพด้วยผลไม้ + วาดภาพด้วยสีเทียน
7	อังคาร	- ปะติดด้วยรูปภาพในนิตยสาร + ระบายสีด้วยเชือก + กลิ้งลูกแก้ว + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	- เป่าฟองสบู่ + ปะติดด้วยรูปภาพในนิตยสาร + ระบายสีด้วยเชือก + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	- พิมพ์ภาพด้วยรถของเล่น + เป่าฟองสบู่ + ปะติดด้วยรูปภาพในนิตยสาร + วาดภาพด้วยสีเทียน
8	อังคาร	- ปะติดด้วยวัสดุเหลือใช้ + พิมพ์ภาพด้วยรถของเล่น + เป่าฟองสบู่ + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	- วาดภาพด้วยพืช + ปะติดด้วยวัสดุเหลือใช้ + พิมพ์ภาพด้วยรถของเล่น + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	- พิมพ์ภาพด้วยผัก + วาดภาพด้วยพืช + ปะติดด้วยวัสดุเหลือใช้ + วาดภาพด้วยสีเทียน

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

สัปดาห์ที่ 1 วันอังคาร (เวลา 50 นาที)

ศิลปะสร้างสรรค์ (พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ + วาดภาพด้วยสีเทียน + วาดภาพด้วยสีน้ำ)

จุดมุ่งหมาย

1. เด็กสามารถสนทนาและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อ สิ่งแวดล้อมที่เป็นส่วนประกอบทางศิลปะในด้าน เส้น รูปทรง สี กรอบแนวคิดของภาพ
2. เด็กสามารถสร้างงานศิลปะจากสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และอธิบายถึงงานของตนเอง และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานของผู้อื่น
3. เด็กสามารถบอกความต้องการในการที่จะทำกิจกรรมศิลปะด้วยสีน้ำ สีเทียน พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์
4. เด็กสามารถช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เข้าที่

เนื้อหา

ศิลปะสร้างสรรค์ เป็นการทำกิจกรรมพิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ การวาดภาพด้วยสีน้ำ วาดภาพด้วยสีเทียน ผสมผสานกันในผลงานชิ้นเดียวกันตามความคิดและจินตนาการของเด็กอย่างอิสระ

การดำเนินการจัดกิจกรรม

1. เด็กและครูร้องเพลงตาดูหูฟัง โดยขออาสาสมัครออกมาเป็นผู้นำในการแสดงท่าทางประกอบเพลง ทั้งเพื่อนและครูร่วมกันทำท่าทางแล้วสนทนาซักถาม
  - เพลงกล่าวถึงอวัยวะอะไรบ้าง นอกจากที่เพลงกล่าวถึง เด็กรู้จักอวัยวะอะไรอีกบ้าง
  - เด็กๆ คิดว่าส่วนใดของร่างกายเรามีรูปร่างกลม มีลักษณะนุ่มนิ่ม แข็ง เป็นเส้นตรง ฯลฯ
 เด็กๆ จับคู่สำรวจอวัยวะต่างๆ ของเพื่อน เปรียบเทียบลักษณะของรูปร่าง สี การสัมผัส แล้วเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ร่วมสนทนาเปรียบเทียบเชื่อมโยงสร้างความเข้าใจ เช่น ตาของเด็กมีสีอะไรบ้าง ผมมีลักษณะเป็นอย่างไร เป็นต้น เปิดโอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
2. ครูแนะนำวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่สามารถนำกิจกรรมพิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ กิจกรรมวาดภาพด้วยสีน้ำ กิจกรรมวาดภาพด้วยสีเทียน ด้วยการผสมผสานเป็นงานชิ้นเดียวกันได้ตามความคิดและจินตนาการของเด็กเอง
3. สร้างข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติตนในการทำกิจกรรม
4. เด็กๆ สำรวจวัสดุ อุปกรณ์ และลงมือปฏิบัติงานศิลปะตามความสนใจโดยอิสระ
5. หมดเวลา เด็กช่วยกันเก็บวัสดุ อุปกรณ์ให้เรียบร้อย
6. สรุป เด็กนำเสนอและเล่าถึงผลงานตนเองหน้าชั้นที่ละคน เปิดโอกาสให้เพื่อนได้ร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็น มีการถามและการตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับผลงานศิลปะพร้อมกับครูจัดบันทึก

สื่อการจัดกิจกรรม

1. เพลงตาดูหูฟัง
2. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
3. สีเทียน สีน้ำ กระดาษหนังสือพิมพ์ ฟู่กัน

การประเมินผล

ประเมินผลจากชิ้นงานของเด็ก โดยใช้กฎเกณฑ์การให้คะแนนการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

ภาคผนวก

เพลงตาดูหูฟัง

ตาฉันมีไว้ดู หูฉันมีไว้ฟัง คุณครูท่านสอนท่านสั่ง ต้องตั้งใจฟัง ต้องตั้งใจดู

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

สัปดาห์ที่ 1 วันพุธ (เวลา 50 นาที)

ศิลปะสร้างสรรค์ (ปะติดด้วยกระดาษสี + พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ + วาดภาพด้วยสีเทียน + วาดภาพด้วยสีน้ำ)

จุดมุ่งหมาย

1. เด็กสามารถสนทนาและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อ สิ่งแวดล้อมที่เป็นส่วนประกอบทางศิลปะในด้าน เส้น รูปทรง สี กรอบแนวคิดของภาพ
2. เด็กสามารถสร้างงานศิลปะจากสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และอธิบายถึงงานของตนเอง และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของผู้อื่น
3. เด็กสามารถบอกความต้องการในการที่จะทำกิจกรรมศิลปะด้วยสีน้ำ กระดาษสี พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ สีเทียน
4. เด็กสามารถช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เข้าที่

เนื้อหา

ศิลปะสร้างสรรค์ เป็นการทำกิจกรรมปะติดด้วยกระดาษสี พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ การวาดภาพด้วยสีน้ำ วาดภาพด้วยสีเทียน ผสมผสานกันในผลงานชิ้นเดียวกันตามความคิดและจินตนาการอย่างของเด็กอย่างอิสระ

การดำเนินการจัดกิจกรรม

1. เด็กและครูร้องเพลง แดงโม ขออาสาสมัครออกมาเป็นผู้นำแสดงทาทงประกอบเพลง โดยมีเพื่อนและครูร่วมทำท่าทางแล้วสนทนาซักถาม
  - ผลไม้แดงโมเกิดมาได้อย่างไร
  - แดงโม มีลักษณะของผลเป็นอย่างไร มีผลไม้ชนิดใด ลักษณะคล้ายแดงโมบ้าง
  - เปลือก เนื้อด้านใน เมล็ดของแดงโมมีสีอะไรบ้าง
  - แดงโมมีรสชาติเป็นอย่างไร

เด็ก ๆ เลือกหยิบสื่อที่เป็นของเล่น หรือของใช้ในมุมต่างๆ ที่เด็กสนใจ นำเข้าสู่หัวข้อสนทนาเปรียบเทียบ สร้างความเข้าใจ เช่น เด็กได้อะไรมาบ้าง มีรูปร่างรูปทรงเป็นอย่างไร มีสีอะไรบ้าง เป็นต้น เปิดโอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
2. ครูแนะนำวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ และวิธีการที่ใช้ในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่สามารถนำกิจกรรมการปะติดด้วยกระดาษสี พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ การวาดภาพด้วยสีน้ำ การวาดภาพด้วยสีเทียน ด้วยการผสมผสานเป็นงานชิ้นเดียวกันได้ตามความคิดและจินตนาการของเด็กเอง
3. สร้างข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติตนในการกิจกรรม
4. เด็ก ๆ สักราววัสดุ อุปกรณ์ และลงมือปฏิบัติงานศิลปะตามความสนใจโดยอิสระ
5. หมดเวลา เด็กช่วยกันเก็บวัสดุ อุปกรณ์ให้เรียบร้อย
6. สรุป เด็กนำเสนอและเล่าถึงผลงานตนเองหน้าชั้นที่ละคน เปิดโอกาสให้เพื่อนได้ร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็น มีการถามและการตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับผลงานศิลปะพร้อมกับครูจัดบันทึก

สื่อการจัดกิจกรรม

1. เพลงแตงโม
2. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
3. สีเทียน สีน้ำ
4. กระดาษสีต่างๆ กระดาษหนังสือพิมพ์
5. พู่กัน กาว

การประเมินผล

ประเมินผลจากชิ้นงานของเด็ก โดยใช้กฎเกณฑ์การให้คะแนนการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

ภาคผนวก

เพลงแตงโม

แตงโมผลใหญ่ๆ เกิดขึ้นได้จากเม็ดแตงเล็กๆ จำไว้นะพวกเด็กๆ เม็ดแตงเล็กๆ กลายเป็นแตงผลใหญ่

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

สัปดาห์ที่ 1 วันพฤหัสบดี (เวลา 50 นาที)

ศิลปะสร้างสรรค์ (ชุดสีจากใบไม้ + ปะติดด้วยกระดาษสี + พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ + วาดภาพด้วยสีเทียน)

จุดมุ่งหมาย

1. เด็กสามารถสนทนาและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อ สิ่งแวดล้อมที่เป็นส่วนประกอบทางศิลปะในด้าน เส้น รูปทรง สี กรอบแนวคิดของภาพ
2. เด็กสามารถสร้างงานศิลปะจากสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และอธิบายถึงงานของตนเอง และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานผู้อื่น
3. เด็กสามารถบอกความต้องการในการที่จะทำกิจกรรมศิลปะด้วยการชุดสีจากใบไม้ ปะติดด้วยกระดาษสี พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ และวาดภาพด้วยสีเทียน

เนื้อหา

ศิลปะสร้างสรรค์ เป็นการทำกิจกรรมชุดสีจากใบไม้ ปะติดด้วยกระดาษสี พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ และวาดภาพด้วยสีเทียน ผสมผสานกันในผลงานชิ้นเดียวกัน ตามความคิด และจินตนาการของเด็กอย่างอิสระ

การดำเนินการจัดกิจกรรม

1. เด็กทายปริศนาคำทาย “อะไรเอ๋ย ต้นเท่าขาใบวาเดียว” (ต้นกล้วย) แล้วสนทนาซักถาม
  - ต้นอะไรบ้างมีสีคล้ายต้นกล้วย
  - ใบของต้นกล้วย มีรูปทรงอย่างไร
  - ลำต้นของต้นกล้วยมีลักษณะเป็นอย่างไร

เด็ก ๆ ออกไปทัศนศึกษานอกห้องเรียน สังเกตใบของต้นไม้แต่ละต้น เลือกเก็บใบไม้ที่ร่วงหล่นเองตามธรรมชาติ คนละ 1 ใบ นำเข้าสู่การสนทนาถึงรูปร่าง ลักษณะ สี พื้นผิวของใบไม้ เส้นที่มีในใบไม้ เปรียบเทียบสร้างความรู้ ความเข้าใจ เปิดโอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
2. ครูแนะนำวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ และวิธีการที่ใช้ในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่สามารถนำกิจกรรมการปะติดด้วยกระดาษสี พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ การวาดภาพด้วยสีน้ำ การวาดภาพด้วยสีเทียน ด้วยการผสมผสานเป็นงานชิ้นเดียวกันได้ตามความคิดและจินตนาการของเด็กเอง
3. สร้างข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติตนในการกิจกรรม
4. เด็ก ๆ สำรวจวัสดุ อุปกรณ์ และลงมือปฏิบัติงานศิลปะตามความสนใจโดยอิสระ
5. หมดเวลา เด็กช่วยกันเก็บวัสดุ อุปกรณ์ให้เรียบร้อย
6. สรุป เด็กนำเสนอและเล่าถึงผลงานตนเองหน้าชั้นที่ละคน เปิดโอกาสให้เพื่อนได้ร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็น มีการถามและการตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับผลงานศิลปะพร้อมกับครูจุดบันทึก

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ปริศนาคำทาย
2. ภาพต้นกล้วย ใบตอง (ของจริง)
3. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
4. ใบไม้ชนิดต่างๆ
5. สีเทียน สีน้ำ
6. กระดาษสีต่างๆ กระดาษหนังสือพิมพ์
7. ฟู่กัน กาว

ประเมินผล

ประเมินผลจากชิ้นงานของเด็ก โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ

ภาคผนวก

ปริศนาคำทาย

อะไรเอ๋ย ต้นเท่าขา ไบวาเดียว (ต้นกล้วย)

ภาคผนวก ค

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความคล่องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC

การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			Σr	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ
	1	2	3		
1. เส้น					
1.1 เขียนเส้นต่าง ๆ และบอกลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันได้ 4 ที่ขึ้นไปด้วยตนเอง	1	1	1	3	3
1.2 เขียนเส้นต่าง ๆ และบอกลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันได้ 2-3 ที่ด้วยตนเอง	1	1	1	3	3
1.3 เขียนเส้นต่าง ๆ และบอกลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันได้ 1 ที่ขึ้นไปหรือ ตอบได้มากกว่าโดยครูชี้แนะ	1	1	1	3	3
1.4 เขียนเส้นต่าง ๆ ได้ แต่ไม่สามารถบอกลักษณะของเส้นได้	1	1	1	3	3
2. รูปทรง					
2.1 เขียนรูปทรงต่าง ๆ และบอกลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันได้ 4 ที่ ขึ้นไปด้วยตนเอง	1	1	1	3	3
2.2 เขียนรูปทรงต่าง ๆ และบอกลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันได้ 2-3 ที่ด้วยตนเอง	1	1	1	3	3
2.3 เขียนรูปทรงต่าง ๆ และบอกลักษณะของรูปทรงที่แตกต่างกันได้ 1 ที่ ขึ้นไปหรือตอบได้มากกว่าโดยครูชี้แนะ	1	1	1	3	3
2.4 เขียนรูปทรงต่าง ๆ ได้ ไม่สามารถบอกลักษณะของรูปทรงได้	1	1	1	3	3
3. สี					
3.1 สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ 4 สีขึ้นไปด้วยตนเอง	1	1	1	3	3
3.2 สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ 2-3 สีขึ้นไปด้วยตนเอง	1	1	1	3	3
3.3 สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ 1 สีขึ้นไปหรือมากกว่า โดยครูชี้แนะ	1	1	1	3	3
3.4 ไม่สามารถบอกชื่อสีที่มีในภาพได้ถูกต้อง	1	1	1	3	3
4. กรอบแนวคิดของภาพ					
4.1 สามารถบอกชื่อเรื่องและเล่าเรื่องเป็นประโยคได้สอดคล้องและต่อเนื่องที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร	1	1	1	3	3
4.2 สามารถบอกชื่อเรื่อง และเล่าเรื่องเป็นประโยคได้ 3-4 ประโยคที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร	1	1	1	3	3
4.3 สามารถบอกชื่อเรื่อง และเล่าเรื่องเป็นประโยคได้ 3-4 ประโยคที่สื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร	1	1	1	3	3
4.4 ไม่สามารถบอกชื่อเรื่อง และไม่สามารถสื่อความหมายให้ทราบว่าภาพนั้นคืออะไร	1	1	1	3	3
รวม	16	16	16	48	48

หมายเหตุ ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 คือ ศาสตราจารย์ ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 คือ รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3 คือ อาจารย์ ศิริลักษณ์ ไทยดี

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$$IOC = \frac{48}{48} = 1.00$$

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC = 1.00

ภาคผนวก ง

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจกฎเกณฑ์การให้คะแนนการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัย
  - 1.1 ศาสตราจารย์ ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ
คณบดี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
  - 1.2 รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
  - 1.3 อาจารย์ศิริลักษณ์ ไทยดี
อาจารย์ผู้สอนศิลปะ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒฝ่ายมัธยม
2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
  - 2.1 ดร.กชกร ธิปัตดี
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี
  - 2.2 อาจารย์เรไร ชนะการ
ศึกษานิเทศก์ จังหวัดอุบลราชธานี
  - 2.3 อาจารย์ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์
ศึกษานิเทศก์ จังหวัดราชบุรี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสิริยา พันโสรี
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	54 หมู่ 12 อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี 34280 โทร. 09-8235978
ตำแหน่งหน้าที่ในการทำงานปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนนาจะหลวย (กรป. กลางอุปถัมภ์) อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี 045-379120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2518	ประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอุบลวิทยาคม
พ.ศ. 2523	มัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย โรงเรียนนารีนุกูล
พ.ศ. 2525	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.กศ.สูง) วิทยาลัยครูอุบลราชธานี
พ.ศ. 2529	ศษ.บ.(การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2546	กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ